

**A BOLSEVIKOK PÁRTJA
AZ OKTÓBERI
SZOCIALISTA FORRADALOM
ELŐKÉSZÍTÉSE ÉS VÉGHEZVITELE
IDŐSZAKÁBAN
(1917 ÁPRILIS—1918)**

**SEGÉDANYAG A SZK(b)P TÖRTÉNETE
TANULMÁNYOZÁSÁHOZ**

**A BOLSEVIKOK PÁRTJA
AZ OKTÓBERI
SZOCIALISTA FORRADALOM
ELŐKÉSZÍTÉSE ÉS VÉGHEZVITELE
IDŐSZAKÁBAN**

(1917 ÁPRILIS—1918)

**SEGÉDANYAG A SZK(b)P TÖRTÉNETE
TANULMÁNYOZÁSÁHOZ**

S Z I K R A

B U D A P E S T 1 9 5 1

Az orosz eredeti címe:

ПАРТИЯ БОЛЬШЕВИКОВ
В ПЕРИОД ПОДГОТОВКИ И ПРОВЕДЕНИЯ
ВЕЛИКОЙ ОКТЯБРЬСКОЙ
СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РЕВОЛЮЦИИ

МОСКОВСКИЙ РАБОЧИЙ, МОСКВА 1949

Fordította
LOVAS GYÖRGY

A bolsevikok pártja 1917 február és október között, nyolc hónap alatt, igen nehéz feladatot teljesít: meghódítja a többséget a munkásosztályban és a Szovjetekben, megnyeri a szocialista forradalomnak a parasztok millióit. Ezeket a tömegeket kiragadja a kispolgári pártok (eszerek, mensevikek, anarchisták) befolyása alól, lépésről-lépésre leleplezi ezeknek a pártoknak a dolgozók érdekei ellen irányuló politikáját. A bolsevikok pártja óriási politikai munkát fejt ki a harctéren és az ország belsejében, előkészíti a tömegeket az Októberi Szocialista Forradalomra.

Döntő mozzanatok pártunk történetének ebben az időszakában: Lenin megérkezése az emigrációból, Lenin Áprilisi Tézisei, a párt Áprilisi Konferenciája és a VI. pártkongresszus. A munkásosztály a párt határozataiból erőt és hitet merít a győzelemre, azokban talál feleletet a forradalom legfontosabb kérdéseire. Az Áprilisi Konferencia a burzsoá-demokratikus forradalomról a szocialista forradalomra való áttérésért folyó harcra irányítja a pártot. A VI. kongresszus a pártot a burzsoázia és a burzsoá Ideiglenes Kormány elleni fegyveres felkelésre irányozza be.

Az eszerek és mensevikek megalkuvó pártjai, az anarchisták és a többi nem kommunista pártok fejlődése betetőződik: ezek a pártok már az Októberi Forradalom előtt mind polgári pártokká válnak, a kapitalista rend épségét és fennmaradását védelmézik.

A bolsevikok pártja egyedül vezeti a tömegeknek a burzsoázia megdöntéséért és a Szovjethatalom megteremtéséért folyó harcát.

A bolsevikok egyidejűleg megghiúsítják a pártonbelüli kapitulánsok — Zinovjev, Kamenyev, Rikov, Buharin, Trockij, Pjatakov — próbálkozásait, hogy leterítsék a pártot a szocialista forradalom útjáról.

A munkásosztály, a bolsevikok pártjával az élén, szövetségben a szegényparasztsággal, a katonák és matrózok támogatásával, megdönti a burzsoázia hatalmát, megteremti a Szovjethatalmat, létrehozza az állam új típusát, a szocialista szovjet államot, megszünteti a földesúri földtulajdont, a földet használatra átadja a parasztságnak, nacionalizálja az ország minden földjét, kisajátítja a kapitalistákat, véget vet a háborúnak, kivívja a békét, hozzájut a szükséges lélekzétvételhez s ilymódon megteremti a szocialista építőmunka kifejlesztésének feltételeit.

Az Októberi Szocialista Forradalom szétzúzta a kapitalizmust, elvette a burzsoáziától a termelési eszközöket, s a gyárakat, üzemeket, a földet, a vasutakat és bankokat az egész nép tulajdonává, társadalmi tulajdonná tette.

Megteremtette a proletariátus diktatúráját s az óriási állam vezetését a munkásosztály kezébe adta, amely ilymódon uralkodó osztállyá lett.

Ezzel az Októberi Szocialista Forradalom új korszakot nyitott az emberiség történetében: megnyitotta a proletárforradalmak korszakát.

[A Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártjának története. Rövid tanfolyam. Szikra 1951. 271—272. old.]

E. BURDZSALOV

LENIN ÁPRILISI TÉZISEI ÉS TÖRTÉNELMI JELENTŐSÉGÜK

Leninnek „A proletariátus feladatairól a jelenlegi forradalomban” címen, 1917 április 4-én (17-én) a petrográdi bolsevikok gyűlésén elhangzott lángeszű tézisei, melyek Áprilisi Tézisek néven kerültek be a történelembe, rendkívül fontos szerepet játszottak a bolsevik pártnak a szocialista forradalom győzelméért vívott harcában.

Lenin a forradalmi események viharában írta meg Áprilisi Téziseit, akkor, amikor éles fordulat következett be országunk életében.

A cárizmus megdöntése után a helyzet rendkívül bonyolult volt, telve ellentmondásokkal. A cári önkényuralom megsemmisült, de a reakció erői még nem voltak leverve. A forradalmat a katonaköpenybe bujtatott munkások és parasztok vitték véghez, de a hatalom a burzsoázia kezébe került. A néptömegek azért küzdöttek, hogy békéhez, kenyérhez és szabadsághoz jussanak. Ám a cárizmus örökébe lépő burzsoá Ideiglenes Kormány nem akart, de nem is tudott sem békét, sem kenyeret, sem pedig szabadságot adni a népnek. Folytatódott az imperialista háború, melynek folyamán az angol, francia és amerikai bankárok meg tőkések érdekeiért az emberek milliói pusztultak el, fokozódott a gazdasági bomlás és zűrzavar. Az Ideiglenes Kormány erőtlen volt ahhoz, hogy feltartóztassa az országot fenyegető veszélyt.

Igaz, hogy a burzsoá Ideiglenes Kormányon kívül

megvoltak a Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjei is, amelyek a fegyveres népet képviselték. És éppen az ő oldalukon volt a valóságos erő. A Szovjetek azonban önként adták át a hatalmat a burzsoá Ideiglenes Kormánynak. A proletariátus nem volt eléggé öntudatos és szervezett, s így a Szovjetek az eszerek és mensevikek befolyása alá kerültek.

A kispolgári hullám ezekben a napokban vetette felszínre az eszerek és a mensevikek megalkuvó pártjait. Akkoriban nagy néptömegek követték ezeket a pártokat. A tömegek jámboran hittek az eszerek és mensevikek szavainak, hogy a cárizmus megdöntése után a háború jellege megváltozott, s a háború immár a forradalmi Oroszország védelmének érdekében folyik, hogy támogatni kell a burzsoá Ideiglenes Kormányt és várni az Alkotmányozó Gyűlés összehívását.

Nem véletlen, hogy ilyen helyzet alakult ki.

A forradalom most elsőízben serkentette aktív életre a politikában járatlan embermilliókat. Ezek nagyjából kisemberek, parasztok, vagy a paraszti sorból csak nemrég kikerült munkások voltak. Oroszország akkoriban sokkal nagyobb mértékben volt kispolgári ország, mint bármely más nagy európai ország. Az óriási kispolgári hullám elárasztotta és eszméivel megfertőzte a munkások széles rétegeit. Elősegítették ezt azok a változások is, amelyek a háborús években mentek végbe a munkásság összetételében, amikor a régi munkások jelentős részét mozgósították a hadseregbe, az üzemekben pedig sok kistulajdonos, iparos és boltos került a helyükre.

A kispolgári pártok is, a burzsoá pártok is mind egyazon célt követtek: bármi áron is, de feltartóztatni a forradalom további kibontakozását. Ezek a pártok mind hangzatos frázisokat pufogtattak a szabadságról, miközben arra törekedtek, hogy megállítsák az események kérlelhetetlen menetét és burzsoá keretekbe szorítsák a forradalmat,

Csupán egyetlen egy párt — a forradalmi proletariátus pártja, a bolsevik párt — tekintett messze előre és küzdött állhatatosan a forradalom továbbfejlesztéséért. És csupán ez a bolsevik vonal aratott végül is teljes győzelmet.

A bolsevik pártot egész addigi fejlődése a szocialista forradalom feladatainak megoldására készítette elő. A bolsevik párt fel volt fegyverezve a burzsoádemokratikus forradalomnak a szocialista forradalomba való átnövéséről és a szocializmusnak egy országban való győzelme lehetőségéről szóló lenini tanokkal. A bolsevik pártnak óriási tapasztalata volt a burzsoázia és a burzsoáziának a munkásmozgalomba beférkőzött ügynökei elleni harcban. A bolsevik párt rendelkezett olyan harcedzett káderekkel, amelyek alkalmasak voltak arra, hogy a kapitalizmus elleni ostromra vezessék a tömegeket. S ezt végre is hajtották.

Sztálin elvtárs, aki csak nemrégiben tért vissza a száműzetésből, Molotovval és más elvtársakkal együtt már Lenin Petrográdra érkezése előtt is az Ideiglenes Kormány iránti bizalmatlanság politikája mellett szállt síkra. Fellépett az eszer-mensevik „honvédők” ellen és erélyesen harcolt a békéért, az imperialista háború ellen. Sztálin elvtárs ebben az időben írott cikkeiben leleplezte az Ideiglenes Kormányt, mint az orosz forradalom kibontakozásának legfőbb akadályát. Sztálin elvtárs hangsúlyozta, hogy az Ideiglenes Kormány nem a barrikádokon, hanem csak a barrikádok táján jött létre; nem forradalmi kormány ez, csak kullog a forradalom után, ide-oda tántorog.

Sztálin elvtárs felszólította a munkásokat, parasztokat és katonákat, hogy mindenütt a Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjeiben egyesüljenek, mert ezek Oroszország forradalmi erőinek szervei. „Megszilárdítani ezeket a Szovjeteket — írta Sztálin elvtárs —, megalakítani őket mindenütt, összekapcsolni őket egymással, élükön a Munkás- és Katonaküldöttek Köz-

ponti Szovjetjével, mint a nép forradalmi hatalmának szervével, ebben az irányban kell dolgozniok a forradalmi szociáldemokratáknak”¹.

A *Pravda* hasábjain megjelent cikkeiben Sztálin elvtárs azért küzdött, hogy a forradalom előrelendüljön, arra a harcra tömörítette a pártot, amelynek célja a burzsoá-demokratikus forradalomnak szocialista forradalomba való továbbfejlesztése volt.

Ebben az időben Lenin kidolgozta külföldön a burzsoá-demokratikus forradalomnak szocialista forradalomba való átmenetét kijelölő konkrét tervet. Ez rendkívül nehéz és bonyolult feladat volt. A lenini lángelme teljes erejére, a bolsevik párt sokéves tapasztalatára volt szükség ahhoz, hogy helyesen lehessen tájékozódni a cárizmus megdöntése után keletkezett bonyolult helyzetben, s ennek megfelelően lehessen kijelölni a párt új irányvonalát, amelyet követve a proletariátus eljut a szocialista forradalom győzelméhez.

Midőn Lenin ezt az irányvonalat kidolgozta, az egyedül helyes marxista elméletet követte, mely a társadalmi fejlődés törvényeit mélyrehatóan világítja meg. De nem holt betűt, megmerevedett rendszert látott ebben az elméletben: Lenin előbbre vitte a forradalmi elméletet — a gyakorlat nyújtotta tapasztalat általánosítása alapján fejlesztette és egészítette ki, megváltoztatva az elmélet egyes tételeit és következtetéseit. Nem tartalmatlan történelmi hasonlatokból és párhuzamokból indult ki, ahogyan ezt az opportunisták cselekedték, hanem az adott történelmi helyzet sajátosságainak mélyreható, tudományos elemzéséből.

Külföldön Lenin, saját szavai szerint, csak rendkívül „gyér” híreket kapott az orosz forradalomról. S ennek ellenére, már a forradalommal kapcsolatos első megnyilatkozásaiban: Kollontajnak írt levelciben,

¹ Sztálin Művei. 3. kot. Szakra 1950. 2. old.

az „1917 március 17-i tézisvázlatok”-ban, „Az OSzDMP feladatairól az orosz forradalomban” című autoreferátumban, a „Levelek a távolból” és egyéb munkáiban — páratlanul mélyenjáró elemzést adott a kialakult helyzetről és lenyűgöző jövőbelátással ismerte fel Oroszország további fejlődésének irányát. 1917 március 3-án, amikor megkapta az első hírt az oroszországi februári forradalom győzelméről, ezt írta: „Ez «az első szakasz az első (háború szülte) forradalomban» nem lesz sem az utolsó, sem pedig csak-orosz”².

Lenin 1917 márciusában külföldön írott cikkeiben és leveleiben felszólította Oroszország munkásait, hogy készüljenek a forradalom új szakaszára, s több fontos kérdést dolgozott ki, mely erre az új szakaszra való átmenettel függött össze: az Ideiglenes Kormány iránti magatartás, a háború, a Szovjetek, a munkások felfegyverzése, a többi pártok iránti magatartás stb. kérdését.

*„Munkások! A cárizmus elleni polgárháborúban a proletárhősiesség, a néphősiesség csodáit műveltétek. Most csodákat kell művelnetek a proletariátus és az egész nép megszervezése terén, hogy előkészítsétek győzelmeiteket a forradalom második szakaszában”*³ — írta Lenin.

*

Azok a főbb tételek, amelyeket Lenin 1917 márciusában dolgozott ki, végleges formájukban és páratlanul szabatos megfogalmazásban, a lenini Áprilisi Tézisekben maradtak reánk. E tézisek új irányvonallal és a harc új körülményei közt világos távlatokkal vértették fel a pártot. Lenin híres Áprilisi Téziseire volt

² Lenin Művei. 3. kiad. XX. köt. 19. old. (oroszul).

³ A SzK(b)P története. Rövid tanfolyam. Szikra 1951. 224. old. Lásd még Lenin. Válogatott művek. 1. köt. Szikra 1949. 1046--1047 old.

szükség ahhoz — írta Sztálin elvtárs —, hogy a párt egycsapásra ráléphessen az új útra.

„Lenin Áprilisi Tézisei zseniális haditervet adtak a pártnak abban a harcban, melyet a burzsoá-demokratikus forradalomból a szocialista forradalomba, a forradalom első szakaszából annak második szakaszába — a szocialista forradalom szakaszába való átmenetért kellett folytatnia. A pártot egész előző történelme előkészítette erre a nagy feladatra. Lenin már 1905-ben, «A szociáldemokrácia két taktikája a demokratikus forradalomban» című brosúrájában megmondta, hogy a proletariátus a cárizmus megdöntése után a szocialista forradalom megvalósítására fog áttérni. A tézisekben az volt az új, hogy elméletileg megalapozott, konkrét tervet adtak arra, miképpen kell hozzáfogni a szocialista forradalomra való átmenethez»⁴.

Lenin Áprilisi Tézisei először is meghatározták a forradalom új szakaszának jellegét és kijelölték e szakasz világos *stratégiai tervét* — a párt zseniális harci tervét a burzsoá-demokratikus forradalomból a szocialista forradalomba való átmenetre. Ismeretes, hogy a stratégia határozza meg a proletariátus főcsapásának irányát a forradalom adott szakaszában és dolgozza ki ennek megfelelően a forradalmi erők elrendezésének tervét. A stratégia nem lehet változatlan. A stratégia változik, mégpedig a történelmi fordulattól, a történelmi változásoktól függően.

A bolsevikok első stratégiai terve a burzsoá-demokratikus forradalom idején volt érvényben. Akkoriban az volt a proletariátus főcélja, hogy megdöntse a cárizmust és felszámolja a jobbság maradványait. A főcsapás arra irányult, hogy elszigeteljék a liberális monarchista burzsoáziát, amely egyességre lépett a cárizmussal. A forradalmi erők elrendezésének terve utalt a munkásosztály és a parasztság szövetségére.

⁴ A SzK(b)P története. 225. old.

A februári forradalom győzelme után ezt a stratégiai tervet, amelynek célja a burzsoá-demokratikus forradalom győzelme volt, új stratégiai tervvel kellett felcserélni, mely már a proletárforradalom győzelmére irányult.

Már a bolsevikok előbbi stratégiai terve is nemcsak kijelölte a burzsoá-demokratikus forradalom teljes betetőzésének feladatait Oroszországban, hanem egyszersmind „...zseniálisan előrelátta az oroszországi forradalom következő, magasabb fokát és megkönnyítette az átmenetet erre a fokra” (*Sztálin*). Lenin már a burzsoá-demokratikus forradalom szakaszában kidolgozta a bolsevikok stratégiai tervét a forradalom új, szocialista szakaszára. Itt már másképpen kellett kijelölni az osztályerők hadirendjét, másképpen a főcsapás irányát. A cárizmus megdöntése után Lenin kítűzte a szocialista forradalomra való áttérés feladatát, az adott pillanat legfontosabb gyakorlati feladatát.

„A mai oroszországi helyzet sajátságosága az — írta Lenin az Áprilisi Tézisekben —, hogy *átmenet* a forradalom első szakaszából, amely a proletariátus kellő tudatosságának és szervezettségének hiányában a burzsoázia kezébe adta a hatalmat, annak a *második* szakaszába, mely a proletariátusnak és a parasztság legszegényebb rétegeinek kezébe kell hogy adja a hatalmat”⁵.

Így tehát, a bolsevikok új stratégiai célja a burzsoá hatalom felszámolása volt. A forradalom főereje a proletariátus volt. A proletariátus szövetségese a burzsoá hatalom felszámolásáért vívott harcában pedig csupán a legszegényebb parasztság lehetett. Ez határozta meg tehát az osztályerők hadirendjét a burzsoá-demokratikus forradalomról a szocialista forradalomra való átmenet időszakában.

A proletariátus semmiképpen sem bízhatott meg

⁵ *Lenin*. Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 8. old.

az Ideiglenes Kormányban, semmiképpen sem támogathatta azt. Amikor Lenin leleplezte az Ideiglenes Kormány osztályjellegét, megjegyezte, hogy ez a kormány nem egyes személyek véletlen csoportosulása. Ez a kormány a tőkés földbirtokosok és a burzsoázia képviselőiből áll, akik már régóta kezükben tartják Oroszország gazdasági irányítását és akik, más országok burzsoáziájával együtt, kezdeményezői voltak az imperialista világháborúnak. Ez a kormány nem adhatott a népnek sem békét, sem kenyeret, sem szabadságot. Az Ideiglenes Kormány támogatását követelő felhívásról Lenin azt mondotta, hogy ez klasszikus példája a forradalom ügye, a proletariátus ügye elárulásának.

Lenin rávilágított arra, milyen nagyjelentőségű az a tény, hogy az orosz munkások és parasztok 1917 februárjában ráléptek arra az útra, melyet az 1905—1907. évi forradalom tapasztalatai mutattak nekik, s megteremtették az új, noha még nem hivatalos és még nem kifejlett kormányt a Munkás-, Paraszt- és Katonaküldöttek Szovjetjei képében. Lenin megírta, hogy a forradalmi proletariátus feladata a Szovjetek szerepének, jelentőségének és erejének legteljesebb fokozása és elmélyítése, valamint annak elérése, hogy a hatalom a földesuraktól és tőkésektől a Szovjetek képviselte munkások és parasztok kezébe kerüljön. A forradalmi kormány egyedül lehetséges formája, hangsúlyozta Lenin, csakis a Munkás-, Katona- és Parasztküldöttek Szovjetjei lehetnek.

Lenin ki is mondotta az Áprilisi Tézisekben történelmi jelentőségű jelszavát a Szovjetek köztársaságának szervezéséről, mint amely a proletárdiktatúra leg-tökéletesebb formája: „Nem parlamenti köztársaság — hiszen, a Munkásküldöttek Szovjetjeitől ehhez visszatérni hátrafelé tett lépés volna —, hanem a Munkás-, Földmunkás- és Parasztküldöttek országszerte alulról fölfelé felépített Szovjetjeinek Köztársasága”⁶.

⁶ Ugyanott, 9. old.

Lenin Áprilisi Tézisei pontosan meghatározták a forradalmi proletariátus állásfoglalását a háború kérdésében. Lenin leleplezte az úgynevezett „forradalmi honvédők” álláspontját, akik azt hangoztatták, hogy a cárizmus megdöntése után a háború jellege Oroszország szemszögéből megváltozott és a háború imperialista háborúból igazságos, védelmi háborúvá változott. Valójában azonban a burzsoá Ideiglenes Kormány vezette Oroszország továbbra is ugyanazokért a rabló, imperialista célokért viselt háborút, mint a cárizmus alatt, Anglia, Franciaország és Olaszország ugyanazon imperialista, rabló burzsoáziájával szövetkezve.

Ezért mondotta tehát Lenin, hogy még a legcsekélyebb engedmény is megengedhetetlen a „forradalmi honvédők” irányában, és ismételten támadta a „haza védelme” jelszavát, amely a háború imperialista céljait kendőzte. „Forradalmi háborúhoz, mely valóban igazoltta teszi a forradalmi honvédelmet — írta az Áprilisi Tézisekben —, öntudatos proletariátus csak a következő feltételek mellett járulhat hozzá: a) ha a hatalom a proletariátus és a hozzá csatlakozó legszegényebb paraszti rétegek kezébe megy át; b) ha mindenféle annexióról nemcsak szóval, de tettel is lemondanak; c) ha a tőke mindennemű érdekével valóban és teljesen szakítanak”⁷.

Gazdasági téren Lenin Áprilisi Téziseiben felvetette annak szükségességét, hogy olyan átmeneti rendszabályokat kell megvalósítani, mint a földesúri földek elkobzása, az ország minden földjének nacionalizálása, valamennyi bank egybeolvasztása egy nemzeti bankba s ennek a Munkásküldöttek Szovjetje ellenőrzése alá helyezése, a javak társadalmi termelésének és elosztásának ellenőrzése. Mindezek a feladatok nem a szocializmus közvetlen bevezetését célozták, de fon-

⁷ Ugyanott, 7. old.

tos lépéseket jelentettek ebben az irányban. Részei voltak az egységes lenini tervnek, az oroszországi szocialista forradalomra való átmenet tervének.

Nagy jelentősége volt annak is, hogy Lenin Áprilisi Tézisei rávilágítottak az oroszországi agrárkérdés helyes megoldására. A Tézisek követelték a földesúri földek elkobzását és az állam valamennyi földjének nacionalizálását, vagyis a központi államhatalom tulajdonába való átadását. Ami pedig a földek feletti közvetlen rendelkezést és a földek igénybevételének helyi körülményeit illeti, az Áprilisi Tézisek azt javasolták, hogy ebben a területi és helyi Parasztküldöttek Szovjetjeit ismerjék el illetékeseknek. A burzsoá kormány nem akarta, de nem is tudta volna megoldani az oroszországi agrárkérdést. Csupán a szocialista forradalom adhatott földet a parasztnak. Éppen ez a körülmény játszott közre abban, hogy a dolgozó parasztság nagy tömegei támogatták a szocialista forradalmat.

A szocialista forradalom feladatainak végrehajtásában a munkásosztály a falu félproletár, szegény-paraszti rétegeire támaszkodik. A bolsevik pártnak különös figyelmet kell fordítania arra, utalt rá Lenin az Áprilisi Tézisekben, hogy zászlaja köré tömörítse a szegényparasztság és a földmunkások kiterjedt rétegeit. Ily módon volt biztosítható az osztályerők új elrendeződése.

Az Áprilisi Tézisek nem szorítkoztak csupán arra, hogy kidolgozzák a forradalom új szakaszának stratégiai tervét. Leszögezték egyúttal azt a *helyes taktikát* is, amely biztosította e terv megvalósítását. Ismeretes, hogy a taktika jelöli ki a proletariátus magatartásának irányvonalát a mozgalom dagályának vagy apályának aránylag rövid időszakára. A taktika határozza meg a proletariátus harcának azokat a formáit és módjait, amelyek a legjobban megfelelnek az adott konkrét helyzetnek és a legbizonyosabban előkészítik a stratégiai sikert.

A bolsevikoknak az Áprilisi Tézisekben leszögeztet taktikája új stratégiai feladatokból — a szocialista forradalomra való átmenet feladataiból indult ki. A bolsevikok taktikája egyúttal gondosan számolt a konkrét történelmi viszonyokkal, amelyek között az új feladatok végrehajtásáért folyó harc lezajlott.

A februári burzsoá-demokratikus forradalom után különös helyzet alakult ki Oroszországban, amelyet a következő mozzanatok jellemeztek: 1) a teljes legalitás (Oroszország volt akkoriban valamennyi hadviselő ország között a legszabadabb); 2) a tömegekkel szemben nem alkalmaztak erőszakot; 3) ezek a tömegek öntudat hiányában bizalommal viseltettek a burzsoá Ideiglenes Kormány iránt, amely a béke és a szocializmus legádázabb ellenségeinek kormánya volt. Ezek a mozzanatok határozták meg a bolsevikok taktikáját a cárizmus megdöntését követő első hónapokban.

A dolgozó tömegek jámboran elhitték a burzsoáziának, valamint eszer és mensevik szócsöveinek, hogy a háborút a forradalmi Oroszország védelméért kell folytatni. Legelőször is tehát az volt a feladat, hogy „...különösen alaposan, kitartón és türelmesen kell őket (a tömegeket — *Ford.*) felvilágosítani tévedésükről, meg kell magyarázni, hogy milyen elszakíthatatlan kapcsolat áll fenn a tőke és az imperialista háború között, be kell bizonyítani, hogy a tőke uralmának megdöntése nélkül a háborút igazán demokratikus, nem erőszakos békével befejezni lehetetlen”⁸.

Lenin sürgette, hogy ezeket a nézeteket mennél szélesebb körben terjesszék a hadseregben.

Lenin Téziseiben megadta a jelszót: „Semmiféle támogatást az Ideiglenes Kormánynak, s ragaszkodni hozzá, hogy az egész államhatalom a Szovjetek kezébe

⁸ Ugyanott, 8. old.

menjen át." De akkor még nem tűzte ki az Ideiglenes Kormány megdöntésének jelszavát. Abból indult ki ugyanis, hogy akkoriban az oroszországi burzsoá kormány nem erőszakkal, hanem a Szovjetek támogatása révén tartotta fenn magát. Számolt azzal, hogy a legtöbb Munkás- és Parasztküldöttek Szovjetjében a bolsevikok kisebbségben, sőt — lényeges kisebbségben voltak a különféle kispolgári, opportunista pártok blokkjával szemben, amelyen keresztül a burzsoázia befolyása alatt tartotta a proletariátust. Akkoriban, mondotta Sztálin elvtárs, „nem lehetett közvetlenül a kormány megdöntésére törni, mert ez kapcsolatban volt a «honvédők» befolyása alatt álló Szovjetekkel, és a pártnak erejét meghaladó küzdelmet kellett vívnia a kormány ellen is, a Szovjetek ellen is. De nem lehetett az Ideiglenes Kormány támogatásának politikáját sem folytatni, mert ez az imperializmus kormánya volt”⁹.

Ilyen körülmények között nem az volt a bolsevikok taktikája, hogy felkelést szervezzenek és megdöntsék az Ideiglenes Kormányt, hanem az, hogy többséget vívjanak ki maguknak a Szovjetekben, megváltoztassák a Szovjetek politikáját, a Szovjeteken keresztül pedig megváltoztassák a kormány összetételét és politikáját. „Ez a forradalom békés fejlődésére adott iránymutatás volt” (Sztálin). Amíg a Szovjetek a burzsoázia befolyása alatt állottak, addig türelmesen, rendszeresen, állhatatosan, a tömegek gyakorlati szükségleteihez igazodva kellett megmagyarázni a Szovjetek taktikájának hibáit.

„Amíg kisebbségben vagyunk — írta Lenin —, a hibák bírálatának és feltárásának munkáját végezzük, egyidejűleg azonban hirdetjük azt, hogy az egész államhatalomnak át kell mennie a Munkásküldöttek

⁹ Sztálin. Az Októberi Forradalomról. 58. old. 1932. évi kiad. (oroszul).

Szovjetjeinek kezébe, hogy a tömegek tapasztalataik útján szabaduljanak meg tévedéseiktől¹⁰.

Az Áprilisi Tézisek több új feladatot tűztek ki a pártépítés terén is. A proletariátus csupán úgy vívhatta ki a szocialista forradalom győzelmét, hogy minden eszközzel megerősítette a valóban forradalmi marxista pártot — a bolsevik pártot — és következetesen harcolt az eszerek és mensevikek kispolgári pártjai ellen, amelyek a burzsoázia befolyása alá akarták vetni a proletariátust és meggátolni a forradalom további fejlődését. Külföldről írt első levelében Lenin határozottan tiltakozott minden olyan kísérlet ellen, amely akár a leplezetlen opportunistákkal — a szociálszovinistákkal — akár pedig az álcázottabb opportunistákkal — a centristákkal — való egyesülést célozta. Az a legfontosabb, írta Lenin, hogy ne rettenjünk meg ezektől az ostoba egyesítő kísérletektől és rendszereken, állhatatosan dolgozzunk az új párt megszilárdításán, amely párt semmiképpen sem hasonlíthat a II. Internacionále pártjaira. Lenin veszélyesnek, károsnak, megengedhetetlennek tartott mindennemű közeledést bármelyik eszer vagy mensevik csoport felé.

Az Áprilisi Tézisekben Lenin felvetette a pártkongresszus haladéktalan összehívásának, a pártprogram és a párt neve megváltoztatásának kérdését. A párt régebbi programja már elavult. Módosítani kellett olymódon, hogy a program elemezze az imperializmus korát és az imperialista háborúk jellegét, kijelölje a közeledő szocialista forradalom feladatait. Fel kellett venni a programba azt a tételt, amely a kapitalizmusból a szocializmusba való átmeneti időszak újtípusú államáról szól, módosítani kellett az elavult minimális programot stb.

Lenin azt javasolta, hogy pártunk nevezze magát kommunista pártnak. Abból indult ki, hogy a pártnak

¹⁰ Lenin. Válogatott művek. 2. köt. 9. old.

olyan nevet kell választania, mely tudományos szempontból helyes, politikailag pedig hozzájárul a proletariátus öntudatának kialakításához. A „kommunista” szó helyesen fejezi ki az új párt lényegét. Marx és Engels nyomán mondta ki Lenin, hogy a „szociáldemokrácia” elnevezés tudományosan nem helytálló. A kapitalizmusról az emberiség közvetlenül csak a szocializmusra térhet át. De Lenin hangsúlyozta, hogy pártunk távolabbra tekint: a szocializmus szükségszerűen fokozatosan átnő a kommunizmusba. Marx és Engels kommunista pártnak nevezték el pártjukat, mert a proletariátus végcélja a kommunizmus. Másfelől, a „szociáldemokrata” elnevezést már bemocskolták, megszégyenítették az opportunisták. Akkor, amikor magának a kapitalizmusnak az objektív fejlődése napirendre tűzte a szocializmus kérdését az egész világon, a szociáldemokrata vezérek és parlamenti képviselők többsége elárulta a szocializmust és átállott nemzeti burzsoáziája oldalára.

A bolsevikok, akik elszántan küzdöttek az efféle szociáldemokraták ellen, nem járhattak többé az ócska, szociáldemokrata gúnyában. „Ideje már eldobni a szennyes inget, itt az ideje, hogy tiszta fehérneműt váltsunk”¹¹ — írta Lenin 1917 április 10-én.

Az oroszországi proletariátus a nemzetközi munkásmozgalom élcsapata lett. 1917 februárjában az orosz munkások voltak a fő mozgatóerői annak a forradalomnak, amellyel megkezdődött az elnyomottak nagy háborúja elnyomóik ellen. Mindez nagy nemzetközi kötelességeket rótt az orosz munkásosztályra. A munkásmozgalom akkoriban világszerte súlyos válságban volt. A II. Internacionále teljesen csődöt mondott. Szégyenletesen elárulta a szocializmust és különálló, többnyire szociálszoviniszta pártokra hullott szét. Ezért vetette fel Lenin és vele a bolsevikok már a háború

¹¹ Ugyanott, 46. old.

első napjaiban egy új, III. Internacionále megteremtésének kérdését. Az 1915—1916-ban megtartott zimmerwaldi és kientali konferenciák bizonyos mértékben hozzájárultak a háborúellenes nemzetközi mozgalom kibontakozásához. Csakhogy a zimmerwaldi többség centrista álláspontot foglalt el és nem akart szakítani a szociálsovinisztaikkal. Lenin meg azt hangoztatta, hogy lehetetlen tovább tűrni a zimmerwaldi posványt.

Lenin az Áprilisi Tézisekben nagyon fontos feladatot rótt az orosz bolsevikokra. „Forradalmi Internacionále, a szociálsoviniszta és a «centrum» ellen irányuló Internacionále alapítását kell kezdeményeznünk”¹² és ezért haladéktalanul szakítani kell Zimmerwalddal. Hangsúlyozta, hogy még sehol a világon nem sikerült a munkásosztálynak olyan forradalmi energiát kifejtenie, mint éppen Oroszországban.

Éppen az orosz proletariátusnak és pártjának jutott osztályrészül az a világtörténelmi jelentőségű feladat, hogy kezdeményezője lehessen egy valóban forradalmi, III. Kommunista Internacionále megalakításának, amely fontos szerepet játszott abban, hogy az élenjáró munkások élcsapata mindenütt valódi munkáspárttá alakuljon át.

*

Lenin Áprilisi Tézisei pontos stratégiával és világos, rugalmas taktikával fegyverezték fel a proletariátust abban a harcban, amelyet a szocialista forradalomra való átmenetért folytatott, miközben a többi oroszországi pártok arra törekedtek, hogy burzsoá keretek közé kényszerítsék a forradalmat. Ezért váltottak ki Lenin Áprilisi Tézisei oly dühödt felháborodást a burzsoázia és ügynökei — az eszerek és mensevikek között. Az Áprilisi Tézisek ellen összefogott a prole-

¹² Ugyanott, 10. old.

tariátus valamennyi ellensége — az októbristáktól és kadetoktól egészen az eszerekig és mensevikékig.

Elvétve akadtak a bolsevik pártban is olyanok — Kamenyev, Rikov és mások —, akik a mensevizmus álláspontjáig süllyedtek és csatlakoztak a Lenin-ellenes fronthoz. Jellemző, hogy ezek az emberek, Lenin téziseit elutasítva — nem léptek fel nyíltan a marxizmus ellen. Az opportunizmus gyakran nem a marxizmus nyílt tagadásában nyilatkozik meg, hanem abban, hogy a marxizmus egyes elavult tételeibe igyekszik kapaszkodni és ezeket megkísérli dogmává változtatni. Pontosan ez történt ebben az esetben is. Kamenyev és kevésszámú követői elavult dogmákba és tételekbe kapaszkodtak, csak hogy meggátolhassák a szocialista forradalomra való áttérést.

Az oroszországi szocialista forradalomért vívott harcban Lenin valódi forradalmár marxistaként küzdött. Nem a dogmatikus, hanem az alkotó marxizmus talaján állott. 1917 viharos napjaiban Lenin azt követelte, hogy az eleven élet, a valóság kézzelfogható tényeivel számoljunk s ne kapaszkodjunk a tegnapi formuláiba. „Igen nagy hiba lenne — írta Lenin —, ha a forradalom bonyolult, sürgető, gyorsan fejlődő gyakorlati feladatait a kevesek számára érthető «elmélet» Prokrusztész-ágyába kezdenők gyömöszölni, ahelyett, hogy az elméletben elsősorban és legfőképpen *vezérfonalat* lássunk a *cselekvésre*”¹³.

A kapitulánsok — Kamenyev, Rikov és mások — Lenin Áprilisi Téziseit támadva kijelentették, hogy a forradalom burzsoá-demokratikus szakasza még nem ért véget, s hogy Oroszország még nem érett meg a szocialista forradalomra. Lenin leleplezte, hogy milyen súlyos károkat okozhat az efféle állásfoglalás. Azért kiáltoztak a szocializmus ellenségei, hogy a forradalom első szakasza még nem ért véget, mert fel akarták

¹³ Lenin Művei. XX. köt. 38—39. old. (oroszul).

tartóztatni, burzsoá keretek közé akarták szorítani az orosz forradalom fejlődését. Valójában a forradalom első szakasza már lezárult. Minden forradalom legfőbb ismertetőjele, hogy az államhatalom átmegy egyik osztály kezéből a másikéba. Minthogy 1917 februárjában a hatalom a régi földbirtokos osztály kezéből átkerült a burzsoázia kezébe, a burzsoá-demokratikus forradalom végét is ért Oroszországban.

A lenini Áprilisi Tézisek ellen küzdve, Kamenyev és mások arra a tételre hivatkoztak, amelyet a bolsevikok az 1905—1907. évi forradalomban mondtak ki: a burzsoá-demokratikus forradalomnak Oroszországban a proletariátus és a parasztság forradalmi demokratikus diktatúrájának létrehozásával kell végződnie. Tehát, mondták Kamenyevék, mivel ilyen diktatúra nincs, ezért a burzsoá-demokratikus forradalom sem ért véget. Kamenyev és a többi kapituláns nézeteit leleplezve, Lenin utalt arra, hogy „a bolsevik jelszavakat és eszméket a történelem *általában* teljesen igazolta, de *konkrétan* a dolgok *másként* alakultak, mint ahogy azt én várhattam volna (vagy bárki más): eredetiben, sajátosabban, tarkábban”¹⁴. A proletariátus és a parasztság forradalmi demokratikus diktatúrája valójában már létre is jött az orosz forradalomban, csak-hogy másként, mint ahogyan ezt 1905-ben feltételezték.

Az élet konkretizálta és módosította ezt a tételt. A valóságban két diktatúra fonódott össze rendkívül eredeti módon: a burzsoázia diktatúrája — az Ideiglenes Kormány képében — s a proletariátus és parasztság forradalmi demokratikus diktatúrája — a Munkás-, Katona- és Parasztküldöttek Szovjetjeinek képében —, amely utóbbi önként vedlett át a burzsoá hatalom járulékos elemévé. Ilyen viszonyok között nem lehetett a régi recept szerint megoldani sem a

¹⁴ Lenin. Marx, Engels, marxizmus. Szikra 1949. 313. old.

burzsoá-demokratikus forradalom befejezésének, sem a proletariátus és a parasztság forradalmi demokratikus diktatúrájának kérdését. Lenin azt tartotta, hogy akik 1917-ben úgy vetik fel ezt a kérdést, mint 1905-ben, azok elmaradtak az élettől. Ezek áttértek a kispolgárság álláspontjára, s a „bolsevizmus forradalom-előtti ritkaságainak” régiségtárába valók.

1917-ben a parasztságon belül szakadás történt a proletár és burzsoá elemek között; az volt a feladat, hogy a szocialista forradalomért folyó harc érdekében, azért, hogy minden hatalom a Munkás-, Paraszt- és Katonaküldöttek Szovjetjeinek kezébe menjen át, a falu félproletár szegényparaszti rétegeit a proletariátus köré tömörítsék.

A Szovjetek köztársasága megalapításának feladata, melyet Lenin az Áprilisi Tézisekben vetett fel, nagy, történelmi jelentőségű feladat volt. Az 1917. évi februári forradalom előtt világszerte abból indultak ki a marxisták, hogy a parlamenti demokratikus köztársaság lesz a legcélszerűbb formája a társadalom politikai szervezetének a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet időszakában. Ám az 1905. évi orosz forradalom, de különösen az 1917. évi februári forradalom megteremtette a társadalom politikai szervezetének új formáját — a Szovjeteket. E tapasztalat alapján arra a következtetésre jutott Lenin, hogy a proletariátus diktatúrájának legtökéletesebb politikai formája nem a parlamenti demokratikus köztársaság, hanem a Szovjetek köztársasága. A parlamenti köztársaságba kapaszkodó opportunisták ezért vádolták Lenint, hogy eltávolodott a marxizmustól.

Valójában Lenin ebben a kérdésben is igazi forradalmi marxista módjára foglalt állást, aki általánosítja az új gyakorlati tapasztalatot, továbbfejleszti a marxista elméletet, s elavult tételei helyébe újakat állít. „Mi lett volna a párttal, forradalmunkkal, a marxizmussal — jegyzi meg Sztálin elvtárs a «SzK(b)P tör-

ténetében» —, ha Lenin megtorpant volna a marxizmus betűje előtt és nem szánta volna rá magát arra, hogy a marxizmusnak Engels által megfogalmazott egyik régi tételét az új történelmi helyzetnek megfelelő új tétellel, a Szovjetköztársaságról szóló új tétellel helyettesítse? A párt sötétben tévelygett volna, a Szovjetek felbomlottak volna, ma nem volna nálunk Szovjethatalom, a marxista elméletet súlyos veszteség érte volna. A proletariátus veszített volna, a proletariátus ellenségei nyertek volna¹⁵.

A mindenféle és fajta imperialisták dühödten elenezték azoknak a gazdasági rendszabályoknak megvalósítását, amelyeket Lenin az Áprilisi Tézisekben javasolt. Ezek a rendszabályok égetően szükségesek voltak ahhoz, hogy felvehessük a harcot az országonkat fenyegető teljes gazdasági bomlás és éhínség ellen. Ezek a gazdasági intézkedések, amelyek megnyirbálták a tőkések meg a bankárok nyereségét és csapást mértek a termelési eszközök magántulajdonára, fontos mérföldkövek voltak a szocializmushoz vezető úton.

Mindaddig csak általánosságban merült fel a szocializmusba való átmenet kérdése. Most azonban oly módon merült fel a kérdés, hogy milyen konkrét lépések és intézkedések szükségesek a szocializmusba való átmenethez. Ilyen intézkedésnek tekintette Lenin elsősorban a föld nacionalizálását, a bankok és a tőkés szindikátusok nacionalizálását, a javak társadalmi termelésének és elosztásának ellenőrzését. Lenin azt tartotta, hogy ezeket az intézkedéseket a Szovjeteknek kell megvalósítaniuk. A Szovjetek hamarabb és jobban valósítják meg ezeket a rendszabályokat, mint a parlamenti köztársaság, mivel a Szovjetek a néptömegek öntevékenységre épültek.

A mensevikek, és velük együtt Kamenyev, Rikov

¹⁵ A SzK(b)P története. 431. old.

és mások, a burzsoázia szócsöveí, akik küzdöttek Oroszországnak a szocializmusba való átmenete ellen, itt is a II. Internacionále idejétmúlt elméleti dogmáival próbáltak előhozakodni, s továbbra is azt hajtogatták, hogy a szocialista forradalomnak előbb a fejlett iparral rendelkező országokban kell lezajlania, ahol a proletariátus alkotja a lakosság zömét. Lenin Áprilisi Téziseit támadva azt bizonygatták, hogy a szocializmusnak Nyugatról kell eljönnie, hogy Oroszország nem törhet magának utat a szocializmushoz.

A bolsevikok elvetették mindezeket az elavult dogmákat. Azt tartották, hogy a szocializmus igenis győzhet Oroszországban. Lenin már 1915-ben arra a megállapításra jutott, hogy a marxizmus régebbi tétele — miszerint az összes vagy a legtöbb civilizált országban egyidőben győz a szocializmus —, nem felel meg az új történelmi helyzetnek. Lenin megvetette az alapját annak a tanításnak, amely szerint a szocializmus győzhet egy, egymagában vett országban, de nem győzhet egyidejűleg valamennyi országban.

A burzsoá-demokratikus forradalom győzelme után az a feladat hárult a pártra, hogy megmagyarázza a népnek: Oroszország megindulhat és meg is kell indulnia a szocializmus felé. Aki megtagadja, hogy ezt a népnek megmagyarázza, már át is állott a burzsoázia táborába.

Lenin az Áprilisi Konferencián tartott beszédében megjegyezte: „...Rikov azt mondja, hogy a szocializmusnak más, fejlettebb iparral rendelkező országokból kell hozzánk érkeznie. De ez nem így van. Nem lehet megmondani, ki kezdi és ki végzi. Ez nem marxizmus, hanem a marxizmus kigúnyolása”¹⁶.

A kérdés lenini megfogalmazása új utakat nyitott országunk fejlődésében. Sztálin elvtárs utóbb így emlékezett meg erről: „Emlékezzenek az 1917-es

¹⁶ Lenin Művei. 3. kiad. XX. köt. 253. old. (oroszul).

évre. Oroszország társadalmi fejlődésének tudományos elemzése alapján, a nemzetközi helyzet tudományos elemzése alapján Lenin akkor arra a következtetésre jutott, hogy az egyetlen kivezető út a helyzetből a szocializmus győzelme Oroszországban. Ez az akkori idő sok tudományos férfia számára több mint váratlan következtetés volt. Plehanov, a tudomány kiváló férfiainak egyike, akkoriban megvetéssel beszélt Leninről és azt állította, hogy Lenin «félrebeszél». A tudomány nem kevésbé ismert más férfiai azt állították, hogy «Leninnek elment az esze» s hogy el kellene őt valahová dugni, lehetőleg jó messzire. A tudomány minden rendű és rangú embere Lenin ellen üvöltözött akkoriban, mint olyan ember ellen, aki lerombolja a tudományt. Lenin azonban nem riadt vissza attól, hogy az ár ellen ússzon és szembeforduljon a megcsontosodással. És Lenin győzött¹⁷.

*

Az oroszországi szocialista forradalom megvalósításáért vívott harcában Lenin elsősorban a bolsevik párt vezető magvára, és legközelebbi harcostársára, Sztálin elvtársra támaszkodott. Sztálin elvtárs következetesen és keményen védelmezte az Áprilisi Téziseket. A *Pravda*-ban megjelent cikkeiben megindokolta és kifejtette a lenini Tézisek fontosabb tételeit. Sztálin elvtárs megemlítette, hogy forradalmunk fő erői a munkások és a szegényparasztok; megemlítette, hogy mennél jobban elmélyül és kiterjed a forradalom, annál jobban szakadnak majd le róla az úgynevezett „haladó elemek”, akik „szavaikban haladók, tetteikben reakciósök”. „...választani kell: — írta Sztálin elvtárs — vagy a munkásokkal és a szegényparaszt-

¹⁷ Lenin. Válogatott művek. 1. köt. 55. old.

sággal együtt a forradalom *mellett* vagy a tőkéssekkel és a földesurakkal együtt a forradalom *ellen*”¹⁸.

1917 április 24-én ült össze a bolsevikok VII. Áprilisi Konferenciája — az első legális konferencia pártunk történetében.

A bolsevikok Áprilisi Konferenciáján Sztálin elvtárs felszólalt Leninnek a „helyzet kérdéséről” előterjesztett határozati javaslata védelmében. Sztálin elvtárs bebizonyította, hogy minden hatalomnak a Szovjetek kezébe kell kerülnie. Teljesen lerántotta a leplet Kamenyev, Rikov és kevés számú követőik oportunista nézeteiről s rávilágított, mennyire nem állja meg a helyét az előbbieket javaslata, miszerint ellenőrzés alá kell helyezni az Ideiglenes Kormányt. Sztálin elvtárs megemlítette, hogy az efféle ellenőrzés semmi eredményre sem vezet, sőt, még azt a hamis reményt keltheti a tömegekben, mintha a burzsoá Ideiglenes Kormány megoldhatná a forradalom feladatait. Sztálin elvtárs a nemzeti kérdéstről tartott előadói beszédében megalapozta a bolsevik nemzeti politikát és könyörtelenül leleplezte Buharin és Pjatakov antileninista, nacionálsoviniszta álláspontját.

Az Oroszországi Áprilisi Konferencia felettébb fontos szerepet játszott pártunk és országunk történetében, mégpedig azért, mert valamennyi határozata Lenin történelmi jelentőségű Áprilisi Tézisein alapult. Az Áprilisi Konferencia határozottan elutasította mindazokat az oportunista elemeket, amelyek burzsoá kereketek közé akarták kényszeríteni a forradalmat és elfogadta a lenini stratégiát és taktikát, amely a forradalom további kibontakozására, a burzsoá-demokratikus forradalomnak szocialista forradalomba való át-növésére irányult. Az Áprilisi Konferencia a lenini vonal köré tömörítette a párt túlnyomó többségét. Az Áprilisi Konferencia elfogadta a pártnak azt az „új

¹⁸ Sztálin Művei. 3. kot. 45. old.

irányvonalát", amely elvezetett a szocialista forradalom győzelméhez Oroszországban.

*

Az a stratégiai terv, amelyet Lenin az Áprilisi Tézisekben kifejtett, érvényben volt az 1917 februárjától októberig terjedő egész időszakban. A Téziseken alapult a bolsevik párt irányvonala a burzsoá-demokratikus forradalomról a szocialista forradalomra való átmenet időszakában. Az Áprilisi Tézisek stratégiai elgondolásaiából kiindulva hozta meg utóbb a VI. pártkongresszus és a párt Központi Bizottsága történelmi jelentőségű határozatait a fegyveres felkelésről.

De míg a bolsevik stratégia változatlan volt februártól októberig, addig a bolsevik taktika, a körülmények alakulásától függően változott¹⁹.

A februári forradalmat követő első időszakban a helyzet legfőbb sajátossága a kettőshatalom volt. A hatalmat, önkéntes megegyezés alapján, az Ideiglenes Kormány és a Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjei osztották meg egymás között. Az erő és a fegyver a Szovjetek kezében volt. Az Ideiglenes Kormány nem erőszakkal, hanem a Szovjetek támogatásával tartotta fenn hatalmát. Ilyen körülmények között lehetőség nyílt a forradalom békés kibontakozására. A „Mind den hatalmat a Szovjeteknek!” jelszót akkoriban békés úton is érvényesíteni lehetett volna. Mivel az volt a helyzet, hogy az erő a Szovjetek oldalán volt, ezért egyetlen osztály, egyetlen párt sem akadályozhatta volna meg a Szovjeteket abban, hogy a teljes államhatalmat kezükbe ragadják. A Szovjetek egyszerűen elsöpörhették volna az útból az Ideiglenes Kormányt, amely csak az ő támogatásával tartotta fenn magát.

¹⁹ Ugyanerről a kérdésről részletesen lásd ugyanebben a gyűjteményben I. Mamontov és M. Sztjepanov cikkeit.

Azonban ha a mensevik és eszer vezetés alatt álló Szovjetek kezébe került volna minden hatalom, ez még nem jelentette volna azt, hogy létrejön a proletariátus diktatúrája. A hatalomra került mensevikeknek és eszereknek így sajátmaguknak kellett volna keresztülvinniök forradalomellenes politikájukat, ez pedig csak meggyorsította volna leleplezésüket, elszigetelődésüket a tömegektől, s megkönnyítette volna a proletárdiktatúra kivívását.

A bolsevikok Lenin Áprilisi Téziseit és az Áprilisi Konferencia határozatait követve, hatalmas munkába fogtak taktikai tervük megvalósítása érdekében. Akkoriban a bolsevikok egész munkája a tömegek nevelésére és szervezésére irányult; türelmesen megmagyarázták a tömegeknek a bolsevik irányvonalat, leleplezték az eszerek és mensevikek megalkuvó szándékait és küzdöttek, hogy kivívják maguknak a többséget a Szovjetekben. Lenin megemlítette, hogy a bolsevikok taktikájában mit kell előtérbe helyezni: „... a kritikai munkát, az eszerek és a szociáldemokrata kispolgári pártok hibáinak megmagyarázását, az öntudatos proletár, kommunista pártelemek előkészítését és összefogását, a proletariátus kiszabadítását az «általános» kispolgári bódulatból”²⁰.

1917 júliusáig a bolsevikok nagy sikereket értek el taktikai tervük megvalósításában. A július 3—5-i események azonban megszakították a forradalom békés fejlődését. Teljesen megváltozott az előbbi helyzet. Az eszerek és mensevikek segítségével az ellenforradalmi burzsoázia teljesen magához ragadta a hatalmat. A kettőshatalom végetért. Ilyen körülmények között módosulniok kellett a bolsevikok taktikai elgondolásainak is. Lenin „A jelszavakról” című cikkében, amelyet 1917 július közepén írt, valamint egyéb

²⁰ Lenin. Válogatott művek. 2. kot. 22. old.

műveiben kidolgozta az új helyzetnek megfelelő új taktikai elveket.

A bolsevikok a július 3—5-i események után változtattak taktikájukon: átmenetileg visszavonták a „Minden hatalmat a Szovjeteknek!” jelszót, mert az eszer-mensevik Szovjetek az ellenforradalom segítő-társaivá váltak. Másfelől, az ellenforradalom győzelme oda vezetett, hogy most már csak erőszakkal lehetett kivívni a hatalmat. „Nem hátrafelé, hanem előre kell nézni — írta Lenin. — Nem a régi, hanem az új, a júliusutáni osztály- és pártkategóriákkal kell dolgozni. Az új ciklus kezdetén a győzelmes polgári ellenforradalomból kell kiindulni, amely győzelmét annak köszönheti, hogy az eszerek és mensevikek megalkudtak vele, s amelyet csak a forradalmi proletariátus győzhet le”²¹.

Ezen útmutatásokat követve, a bolsevikok a júliusi napok után megváltoztatták taktikájukat: új harci formákhoz és módszerekhez folyamodtak, amelyek megfeleltek az új helyzetnek és a lehető legjobban hozzájárultak ama stratégiai cél eléréséhez, melyet Lenin Áprilisi Tézisei tűztek ki. Úgy alakultak a körülmények, hogy békés fejlődés útján már nem, hanem csakis fegyveres felkeléssel lehetett hatalomra juttatni a Szovjeteket. Lenin Áprilisi Tézisei és a megvalósításukért vívott harc ékesen bizonyítják a bolsevik stratégia és taktika mindenben diadalmaskodó életerejét.

Az Áprilisi Tézisek — a harcos, alkotó, forradalmi marxizmus mintaképe. E tézisek tételei a marxista elmélet szilárd talajában gyökereznek. Ugyanakkor azonban a lenini Tézisek általánosítják az új forradalmi gyakorlatot; erre a gyakorlatra támaszkodva fejlesztik

²¹ Ugyanott, 73. old.

és gazdagítják az elméletet. Éppen ebből fakad a lenini Tézisek hatalmas életereje. Ezért vértetzk fel Lenin Áprilisi Tézisei a bolsevik pártot a körülötte lezajló események belső kapcsolatának helyes felismerésével, ezért értették meg a bolsevik párttal nemcsak azt, hogyan és mely irányban bontakoznak ki ezek az események a jelenben, hanem azt is, hogyan alakulnak majd a közeljövőben.

Lenin Áprilisi Tézisei világosan példázzák, hogy a bolsevikok mindig előre néznek, hogy minden alkalommal számolnak az eleven valósággal és mélyrehatóan boncolgatják a környező helyzetben lezajlott változásokat. Éppen ez teszi a bolsevikokat alkotó forradalmi marxistákká. A bolsevikok merészen, elszántan semmisítik meg a régi szabályokat és elveket, amelyek már nem felelnek meg az új helyzetnek, és új elveket teremtenek, amelyek utat törnek szüntelen előrehaladásukhoz. A bolsevikok az általános történelmi fejlődés törvényszerűségeit veszik alapul, ám ugyanakkor pontosan számolnak minden egyes ország helyzetének sajátosságaival és az egyes körülmények jellegzetességeivel.

Lenin Áprilisi Tézisei a forradalmi harc új tapasztalatával gazdagították a marxista-leninista stratégiát és taktikát. Az Áprilisi Tézisek tették konkréttá a marxista-leninista stratégia és taktika tételeit azok között a körülmények között, amelyek a cárizmus megdöntése után alakultak ki Oroszországban.

Napjainkban több európai országban került napirendre a szocializmus kérdése; ezen országok dolgozói között egyre többen ismerik fel, hogy jelenleg előre csak egyetlen út vezet, s ez — a szocializmus útja. Itt azonban tekintetbe kell venni a szocialista fejlődés útjának sajátosságait minden egyes országban. A leninizmus arra tanít, hogy a marxista elmélet csupán általános iránytmutató tételeket ad, amelyeket másképpen kell alkalmazni példának okáért Angliában, mint

Franciaországban, másként Franciaországban, mint Németországban, és ismét másképpen Németországban, mint Oroszországban. Lenin a következőket írta 1916-ban: „Valamennyi nemzet eljut a szocializmushoz, ez bizonyos, de nem mindnyájan jutnak el teljesen egyformán; minden egyes nemzet saját szerűvé teszi a demokráciának ezt vagy azt a formáját, a proletárdiktatúrának ezt vagy azt a válfaját, a társadalmi élet különböző területein a szocialista átalakulásoknak ilyen vagy olyan iramát. Elméletileg mi sem bárgyúbb, gyakorlatilag mi sem nevetségesebb, mint az, hogy «a történelmi materializmus nevében» ebből a szempontból egyféle szürke színnel festeni meg a jövő képét: szuzdali mázolvány lenne ez, nem egyéb”²².

Lenin Áprilisi Téziseinek kidolgozásában és megvalósításában fényesen nyilatkozott meg a marxisták azon csoportjának tevékenysége, melyről Sztálin elvtárs „Lenin, mint az Oroszországi Kommunista Párt szervezője és vezére” című cikkében szólt:

„Ez a csoport nem történelmi analógiákból és párhuzamokból, hanem a környező viszonyok tanulmányozásából meríti irányelveit és útmutatásait. Tevékenységében nem idézetekre és velős mondásokra, hanem gyakorlati tapasztalatokra támaszkodik és minden egyes lépését a tapasztalaton ellenőrzi, tanul saját hibáin és tanít másokat, hogyan kell az új életet építeni. Tulajdonképpen ezzel magyarázható, hogy e csoport tevékenységében a szó fedi a tettet, s Marx tanítása nem veszít semmit eleven forradalmi erejéből. Erre a csoportra teljesen ráillenek Marx szavai, amelyek szerint a marxisták nem elégedhetnek meg azzal, hogy a világot megmagyarázzák, hanem tovább kell menniök, hogy azt megváltoztassák. Ennek a csoportnak bolsevizmus, kommunizmus a neve”²³.

²² Lenin Művei. XIX. köt. 3. kiad. 230. old. (oroszul).

²³ Sztálin Művei. 4. köt. Szikra 1950. 325. old.

Éppen azért, mert Lenin Áprilisi Tézisei az alkotó marxizmus dokumentuma, hatalmas forradalmi szerepet játszottak országunk, sőt az egész emberiség életében. Ezek a Tézisek felvértézték a bolsevik pártot, Oroszország munkásosztályát és dolgozóit azzal a tervvel, amelyet követve a párt és a dolgozók a szocializmus felé irányították országunk egész fejlődését és gyökeresen megváltoztatták Oroszország képét, erős szocialista nagyhatalommá változtatva hazájukat.

I. MAMONTOV

A BOLSEVIK PÁRT VI. KONGRESSZUSA

A bolsevik párt VI. kongresszusa tíz évvel az V., Londoni Kongresszus és öt évvel a VI., Prágai Konferencia után ült össze. Az OSzDMP V. kongresszusát és a bolsevik párt VI. kongresszusát egy teljes évtized választja el egymástól, amely óriási politikai tapasztalatot adott a pártnak, Oroszország munkásosztályának és parasztságának.

A VI. kongresszus rendkívüli jelentőségű a bolsevik párt történetében, a nemzetközi munkásmozgalom történetében. Ez volt a bolsevikok Október előtti kongresszusa, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom politikai és szervezési előkészítésének kongresszusa.

A VI. kongresszus rendkívül bonyolult politikai helyzetben, gigászi társadalmi összecsapások korszakában ült össze, „... amikor a háború rendkívül meggyorsította a fejlődést — írta Lenin — hihetetlenül kiélezte a kapitalizmus válságát és azonnali választás elé állította a népeket: pusztulás vagy tüstént határozott lépések a szocializmus felé...”¹

A VI. kongresszus felettébb bonyolult nemzetközi helyzetben ült össze, akkor, amikor a legmagasabbra csapott az első imperialista világháború lángja.

1917-ben tovább terjedt a háború, mely már mindent átfogó, az egész világra szóló összecsapássá nőtt. Új imperialista rabló, a világhuralom új igénylője jelent meg a küzdőtéren: Amerika, mely 1917 augusztusá-

¹ Lenin. Az agrárkérdésről. 2. köt. Szikra 1950. 364. old

ban tette partra csapatait Európában. Az Amerikai Egyesült Államok és az antantországok nyomására 1917 augusztusában Kína is beavatkozott a háborúba.

Ekkor már az életerős emberek legjavának tízmillióit irtotta ki a háború, óriási anyagi értékeket pusztított el és kimerítette a hadviselő országok termelőerőit.

Ugyanakkor a világháború következtében a termelés rendkívüli méreteken koncentrálódott, a tőke a legnagyobb amerikai, angliai és németországi monopóliumok kezében összpontosult. Több országban bevezették a termelés és az elosztás szabályozását. A háború tönkretette és proletársorba süllyesztette a városi kisburzsoáziát és a dolgozó parasztságot, a proletariátust pedig az imperialista állam jobbágyává tette. A háború végletekig fokozta a munkások nyomorát és rendőri üldözésekkel, a katonai diktatúra rendszerének minden nehezével sújtotta a munkáosztályt.

„Az imperialista háború a szocialista forradalom előestéje — írta Lenin. — Éspedig nemcsak azért, mert a háború szörnyűségei proletárfelkelést szülnek — semmiféle felkelés nem hozza meg a szocializmust, ha az gazdaságilag nem érett meg —, hanem azért, mert a monopolista államkapitalizmus a szocializmus legteljesebb *a n y a g i* előkészítése, a szocializmus *e l ő c s a r n o k a*, a történelmi lépcsőnek az a foka, amely között és a szocializmusnak nevezett fok között *semmiféle közbülső lépcső nincsen*”².

Így tehát, a szocialista forradalom objektív előfeltételei a háborúban megdőbbentő gyorsasággal érlelődtek meg.

A kizsákmányolásnak és a dolgozó tömegek elnyomorodásának fokozódása, a reakció és a katonai

² Lenin. Válogatott művek. 2. kot. Szikra 1949. 123. old

despotizmus dúlása, az embermilliók pusztulása, a monopoltőkések, spekulánsok és fosztogatók mesébe illő meggazdagodása — mindez a néptömegek mélységes felháborodását váltotta ki a tőkésekkel és kormányaikkal szemben. A munkásosztály élenjáró rétegei kezdték felismerni, hogy csak a proletariátus hatalomrajutása, a proletariátus diktatúrája, csak a termelési eszközök magántulajdonának megszüntetése mentheti meg az emberiséget a pusztulástól.

A bolsevikok bebizonyították, hogy csak a tömegek világméretű imperializmusellenes, forradalmi harca vívhatja ki a demokratikus békét, hogy csak a proletárforradalom vethet véget a háborúnak és a tőkés rabságnak. Az egész világháború ennek az álláspontnak a helyességét támasztotta alá.

Oroszország munkásosztálya a februári burzsoádemokratikus forradalomban a bolsevik párt vezetésével a világon elsőként törte át az imperializmus frontját, megdöntötte a cárizmust és létrehozta a Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjeit. Győzelme gyümölcsét azonban nem élvezhette.

Az országban kettőshatalom keletkezett, „... két hatalomnak, két diktatúrának sajátos összefonódása jött létre: az egyik a burzsoázia diktatúrája volt, amelyet az Ideiglenes Kormány képviselt, a másik a proletariátus és a parasztság diktatúrája, amelyet a Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetje képviselt”³.

A februári forradalom kibékíthetetlen belső ellentmondásokat rejtett magában. Ezek az ellentmondások szabták meg a forradalom további fejlődését, ezek vitték előre a forradalmat.

Melyek voltak ezek az ellentmondások?

A forradalmat a munkások és a parasztok vívták ki a bolsevik párt vezetésével, de az ország feletti hatalom „a földbirtokosok és a tőkések, a bankárok

³ A SzK(b)P története. Rövid tanfolyam. Szikra 1951. 217. old

és a spekulánsok, a felvásárlók és a fosztogatók kezében maradt..."⁴

A munkásosztály és a parasztság azon volt, hogy széttagozza a régi rendszert és teljes győzelemre vigye a forradalmat. Meg akarták dönteni a földesurak hatalmát, meg akarták fékezni az imperialista burzsoáziát, a háború befejezésére és igazságos békére törekedtek. Az Ideiglenes Kormány pedig, éppen ellenkezőleg, mindent úgy akart megtartani, ahogyan volt. Vigyázott a régi államgépezet épségére, folytatni akarta az imperialista háborút, „a győzelmes befejezésig”. A munkások és a parasztok szabadságot, békét, földet, kenyeret vártak a forradalomtól, a burzsoázia pedig, ahogyan Sztálin elvtárs mondotta, kis forradalmat akart a nagy imperialista háború érdekében.

„Ez a gyökeres ellentmondás volt forradalmunk fejlődésének, a hatalom mindenféle «válságának» az alapja”⁵ — mondotta Sztálin elvtárs.

A februári burzsoá-demokratikus forradalom nem elégítette ki a munkásosztály és a parasztság létszükségleteit és követeléseit. Nem hozta meg nekik sem a teljes szabadságot, sem a békét, földet vagy kenyeret. „Az ilyen és ehhez hasonló, már égetővé vált kérdések megoldása — írta Sztálin elvtárs — megköveteli a forradalmi tömegek maximális kezdeményezését, a munkásküldöttek Szovjetjeinek az új élet építésébe való aktív beavatkozását, végül megköveteli azt is, hogy a hatalom teljes egészében annak az új osztálynak kezébe menjen át, amely az országot ki tudja vezetni a forradalom széles országújtjára”⁶.

Új forradalomra volt szükség.

A bolsevik párt Lenin Áprilisi Téziseivel és a VII.,

⁴ Sztálin Művei. 3. köt. Szikra 1950. 425. old

⁵ Ugyanott, 189. old.

⁶ Ugyanott, 63—64. old.

Áprilisi Konferencia határozataival kijelölte ennek a forradalomnak az irányát: a forradalom legyen szocialista forradalom, amelynek eredményeképpen a hatalomnak a proletariátus és a szegényparasztság kezébe kell kerülnie.

Az Áprilisi Konferencia után új szakasz kezdődött a forradalom fejlődésében; erre a szakaszra jut *a tömegek forradalmi mozgósítása* a szocialista forradalom győzelméért vívott harcra.

„Minden hatalmat a Munkás-, Katona- és Parasztküldöttek Szovjetjeinek” — ez volt a bolsevik párt fő jelszava az oroszországi forradalom kibontakozásának ebben a szakaszában.

1917 tavaszán ez a jelszó azt jelentette, hogy végezni kell a kettőshatalommal, ki kell vívni a Szovjetek egyeduralmát, a Szovjetek kezébe kell adni minden hatalmat az országban; ki kell űzni az államhatalmi szervekből a földesurak és a burzsoázia képviselőit, földig le kell rombolni a régi államgépezetet és helyébe meg kell teremteni a Szovjetköztársaság új gépezetét.

Ebben a szakaszban a bolsevik párt még nem szólította felkelésre a tömegeket az Ideiglenes Kormány ellen, nem követelte az Ideiglenes Kormány megdöntését, minthogy a néptömegek még bíztak benne, a mensevik és eszer vezetés alatt álló Szovjetek pedig támogatták a burzsoázia kormányát.

Lenin „A kettőshatalomról” című cikkében 1917 április 9-én azt írta, hogy az Ideiglenes Kormányt meg kell dönteni, „minthogy oligarchikus, burzsoá kormány, nem pedig népkormány; ez a kormány *nem adhat* sem békét, sem kenyeret, sem teljes szabadságot”, de egyben figyelmeztetett arra, hogy „nem lehet most megdönteni, mivel a kormány hatalma azon alapul, hogy közvetlen és közvetett, formális és tényleges *egyességet* kötött a Munkásküldöttek Szovjetjeivel és mindenekelőtt a legfontosabb Szovjettel, a

Petrográdival"; sőt, „egyáltalán nem lehet a szokásos módon »megdönteni«, mivel ez a kormány arra támaszkodik, hogy a *másik* kormány, a Munkásküldöttek Szovjetje »támogatja« a burzsoáziát, márpedig ez a másik kormány az egyetlen lehetséges forradalmi kormány, amely a munkások és parasztok többségének tudatát és akaratát közvetlenül kifejezi. Az ilyen kormánynál, amilyen a Munkás-, Földmunkás-, Paraszt- és Katonaküldöttek Szovjetjei, magasabbrendűt, jobbat az emberiség még nem hozott létre és eddig még nem ismerünk”⁷.

Ebben a szakaszban a bolsevik párt a következő taktikai feladatot tűzte ki: az Ideiglenes Kormány, valamint a mensevikek és az eszerek népellenes politikáját leleplezve, a bolsevikoknak többségre kell szert tenniök a Szovjetekben, meg kell változtatniök a Szovjetek politikáját, a Szovjeteken keresztül pedig a kormány összetételét és politikáját.

A forradalom békés kibontakozásának irányelve volt ez.

„Az öntudatos munkásoknak ahhoz, hogy hatalommá váljanak, meg kell hódítaniök a többséget: — írta Lenin ugyanebben a cikkében — *amíg* a tömegekkel szemben nem alkalmaznak erőszakot, nincs más út a hatalomhoz. Mi nem vagyunk blanquisták, nem vagyunk hívei annak, hogy kisebbség ragadja meg a hatalmat. Mi — marxisták vagyunk, a proletár osztályharc hívei, a kispolgári bódulat, a sovinszta honvédelem, a frázisok, a burzsoáziától való függés ellenségei”⁸.

Hogyan képzelték el a bolsevikok a forradalom békés fejlődését?

A nép zöme a Munkás- és Katonaküldöttek Szov-

⁷ Lenin. Válogatott művek. 2. kot. 15. old.

⁸ Ugyanott.

jetjeit támogatta. A Szovjetek a fegyveres munkásokra és parasztokra támaszkodtak. A Szovjetek elsőpörhették volna az Ideiglenes Kormányt és minden hatalmat magukhoz ragadhattak volna.

„Azelőtt — mondotta Sztálin elvtárs a VI. kongresszuson — az volt az álláspontunk, hogy a hatalom békésen menjen át a Szovjetek kezébe, feltételeztük, hogy ha a Szovjetek Központi Végrehajtó Bizottsága elhatározza, hogy kezébe veszi a hatalmat, az elegendő lesz ahhoz, hogy a burzsoázia békésen félreálljon az útból”⁹.

Ebben az esetben eszer-mensevik szovjet kormány szerveződött volna. Minthogy ekkoriban a Szovjetekben a mensevikek és eszerek voltak többségben, természetes, hogy ők alakították volna meg a szovjet kormányt, ők álltak volna ennek a kormánynak az élére. A bolsevikok előre látták és számoltak is vele, hogy ha az eszerek és mensevikek hatalomra kerülnek és továbbra is régi, népellenes politikájukat folytatják, akkor maguk leplezik le önmagukat, nyilvánvalóvá válik róluk, hogy a burzsoázia ügynökei és lakájai, elveszítik a tömegek bizalmát és a népre gyakorolt hatásukat; a bolsevikok pedig, akik egyre nagyobb erővel küzdenek a Szovjeteken belül és leplezik a mensevikek és az eszerek forradalomellenes szerepét, felszabadítják a munkásokat és a parasztokat a mensevikek és eszerek befolyása alól, kivívják a többséget a Szovjetekben, a Szovjeteken keresztül megváltoztatják a kormány összetételét és politikáját, így teremtve meg a szükséges előfeltételeket a proletárdiktatúra létrejöttéhez.

Ezt a taktikai irányvonalat követte a bolsevik párt egészen az 1917. évi júliusi napokig.

A mensevikek és eszerek támogatását élvező Ideiglenes Kormány abban reménykedett, hogy meg-

⁹ Sztálin Művei. 3. köt. 194. old.

béníthatja a forradalom további fejlődését, korlátok közé szoríthatja a nép vívmányait, s az imperialista háború folytatása érdekében aknázhatja ki a februári fordulatot.

A tömegek nem akarták folytatni az imperialista, rabló, igazságtalan háborút. Belefáradtak a háborúba, mely kimerítette, tönkretette és az éhhalál küszöbére taszította őket. Békére vágytak, csak hogy igazságos, demokratikus, nem pedig imperialista békére. Amidőn a tömegek megdöntötték az önkényuralmat, azt gondolták, hogy ezzel egyszersmind végetvetettek a háborúnak is.

De a háború tovább tartott.

A háború az országnak napi 40 millió aranyrubelebe került. Az óriási hadikiadások fedezésére az Ideiglenes Kormány nagymennyiségű papírpénzt bocsátott ki. Ezek értéke csökkent, a drágaság pedig nőttön-nőtt. Az üzemek nem jutottak elegendő nyersanyaghoz és fűtőanyaghoz, a munkások pedig kenyérhez. Megbénult a közlekedés: az elromlott mozdonyok száma elérte a mozdonypark 50 százalékát. Egymásután csuktak be a nehéz- és könnyűipari gyárak: 1917 március 1 (14) és augusztus 1 (14) között 568 üzem állt le, 104 000 munkás került az utcára. Nőtt a munkanélküliség. Egyre kevesebb volt az áru. A burzsoázia mesterséges éhínséget idézett elő, hogy az éhség csontvázkarjával fojtsa meg a forradalmat. A parasztok nem kaptak földet, a földesúri birtokok önkényes elragadásáért pedig letartóztatták, börtönbe vetették őket. A munkások, katonák és parasztok akarata ellenére, június 18-án (július 1-én) az angol-francia-amerikai imperialisták érdekében támadás indult meg a fronton, amely azonban csakhamar összeomlott.

A tömegek napról-napra elégedetlenebbé váltak a burzsoá Ideiglenes Kormány politikájával. A fronton megindult támadás, majd a támadás kudarcának

hire felkavarta a tömegeket, csordulásig öntötte a munkások és katonák zúgolódásának poharát, különösen Petrográdon. Július 3-án (16-án) a főváros Viborgi-kerületében spontán tüntetésekre verődtek össze a felháborodott tömegek. A tüntetések egész nap tartottak. Az egyes tüntetések csakhamar egy közös, hatalmas fegyveres tüntetésben olvadtak össze, ezzel a jelszóval: „Minden hatalmat a Szovjeteknek!” A tüntetők százezrei követelték a Szovjetektől azt, hogy vegyék kezükbe a hatalmat, szakítsanak a burzsoáziával és folytassanak aktív békepolitikát.

A bolsevik párt ebben az időpontban még korainak tartotta a fegyveres felkelést és a hatalom megragadását. Lenin és Sztálin hangsúlyozták, hogy a forradalmi válság még nem érett meg, s bár a bolsevikok könnyen magukhoz ragadhatnák a hatalmat Petrográdon, azt megtartani nem tudnák, mert a hadsereg és a vidék még nem készült fel a fővárosi felkelés támogatására. Az elsietett lépés pedig végzetes lenne a forradalom ügyére.

A tömegek azonban kivonultak tüntetni. Világossá vált, hogy ezt az ösztönös mozgalmat nem lehet megakadályozni. Ekkor a bolsevik párt Központi Bizottsága a július 4-re (17-re) virradó éjjel azt a határozatot hozta, hogy résztvesz az egyre nagyobb méreteket öltő tüntetésben. A bolsevikok arra törekedtek, hogy a tüntetést békés, szervezett jellegűvé tegyék s ne adjanak alkalmat a burzsoáziának, hogy időnek-előtti lépésre kényszerítsék a munkásokat és a katonákat.

A bolsevikok petrográdi szervezetének II. konferenciáján, 1917 júliusában Sztálin elvtárs ezt mondta:

„A tömegek fellépését nem tudtuk megakadályozni. Volt-e joga pártunknak arra, hogy kezeit mosva félreálljon? Tekintettel a komolyabb bonyodalmak lehetőségére, nem volt jogunk félreállni — mint

a proletariátus pártjának, be kellett avatkoznunk a mozgalomba, hogy békés és szervezett mederbe tereljük azt, anélkül, hogy a hatalom fegyveres megragadását tűztük volna ki célul”¹⁰. A bolsevik pártnak sikerült a tüntetés élére állni és békés, szervezett mederbe terelni.

A megrettent Ideiglenes Kormány, az eszerek és mensevikek kezdeményezésére, kormányhű csapatokat rendelt a fővárosba. Reakciós hadapród- és tiszti osztagokat mozgósítottak a tüntetők ellen. Petrográd utcáit munkások és parasztok vére festette vörösre. Július 4-én (17-én) 400 ember vesztette életét vagy sebesült meg. Ugyanezen éjjel az ellenforradalmárok, akik erősítést kaptak a frontról, döntő támadásba mentek át. Július 5-én (18-án) Petrográdon kihirdették az ostromállapotot. A mensevikek és eszerek ténylegesen is átadták a hatalmat a reakciós tábornokoknak.

A tüntetés elfojtása után a burzsoázia, a mensevikekkel és eszerekkel szövetkezve, a bolsevik pártra vetette magát. Szétrombolták a *Pravda* szerkesztőségét, a párt Központi Bizottságának helyiségeit és a *Trud* nyomdáját.

A *Pravda*-t, a *Szoldatszkaia Pravda*-t és több más bolsevik ujságot betiltottak. A petrográdi helyőrség forradalmi csapatait a frontra irányították. Megkezdődött a vörösgárdisták lefegyverzése. A fővárosban, vidéken és a fronton tömeges házkutatások, letartóztatások és vérengzések kezdődtek. Megkezdődött a bolsevik párt nagy vezetőinek letartóztatása. Július 7-én (20-án) az Ideiglenes Kormány elrendelte Lenin letartóztatását és bíróság elé állítását. Sztálin elvtárs előrelátta ezt és idejekorán megszervezte Lenin elutazását Petrográdról. Ettől kezdve a bolsevik párt illegálisba vonult.

Az orosz ellenforradalmi burzsoázia júliusban győ-

¹⁰ Ugyanott. 119. old.

zelmet aratott. De ez a győzelem szégyenletes bukásának kezdete volt. A júliusi események nem törték meg az orosz proletariátust: ez volt a fordulópont a burzsoá-demokratikus forradalomnak szocialista forradalomba való átnövésében.

Lenin az „Osztályeltolódás” című cikkében így jellemezte a történeteket:

„Most, négy hónappal a fordulat után, a kadetoknak, a liberális burzsoázia fő pártjának ellenforradalmisága napnál is világosabb. Mindenki látja ezt. Mindenkinek el kell ismernie ezt. De távolról sem hajlandó mindenki, hogy szembenézzen ezzel az igazsággal és elgondolkozzék jelentősége felett.

Oroszországban most demokratikus köztársaság van, amelyet a nép közt szabadon agitáló *politikai pártok* szabad megegyezéssel vezetnek. A február 27-e óta eltelt négy hónap teljesen tömörített és kialakított minden egyes valamennyire is jelentős pártot, indította őket a választásokon (a Szovjetek és a helyi hatóságok választásán), felfedte a különböző osztályokhoz fűződő kapcsolataikat.

Oroszországban most az ellenforradalmi burzsoázia van uralmon; ehhez képest játssza az «őfelsége ellenzéke» szerepét a kispolgári demokrácia, vagyis az eszer és a mensevik párt. E pártok politikájának lényege: *megegyezés* az ellenforradalmi burzsoáziával. A kispolgári demokrácia a hatalom felé tart, úgy, hogy először birtokába veszi a helyi hatóságokat (ahogyan például a liberálisok a cárizmus idején először a zemsztvókat kerítették birtokukba). Ez a kispolgári demokrácia *meg akarja osztani a hatalmat* a burzsoáziával, de nem akarja megdönteni ez utóbbit, szakasztott úgy, ahogyan a kadetok akarták *megosztani a hatalmat* a monarchiával, de a monarchia megdöntése nélkül. A kispolgári demokráciának (az eszereknek és mensevikeknek) a kadetokkal való megegyezését pedig ugyanúgy a kis- és nagyburzsoák vér-

ségi osztályrokonsága teremtetten meg, mint ahogyan a tőkésök és a XX. század körülményei között élő földbirtokosok osztályrokonsága kényszerítette ez utóbbiakat, hogy összeölelkezzenek az «istenített» uralkodó körül”¹¹.

Megváltozott a megegyezés formája is. „A kadetok foglalták el a monarchia helyét. A cereteliek és csernovok elfoglalták a kadetok helyét”¹². Csupán a bolsevik párt volt az egyetlen párt, amely mindvégig forrada'mi maradt.

A júliusi napok után gyökeresen megváltozott az országban a politikai helyzet. A forradalom békés kibontakozásának szakasza, melyben a Szovjetek fegyveres felkelés nélkül is megragadhatták volna a hatalmat — végetért. Az államhatalom az ellenforradalom kezébe került. A burzsoázia megteremtette osztatlan egyeduralmát. Az eszer-mensevik Szovjetek még hatalmuk maradékát is elvesztették, erőtlenné és gyámoltalanok voltak a győztes ellenforradalommal szemben, az Ideiglenes Kormány hatalom nélküli függvényévé váltak.

Lenin azt javasolta a párt Központi Bizottságának, hogy ideiglenesen vonja vissza a „Minden hatalmat a Szovjeteknek!” jelszót, és felvetette a fegyveres felkelés előkészítésének kérdését, mint ami a forradalom új szakaszának gyakorlati feladata lesz. Ezt a kérdést Lenin első ízben „A politikai helyzet” című cikkében vetette fel, amelyet 1917 július 23-án írt. Avégből, hogy ezt a cikket legálisan lehessen kinyomatni és hogy elterelje a cenzúra figyelmét, Vlagyimir Iljics itt a *döntő harc* előkészítéséről szól, de a fegyveres felkelést érti alatta.

„Minden remény, amelyet az orosz forradalom békés fejlődése felől tápláltunk, végérvényesen szer-

¹¹ Lenin Művei. XX. köt. 3. kiad. 570—571. old. (oroszul).

¹² Ugyanott, 571. old.

tefoszlott. Az objektív helyzet ez: vagy a katonai diktatúra győzelme mindvégig, vagy a munkások döntő harcának győzelme, ami csupán akkor lehetséges, ha egybeesik a kormány elleni és a burzsoázia elleni mélyreható tömegmegmozdulással, amelyet a gazdasági bomlás és a háború elhúzódása vált ki¹³.

Ennek a döntő harcnak, vagyis a fegyveres felkelésnek a célja az volt, hogy a proletariátus és a szegényparasztság ragadja magához a hatalmat, „pártunk programjának megvalósítása érdekében”¹⁴.

„Csakis a forradalmi munkások képesek — feltevé, hogy a szegényparaszatok támogatják őket — a kapitalisták ellenállását megtörni, a népet a föld megváltás nélküli megszerzéséhez, a teljes szabadsághoz, az éhínség legyőzéséhez, a háború feletti győzelemhez, az igazságos és tartós békéhez elvezetni”¹⁵ — írta Lenin.

A bolsevik párt változtatott taktikáján. Ideiglenesen levette a napirendről a „Minden hatalmat a Szovjeteknek!” jelszót, mert ha ebben a szakaszban került volna a hatalom az ellenforradalomhoz csatlakozott Szovjetek kezébe, ez egyértelmű lett volna a forradalom ellenségeinek megsegítésével. A bolsevik párt hozzálátott a fegyveres felkelés előkészítéséhez, hogy megdöntse a burzsoázia hatalmát és megteremtse a proletárdiktatúrát.

A júliusi eseményekből győztesen kikerült ellenforradalom pedig ezalatt folytatta támadását a nép forradalmi tömegei ellen, ami viszont meggyorsította a forradalom kibontakozását.

A júliusi napok után a munkásmozgalom egyre nagyobb lendületre tett szert, mind szervezettebbé vált. A tömeges sztrájkok során (ez volt a válasz a

¹³ Lenin. XXI. köt. 3. kiad. 27. old. (oroszul).

¹⁴ Ugyanott.

¹⁵ Lenin. Válogatott művek. 2. köt. 87. old.

tőkések munkáselbocsátásaira) nőtt a munkások politikai öntudata, csökkent a mensevikek és eszerek befolyása. A bolsevikok elmélyítették kapcsolataikat a munkástömegekkel, mind több és több hívet szereztek maguknak az üzemekben, a szakszervezetekben, a Szovjetek munkás- és katonaszekcióiban.

Fellángolt a parasztok ösztönös harca is a földesurak ellen. Az eszerek elvesztették korábbi befolyásukat a falun. A falusi szegénység határozottan a proletárok és a bolsevikok mellé állott.

A hadseregben nőtt az elégedetlenség, düh és felháborodás a parancsnoki karral és az imperialista háború folytatásával szemben. A katonák körében erősödött a bolsevikok befolyása.

Ilyen politikai helyzetben ült össze a bolsevik párt VI. kongresszusa.

A Központi Bizottság 1917 június 18-án (július 1-én) hozta meg határozatát a kongresszus összehívásáról. A kongresszus összehívásának időpontját július 23-a és 28-a között határozták meg. A *Pravda* július 3-i számában közlemény jelent meg a kongresszus összehívásáról és az előrelátható napirendről. A kongresszus 1917 július 26-án (augusztus 8-án) ült össze.

A VI. kongresszus Petrográdon gyűlt egybe. Első üléseit a Viborgi városrészben, a volt Szampszonyevszkij-proszpekt 37-ben tartotta, de munkáját már a Narvai Kapun túl fejezte be. A kongresszus illegális körülmények között dolgozott, egész idő alatt a szétverés veszélye fenyegette. A kongresszuson 157 szavazati joggal és 128 tanácskozási joggal bíró küldött vett részt.

Az Ideiglenes Kormány és a burzsoá ujságok a kongresszus szétkergetésével és részvevőinek letartóztatásával fenyegetődtek.

Az Ideiglenes Kormány augusztus 11-én rendeletet bocsátott ki, mellyel feljogosította a hadügyminisztert és a belügyminisztert, hogy betiltsa a kongresszu-

sokat és a gyűléseket. Az Ideiglenes Kormánynak ez a rendelete nyilvánvalóan a bolsevikok VI. kongresszusa ellen irányult.

Petrográd és az egész ország munkásai forró szeretettel üdvözölték a bolsevikok kongresszusát és nyilvánították, hogy készek harcba indulni a bolsevik párt zászlaja alatt.

A bolsevik párt az Ideiglenes Kormány ádáz üldözései és a mensevikok meg eszerek hajszája ellenére, megnövekedve és megizmosodva érkezett el a VI. kongresszushoz. Az Áprilisi Konferencia óta a párt létszáma megháromszorozódott — tagsága 80 000-ről 240 000-re növekedett. A párt káderei eszmeileg megedződtek, szervezetileg összeforrottak és óriási tapasztalatra tettek szert a tömegmunka terén.

J. M. Szverdlov, a párt Központi Bizottságának titkára, a VI. kongresszuson tartott beszámolójában közölte, hogy április óta a kongresszus megnyitása pillanatáig a pártszervezetek száma 78-ról 162-re növekedett. Petrográdon egymagában 41 000 párttag volt, Moszkvában, a környékkel együtt — 50 000, az Uralban pedig — 25 000 párttag. 1917 július 3-án (16-án) a pártnak már 41 sajtószerve volt. Volodarszkij, a Petrográdi Pártbizottság képviselője, Podbelszkij, Moszkva küldötte, a katonai szervezetek képviselője és más nagy bolsevik szervezetek küldöttei felszólalásaikban konkrét példákon mutatták meg, mennyire növekszik a bolsevikok befolyása a munkások, katonák és parasztok körében. A bolsevik párt, szorosan összefonódva a nagy munkástömegekkel, egyre döntőbb befolyásra tett szert a forradalmi mozgalom vezetésében, amely aláasta a július utáni ellenforradalmi rendszer alapjait. Az a hajsza, mely a bolsevikok ellen a júliusi napokban indult, nemhogy csökkentette volna, hanem ellenkezőleg — még jobban növelte a bolsevikok befolyását a tömegekre.

A VI. kongresszuson az a dicső lenini gárda gyűlt

egybe, mely a cárizmus és a burzsoázia elleni harcban edződött meg, az oroszországi és a nemzetközi munkásmozgalom opportunistái elleni küzdelemben nőtt fel.

A VI. kongresszus jegyzőkönyvei egy igen érdekes kérdőívet is tartalmaznak, amely 171 küldött adatait foglalja magában. Ennek a kérdőívnek elemzése révén érdekes dolgokat tudhatunk meg a kongresszus összetételéről. A kongresszusi küldöttek összesen 1 400 éven át dolgoztak a bolsevik szervezetekben; 110 küldött összesen 245 évet töltött börtönben; 55 küldött 127 éven és 5 hónapon át volt száműzetésben.

Vlagyimir Iljics nem vett részt a VI. kongresszuson. Illegalitásba kényszerült, az Ideiglenes Kormány üldözése elől. A VI. kongresszus Lenint választotta meg díszelnökének. Vlagyimir Iljics harcostársai és tanítványai: Sztálin Molotov, Szverdlov, Ordzsonikidze elvtársak közvetítésével irányította a kongresszus munkáját.

A VI. kongresszus egyik első napirendi pontja során vitatták meg azt a kérdést, hogy megjelenjen-e Lenin a bíróság előtt.

Sztálin elvtárs közvetlenül a júliusi események után, amikor az Ideiglenes Kormány bírósági eljárást követelt Lenin ellen, határozottan ellenezte, hogy Vlagyimir Iljics megjelenjen az ellenforradalmi bíróság előtt, szembeszállt az árulókkal — Kamenyevvel, Rikovval, Trockijjal —, akik azt javasolták, hogy Lenint szolgáltatassák ki az ellenforradalmi burzsoázia bíróságának.

A VI. kongresszuson ennek a kérdésnek Ordzsonikidze elvtárs volt az előadója. Határozottan tiltakozott az ellen, hogy Lenin megjelenjen az ellenforradalmi bíróság előtt. „Nekik az a fontos — mondotta Ordzsonikidze elvtárs —, hogy mennél több vezért

ragadjanak ki a forradalmi párt soraiból. Semmiesetre sem szabad kiadnunk Lenin elvtársat”.

Dzerzsinszkij elvtárs erélyesen támogatta az előadó szavait. „Világosan és határozottan ki kell jelentünk — mondotta —, hogy helyesen cselekedtek azok az elvtársak, akik azt tanácsolták Leninnek, hogy ne tartóztattassa le magát.”

A VI. kongresszuson csak kevesen szólaltak fel amellett, hogy Lenin megjelenjen a bíróság előtt, de végül még ezek is a megjelenést ellenző határozatra szavaztak, amelyet a kongresszus egyhangúan elfogadott.

A kongresszuson Sztálin elvtárs álláspontja diadal-maskodott. Lenin nem jelent meg az ellenforradalmi bíróság előtt. Sztálin elvtárs megmentette Vlagyimir Iljics Lenin drága életét a párt, a nép, az egész emberiség számára.

A kongresszus két fő napirendi pontja a *Központi Bizottság politikai beszámolója* és a *politikai helyzet kérdése* volt. Mind a két kérdésről Sztálin elvtárs mondott előadói beszédet.

Sztálin elvtárs előadói beszédeiben mindenre kiterjedően megindokolta, hogy Oroszországban lehetséges és szükséges is a szocialista forradalom.

Sztálin elvtárs kimerítő részletességgel világította meg, mi volt a párt politikai irányvonala a VII., Oszoroszországi Áprilisi Konferencia és a VI. kongresszus között.

Ebben az időszakban a Központi Bizottság egész tevékenységét a burzsoá-demokratikus forradalomból a szocialista forradalomba való átnövés irányelve szabta meg. Sztálin elvtárs mélyreható, lenini elemzést adott a fontosabb eseményekről és a párt taktikájáról a forradalom főbb szakaszaiban és kimutatta, hogy a forradalom fejlődik, halad, kezd szocialista jelleget ölteni.

Sztálin elvtárs a Központi Bizottság politikai beszámolójában utalt rá, hogy a Központi Bizottság, munkája során, a petrográdi proletariátusra támaszkodott, amely, minthogy az ország politikai életének középpontjában van, a legnagyobb csapásokat méri a burzsoá kormányra és maga után vonja a vidéket. A trockista Preobrazsenszkij elégedetlenségét fejezte ki afölött, hogy a Központi Bizottság a petrográdi proletariátus harcos tevékenységére támaszkodik munkájában, amelynek során mozgósítja a tömegeket és előkészíti a szocialista fordulatot. Preobrazsenszkij azzal vádolta meg a Központi Bizottságot, hogy „nincsenek kellő kapcsolatai” a vidékkel, megpróbálta bebizonyítani, hogy a petrográdi proletariátus „elszigetelődött” a vidéktől, s hogy ez a körülmény „a júliusi vereség oka”.

A Központi Bizottság politikai beszámolójához fűzött zárszavában, leleplezve a forradalom ellenségeit, Sztálin elvtárs kijelentette: „...itt, Petrográdon, kovácsolják Oroszország politikáját. Itt vannak a forradalom vezető erői. A vidék arra reagál, ami Petrográdon történik. Végül figyelembe kell venni, hogy itt van az Ideiglenes Kormány, amely minden hatalmat a maga kezében összpontosít...”¹⁶

A kongresszus helyeselte a Központi Bizottság működését és jóváhagyta beszámolóját.

*

Sztálin elvtárs második előadói beszéde a politikai helyzetről, valamint a párt taktikájáról szólt a forradalom új szakaszában.

Sztálin elvtárs kezdve a februári burzsoá-demokratikus forradalom mozgó erőinek jellemzésén, részletekbe menően elemezte a forradalom egész alakulását és jelenlegi szakaszát.

¹⁶ Sztálin Művei. 3. köt. 185. old

A munkásosztály és a dolgozó parasztság a forradalom felé haladt, hogy véget vessen a háborúnak és legyűrje a burzsoáziát, miközben az orosz burzsoázia és az angol-francia-amerikai imperialisták célja ez volt: „kis forradalmat a nagy háború érdekében”. Ez volt a magja a burzsoá-demokratikus forradalom ellentmondásainak.

A forradalom fejlődését jellemezve, Sztálin elvtárs ezt mondotta:

„A forradalom, melyet az országban uralkodó általános bomlás előrehajtott s melyre a más hadviselő államokban ismeretlen szabadságjogok serkentőleg hatottak, egyre jobban kimélyült, napirendre tűzve a társadalmi kérdéseket. Betör a gazdaság területére, felveti az ipar munkásellenőrzésének, a föld nacionalizálásának és a szegényparasztság felszereléssel való ellátásának kérdését, a város és a falu közötti helyes csere megszervezésének, a bankok államosításának kérdését, s végül a proletariátust és a parasztság szegény rétegeit a hatalom megragadásának feladata elé állítja. A forradalom egészen közel jutott a szocialista átalakítások szükségességéhez”¹⁷.

Az oroszországi forradalom sorsa kizárólag attól függött, milyen úton és mely osztályok fogják irányítani az ország további fejlődését.

„Oroszország előtt — mondotta Sztálin elvtárs — két út állt:

vagy beszünteti a háborút, megszakít minden pénzügyi kapcsolatot az imperializmussal, a forradalom tovább halad, megingatja a burzsoá világ alapjait és megkezdődik a munkásforradalom korszaka;

vagy a másik út: a háború folytatása, a támadás folytatása a fronton, a szövetséges tőke és a kadetok

¹⁷ Ugyanott, 190. old

minden parancsának teljesítése — és akkor Oroszország teljesen függő viszonyba kerül a szövetséges tőkével szemben (a Tauriai palotában határozott hírek keringtek arról, hogy Amerika 8 milliárd rubelt ad és segít majd «helyreállítani» a gazdaságot) és az ellenforradalom diadalmaskodik”¹⁸.

Sztálin elvtárs felhívta a pártot és a munkásosztályt, hogy az első útért, a szocialista forradalomért induljon harcba, mert egyedül csak ez mentheti meg az országot a fenyegető összeomlástól, ez biztosíthatja csupán az ország nemzeti függetlenségét és a szocializmus itteni győzelmét.

A júliusi napok óta megerősödött ellenforradalom elállotta a kibontakozó forradalom útját. Az ellenforradalom szétzúzása nélkül a forradalom nem haladhatott tovább. A békés fejlődés útját túlhaladták, elhagyták, békésen már nem lehetett a hatalmat megragadni. „Most csak úgy ragadhatjuk meg a hatalmat — mondotta Sztálin elvtárs —, ha előbb megdöntjük a fennálló diktatúrát.

Az imperialista burzsoázia diktatúrájának megdöntése — ez legyen most a párt soronlevő jelszava”¹⁹.

Sztálin elvtárs hangsúlyozta, hogy az ellenforradalmi burzsoázia hatalma csupán fegyveres felkeléssel dönthető meg. De csak a proletariátusnak és a szegényparasztásnak van hozzá elegendő ereje, hogy ezt a feladatot megoldja. Ez a feladat csak akkor oldható meg, ha bekövetkezik egy új, hatalmas, egész Oroszországra szóló politikai fellendülés. Az új politikai fellendülés pedig elkerülhetetlen, hiszen „a forradalom egyetlenegy döntő kérdését sem oldották meg, mert a föld, a munkásellenőrzés, a béke, a hatalom kérdése — nincs megoldva”²⁰.

Mi lehet hát az új mozgalom főereje? Az új moz-

¹⁸ Ugyanott, 193. old.

¹⁹ Ugyanott, 195. old.

²⁰ Ugyanott

galom főereje, mondotta Sztálin elvtárs, a városi proletariátus és a legszegényebb paraszti rétegek lesznek. A győzelem ezeknek a kezébe adja majd a hatalmat.

Ezalatt az ellenforradalom tovább folytatta támadását a forradalmi tömegek ellen.

A tőkésék visszavonták mindazokat az engedelményeket, amelyeket a munkások csikartak ki belőlük a forradalom első időszakában; korlátozták a szakszervezetek jogait, csökkentették a munkabéreket, tömeges munkáselbocsátásokkal próbálták megtörni a forradalmi proletariátust és visszaállítani régebbi helyzetüket a gyárakban.

A falun a parasztimozgalmat támadta az ellenforradalom, és a földesurak érdekeit védelmezve, megkísérelte helyreállítani a földesurak hatalmának erősen kikezdett tekintélyét.

Az ellenforradalom acélkarmai közé szorította a hadsereget: bevezette a halálbüntetést, lefegyverezte és feloszlatta a forradalmi ezredeket, feloszlatta a forradalmi hangulatú katonabizottságokat.

A burzsoázia mindezeket az ellenforradalmi intézkedéseket a mensevikek és eszerek közreműködésével vitte keresztül: ezek alkották a burzsoázia „szocialista spanyolfalát”.

A politikai helyzetről tartott előadói beszédét Sztálin elvtárs a következő híres, valóban prófétai erejű szavakkal fejezte be:

„Az ellenforradalom csak ennek a spanyolfalnak segítségével lehet el még egy-két hónapig. De mivel a forradalom erői gyarapodnak, robbanások lesznek és elérkezik a pillanat, amikor a munkások talpraállítják és maguk köré tömörítik a parasztság szegény rétegeit; kibontják a munkásforradalom zászlaját és Európában megnyitják a szocialista forradalom korszakát”²¹.

²¹ Ugyanott, 195—196. old

Ezek a szavak 1917 július 30-án hangzottak el. Ettől a naptól kezdve nem egészen három hónapig volt uralmon Oroszországban az ellenforradalom. Az ellenforradalmat elsöpörte az októberi fegyveres felkelés. Oroszország proletariátusa, a szegényparasztság támogatásával, kitűzte a munkásforradalom zászlaját s megnyitotta a szocialista proletárforradalmak korszakát nemcsak Európában, hanem szerte az egész világon.

Igy tehát mire a VI. kongresszus összeült, az országban gyökeresen megváltozott a politikai helyzet. Ennek megfelelően változnia kellett a bolsevik párt taktikájának és jelszavainak is. És Sztálin elvtárs, Lenin útmutatásainak értelmében, javasolta a VI. kongresszusnak, hogy vonja vissza a „Minden hatalmat a Szovjeteknek!” jelszót és tűzzön ki helyébe más jelszót: „Minden hatalmat a proletariátus és a szegényparasztság kezébe!”.

Itt Sztálin elvtárs megmagyarázta, hogy ebből a javaslatából még nem következik a „Le a Szovjetekkel!” jelszó vagy a Szovjetek hatalmáért való harc feladása. Nem a Szovjetekről van szó, erről az új államtípusról, hanem csupán az adott, csődötmondott eszermensevik Szovjetekről. A bolsevikok nem vonulnak ki a Szovjetekből. Sőt mi több, a bolsevikok megmaradnak a Szovjetek Központi Végrehajtó Bizottságában is, annak ellenére, hogy ez a szerv a burzsoázia lakájává vedlett. A bolsevikok megmaradnak a Szovjetekben és ott befolyásuk megerősítéséért küzdenek.

Viszonyunk azokhoz a Szovjetekhez, mondotta Sztálin elvtárs, amelyekben többségben vagyunk — a legszívélyesebb. Éljenek és erősödjenek az ilyen Szovjetek. De az erő már nem a Szovjetek kezében van, most nem az a döntő, hogy a Szovjetekben többségre tegyünk szert, noha ez magában véve nagyon

fontos, hanem az, hogy megdöntsük az ellenforradalmi diktatúrát. A legfőbb dolog most az, mutatott rá Sztálin elvtárs, hogy fegyveres felkelést szervezzünk az Ideiglenes Kormány ellen, elsöpörjük az ellenforradalmat, kivívjuk és megszilárdítsuk a proletariátus diktatúráját.

Az opportunisták kis csoportja a VI. kongresszuson ellenezte, hogy a párt a szocialista forradalom irányvonalát tűzi ki, hogy fegyveres felkelést készít elő, hogy kitűzi a „Minden hatalmat a proletariátus és a szegényparasztság kezébe!” jelszót, és a régi jelszó: „Minden hatalmat a Szovjeteknek!” megtartása mellett szólalt fel.

Az egyik küldött, Nogin, aki ezt az opportunistá álláspontot akarta elfogadtatni a kongresszussal, a következőket mondotta:

„Mi különbség van Sztálin elvtárs határozata és az Áprilisi Konferencia határozata között? Akkor úgy találtuk, hogy még a szocialista forradalomba való átmenet előtt állunk. Vagy talán az eltelt két hónap alatt olyan nagyot ugrott volna országunk — adta fel a kérdést Nogin —, hogy már fel is készült a szocializmusra?”

Nogin felszólalása azt mutatja, hogy az opportunisták, amikor felmérték az adott helyzetet, a mensevizmus alaptételéből indultak ki. Eszerint ugyanis Országunk nem érett meg a szocialista forradalomra, és Oroszország termelőerői alacsonyak a nyugati országokhoz képest. Az opportunisták nem foghatták fel, hogy a szocialista forradalomért vívott közvetlen harcra való áttérés döntő feltétele az adott történelmi körülmények között, nem Oroszország gazdasági fejlődésének szintje volt (zárójelben megjegyzendő: ez a színvonal elég magas volt ahhoz, hogy meg lehessen indítani a harcot a szocializmusért), és nem is a ter-

melőerők, amelyek természetesen nem „érlelődhetnek” meg két-három hónap alatt a szocializmusra, hanem — az osztályerők új csoportosulása.

Az opportunisták nem vették észre a forradalom fejlődésének új jelenségeit, az osztályerők új csoportosulását. Nem vették észre a rétegződési folyamatot a parasztságban, amelynek felső rétege a burzsoázia táborába süllyedt. Nem látták meg, hogy a szegényparasztság a munkásosztály felé fordult és szilárdan ennek álláspontjára helyezkedett, a középparasztok pedig ingadozni kezdtek: kihez előnyösebb csatlakozni — a burzsoáziához-e, vagyis a kadetokhoz, mensevikkekhez, eszerekhez, vagy pedig a proletariátushoz, a bolsevikokhoz?

Ezek a kongresszusi küldöttek nem értették meg, hogy a forradalom, amely behatolt a termelés és az ország életének minden területére, már szocialista jeleget kezdett öltetni, hogy csupán a szocializmushoz vezető lépések, mint amilyen a termelés ellenőrzése, a földesúri földek elkobzása és az egész föld nacionalizálása, a bankok és a nagyipar államosítása, menthetik meg az országot a küszöbön álló gazdasági katasztrófától és elégíthetik ki a munkásosztály s a parasztság égető szükségleteit, létérdekeit. Ezek a küldöttek nem értették meg, hogy ezek az intézkedések, ezek a szocializmushoz vezető lépések lehetségesek, szükségesek, sőt halasztást nem tűnnek, s hogy ezeket a tetteket csak a forradalmi munkásosztály és a szegényparasztság hatalma valósíthatja meg. Ezt a hatalmat pedig csak harc árán, az ellenforradalmi burzsoázia elleni fegyveres felkeléssel vívhatja ki a proletariátus és a szegényparasztság.

Sztálin elvtárs kristálytiszta logikával indokolta meg és fejtette ki a kongresszuson azt a lenini elméletet, amely szerint győzhet a szocialista forradalom egy országban is. Lenin 1915-ben tárta fel a kapitalizmus egyenlőtlen és ugrásszerű fejlődésének törvényét, va-

lamint a törvény következményét, hogy a nép forradalmi nyomása áttörheti az imperializmus láncát, annak gyenge láncszeménél. Erre a lenini törvényre támaszkodva irányította Sztálin elvtárs a pártot a szocialista forradalom győzelme felé. Ennek során Sztálin elvtárs kimutatta, melyek a reális alapjai a szocialista forradalom kérdése felvetésének; ezt a szocialista forradalmat lehetett és kellett is győzelemre juttatnia Oroszország munkásosztályának, a szegényparaszt-sággal szövetkezve.

„Egyes elvtársak azt mondják — jegyezte meg Sztálin elvtárs —, hogy mivel nálunk a kapitalizmus gyengén fejlett, utópikus felvetni a szocialista forradalom kérdését. Igazuk volna, ha nem volna háború, ha nem volna gazdasági bomlás, ha nem inognának a nemzetgazdaság kapitalista szervezetének alapjai. A gazdasági szférába való beavatkozás kérdése a háború viszonyai között minden országban szükségszerűen felmerülő kérdés. Németországban szintén maga az élet vetette fel ezt a kérdést és ott a tömegek közvetlen és aktív részvétele nélkül oldják meg. Más a helyzet nálunk, Oroszországban. A gazdasági bomlás nálunk veszedelmesebb méreteket öltött. Másrészt olyan szabadság, mint nálunk, sehol sincs a háborús viszonyok közt. Továbbá, figyelembe kell vennünk a munkások nagymértékű szervezettségét... Végül, a proletariátusnak sehol sem voltak és sehol sincsenek olyan átfogó szervezetei, mint a Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjei. Érthető, hogy azok a munkások, akik a szabadság maximumát élvezik és a legnagyobb mértékben szervezettek, nem mondhattak le arról, hogy aktívan beleavatkozzanak az ország gazdasági életébe és a szocialista átalakulás medrébe tereljék azt, nem mondhattak le arról, ha csak nem akartak politikai öngyilkosságot elkövetni. Méltatlan vaskalaposság volna azt követelni, hogy Oroszország «várjon» a szocialista átalakulással, amíg Európa meg nem

«kezdi». «Kezdi» az az ország, amelynek több lehetősége van rá''²².

Midőn a kongresszuson megvitatásra került a Sztálin elvtárs politikai beszámolójával kapcsolatos határozat, a trockista Preobrazsenszkij ismét megkísérelte, hogy a pártnak az oroszországi szocialista forradalom felé mutató irányvonalát alárendelje a nyugati proletárforradalomnak.

Preobrazsenszkij megpróbálta, hogy olyan módosítást kényszerítsen be a határozatba, mely szerint lehetetlen a szocializmus győzelme egy, egymagában vett országban.

Sztálin elvtárs leleplezte a trockizmus ezen alap-tételének ellenforradalmi jellegét. Preobrazsenszkijnek válaszolva, ezt mondotta: „Ellenzem ezt a módosítást. Nincs kizárva az a lehetőség, hogy éppen Oroszország lesz az az ország, amely utat tör a szocializmushoz''²³.

Ezt a tételt, amely a szocialista forradalom lenini elméletéből következik, Sztálin elvtárs új érvekkel támasztotta alá.

„A háború viszonyai között — mondotta — mind-
eddig egyetlen ország sem élvezett olyan szabadságot,
mint Oroszország és egyetlen ország sem próbálta
megvalósítani a termelés munkásellenőrzését. Azon-
kívül a mi forradalmunk bázisa szélesebb, mint Nyu-
gat-Európában, ahol a proletariátus egyesegyedül áll
szemben a burzsoáziával. Nálunk ellenben a munkás-
ságot támogatják a szegényparaszti rétegek. Végül
Németországban az államhatalom gépezete hasonlít-
hatatlanul jobban működik, mint a mi burzsoáziánk
tökéletlen apparátusa, amely maga is az európai tőke
sarcfizetője. El kell vetni azt az elavult felfogást, hogy
csak Európa mutathat nekünk utat. Van dogmatikus
és van alkotó marxizmus. Én az utóbbi talaján állok''²⁴.

²² Ugyanott, 190—191. old.

²³ Ugyanott, 205. old.

²⁴ Ugyanott, 205—206. old.

Sztálin elvtárs két hét múlva ismét rátért erre a kérdésre. Az „Amerikai milliárdok” című cikkében írta a következő híres sorokat:

„Valamikor azt mondták Oroszországban, hogy a szocializmus fénye Nyugatról jön. És ez igaz volt. Mert a forradalmat és a szocializmust ott, Nyugaton tanultuk.

Az oroszországi forradalmi mozgalom kezdete óta a helyzet némileg megváltozott”²⁵.

A továbbiakban Sztálin elvtárs élénk színekkel ecseteli a Nyugat és Oroszország kölcsönös kapcsolatában bekövetkezett változások lényegét.

Az első orosz forradalom idején Nyugat kétmilliárd rubeles kölcsönnel segítette a cári reakciót, hogy talpraálljon és megerősödjön. Akkoriban Nyugat nemcsak a szocializmust hozta be Oroszországba, hanem a reakciót is, milliárdok formájában.

„Most — írta Sztálin elvtárs — még beszédesebb kép tárul elénk. Most, amikor az orosz forradalom minden erejét megfeszíti, hogy megvédelmezze vívmányait, az imperializmus pedig meg akarja semmisíteni az orosz forradalmat — az amerikai tőke milliárdokat bocsát a Kerenszkij—Miljukov—Cereteli koalíció rendelkezésére azért, hogy az orosz forradalom teljes letörése után elfojtsa a Nyugaton növekvő forradalmi mozgalmat.

Ez tény.

Való igaz tehát, hogy a Nyugat nem annyira szocializmust és szabadságot hoz Oroszországba, mint inkább szolgaságot és ellenforradalmat”²⁶.

Sztálin elvtárs e szavait az utóbbi három évtized világtörténetének számtalan ténye igazolta. Mint tudjuk, a „Nyugat”, különösen pedig az Amerikai Egyesült Államok és Anglia, rabságot és reakciót visz be

²⁵ Ugyanott, 258. old.

²⁶ Ugyanott, 259. old.

napjainkban is a tőkés világ országaiba. Itt első sorban a Truman-elv és a Marshall-terv az, amely végső fokon a reakció és a rabszolgaság behozatalának terve.

A másik igen fontos kérdés, amelyre Sztálin elvtárs kitért előadói beszédében, a proletariátus szövetségeseinek kérdése a szocialista forradalomban.

Sztálin elvtárs utalt rá, hogy a proletariátus hű szövetségeseire tett szert a parasztságban, amely teljes mértékben támogatja őt a szocialista forradalom véghezvitelében. Ezen az alapon tűzte ki aztán a bolsevik párt az új jelszót, mely a proletariátus és a szegény-parasztság részére követeli a hatalmat.

A kongresszusi küldöttek túlnyomó többsége egyhangúlag Sztálin elvtárs mellé állott ebben a kérdésben. Elismerték, hogy a proletariátus és a szegény-paraszti rétegek szövetsége az, amely legfontosabb feltétele és fő erőssége a forradalom győzelmének.

Sztálin elvtársnak ezt az irányelvét támadta az áruló Buharin.

Sztálin elvtárs leleplezte Buharint, aki rágalmakat szórt a parasztságra, azt állítva, hogy a parasztok egytől-egyig a „honvédőket” pártolják, hogy a burzsoáziával szövetkeztek és nem követik a munkáosztályt. Sztálin elvtárs hangsúlyozta, hogy nem szabad a parasztságot „egységes magántulajdonos tömegnek” tekinteni, s hogy többféle paraszt van: vannak a módos parasztok, akik az imperialista burzsoáziát támogatják, és van a szegényparasztság, amely keresi a szövetséget a munkáosztállyal és támogatja azt a szocialista forradalom győzelméért vívott harcában.

Sztálin elvtárs megsemmisítő bírálatot mondott Buharin „elméletéről”, amelyet az Trockij és Kamenyev „elméleteinek” még megmaradt foszlányaiból foltozott össze.

Sztálin elvtárs ezt mondotta:

„Milyen perspektívát vázolt itt Buharin? Elemzése alapjában helytelen. Szerinte az első szakaszban parasztforradalom felé haladunk. De a parasztforradalomnak feltétlenül találkoznia kell, feltétlenül egybe kell esnie a munkásforradalommal. Lehetetlen, hogy a munkásosztály, a forradalom élcsapata, ne harcoljon egyszersmind a saját követeléseiért. Ezért Buharin sémáját át nem gondoltnak tartom.

A második szakasz Buharin sémája szerint ez: proletárforradalom Nyugat-Európa támogatásával, de parasztok nélkül, akik már megkapták a földet és ezért elégedettek. De ki ellen irányul ez a forradalom? Buharin erre nem ad választ játékszerű sémájában”²⁷.

A VI. kongresszus elvetette Preobrazsenszkij és Buharin módosításait a politikai helyzetről szóló beszámoló alapján hozott határozattal kapcsolatban és egyhangúlag — négyen tartózkodtak a szavazástól — Sztálin elvtárs megszövegezésében fogadta el „A politikai helyzetről” szóló határozatot. Ez a határozat összegezte a forradalom addig lezárult szakaszának eredményeit és kijelölte további fellendülésének útját a magasabb fok felé.

A határozatban ez állott:

„Jelenleg a békés fejlődés és a hatalom fájdalommentes átvétele a Szovjetek részéről lehetetlenné vált, mivel a hatalom valójában már az ellenforradalmi burzsoázia kezébe került. Jelenleg az egyedül helyes megoldás csak a diktatúra teljes felszámolása lehet. Csupán a forradalmi proletariátus, feltéve, hogy a szegényparaszság támogatja, képes megoldani ezt a feladatot, amely az új fellendülés feladata.”

A „Megdönteni az ellenforradalmi burzsoázia diktatúráját” jelszó nem azt jelentette, hogy haladéktalanul felkelést kell indítani az Ideiglenes Kormány ellen.

²⁷ Ugyanott, 201—202. old

A kongresszus óva intette a proletariátust, ne üljön fel a burzsoázia provokációjának, amelynek előnyös lenne, ha idő előtt kényszerítené csatára a munkásosztályt.

A VI. kongresszus előtérbe helyezte a párt erőinek, a proletariátus és a szegényparaszság erőinek megszervezését és előkészítését arra a pillanatra, amikor az egész nemzetre kiterjedő válság és a tömegek magasracsapó lendülete megteremtik a kedvező feltételeket a fegyveres felkelésre, az Ideiglenes Kormány megdöntésére. „E forradalmi osztályoknak akkor az lesz a feladata — hangzott a kongresszus határozata —, hogy minden erejüket megfeszítve, magukhoz ragadják és irányítsák az államhatalmat, az élenjáró országok forradalmi proletariátusával szövetségben, a béke és a társadalom szocialista átforgalmazása érdekében.”

„A politikai helyzetről” szóló határozat nyomatékosan hangsúlyozta, hogy Oroszországban lehetséges és szükséges is a szocialista forradalom. Ezt a feltehetően fontos tételt támasztotta alá a kongresszus egy másik határozata is, „A jelen helyzetről és a háborúról”. Ez a határozat kimondotta, hogy „az orosz forradalom új, elkerülhetetlen fellendülése előbb juttatja hatalomra a munkásokat és a szegényparasztoakat, mint a Nyugat tőkés országaiban bekövetkező fordulat”.

A VI. kongresszus határozata „A jelen helyzetről és a háborúról” hangsúlyozta, hogy „a háború valóban demokratikus megszüntetésének egyetlen módja a nemzetközi proletariátus számára az, hogy kivívja a hatalmat, Oroszországban pedig az, hogy a munkások és a szegényparasztoak vívják ki a hatalmat.”

Azon ország munkásosztálya elé, mely a többieket megelőzve vet véget az imperialista uralomnak és megvalósítja a proletárdiktatúrát, a VI. kongresszus kitűzte „a többi ország harcoló proletariátusának

minden eszközzel (akár fegyverrel) való támogatása feladatát”.

Sztálin elvtársnak az a kijelentése a VI. kongresszuson, hogy éppen Oroszország lesz az az ország, amely utat nyit a szocializmushoz, valóban látnokinak bizonyult.

A kongresszus után három hónappal a Nagy Októberi Szocialista Forradalom széttörte Oroszországban a kapitalizmus láncait, létrehozta a proletárdiktatúrát, utat mutatott az egész világnak a szocializmus diadala felé.

*

A bolsevikok VI. kongresszusa az ellenforradalmi burzsoázia diktatúrájának felszámolását tűzte ki célul. Ezzel kapcsolatban részletes gazdasági programot dolgozott ki a gazdasági válság megszüntetésére, a gazdaság helyreállítására és megszervezésére a munkások és a szegényparasztság érdekében. A program azokra a tételre épült fel, amelyeket Lenin fogalmazott meg híres Áprilisi Téziseiben.

A bolsevik kongresszus utalt mindazokra a szükséges intézkedésekre, amelyekkel meg lehetett menteni az országot a fenyegető gazdasági összeomlástól. A termelés és az elosztás munkásellenőrzése, a bankok és a nagyipar nacionalizálása, a földesúri földek elkobzása és minden föld nacionalizálása az országban — a bolsevikoknak mindezeket a konkrét követeléseit, amelyeket a kongresszus is jóváhagyott, jól megértették a tömegek. Csakhogy ezeket az intézkedéseket nem lehetett megvalósítani mindaddig, amíg nem vetettek véget ennek a háborúnak, amíg nem változtatták a rablóháborút, a martalóc háborút igazságos háborúvá, polgárháborúvá. „Az egyetlen kivezető út a válságos helyzetből — hangzott a kongresszus határozata — a háború felszámolása és a termelés megszervezése, de nem a háború érdekében, hanem mind-

annak helyreállítására, amit a háború elpusztított; nem a fináncoligarchák kis csoportjának érdekében, hanem a munkások és a szegényparaszatok érdekében." Csak a szocialista forradalom menthette meg az országot a pusztulástól.

A VI. kongresszus gazdasági programját fennállása első hónapjaiban — 1917 októbere és 1918 júliusa között a proletárdiktatúra valósította meg. E program megvalósítása során megoldották a legfontosabb gazdasági és politikai feladatokat.

Az ország valamennyi földjének nacionalizálása és az elkobzott földesúri földek átadása a parasztnak aláasta a földbirtokosok és a burzsoázia hatalmát, megkönnyítette, hogy a középparasztokat a munkáosztály oldalára vonjuk, és olyan agrárrendszert hozott létre, amely — mint később Lenin megjegyezte — a legrugalmasabb volt a szocializmusra való áttérés szempontjából, vagyis a legalkalmasabb volt arra, hogy a kisparaszti gazdaságot a szocialista fejlődés vágányára terelje.

A bankok és a nagyipar nacionalizálása kisajátította a kisajátítókat (bankárokat és gyárosokat), aláasta a tőkések osztályának gazdasági alapját, gazdasági alapot teremtett a proletárdiktatúra számára, megteremtette a szocialista gazdasághoz, a szocializmus gazdasági bázisának kiépítéséhez szükséges alapot.

*

Amidőn a bolsevik párt a szocialista fordulatot és a fegyveres felkelést tűzte ki céljául, gondoskodnia kellett róla, hogy a maga táborába vonja és tartósan magához fűzze a munkáosztály tömegszervezeteit. Ezt a törekvést fejezik ki a VI. kongresszusnak a szakszervezeti mozgalom feladatairól és az ifjúsági szövetségekről szóló határozatai.

A kongresszus a szakszervezeti mozgalom fel-

adatairól hozott határozatában elítélte a szakszervezetek „semlegességét” hangoztató mensevik elméletet. A kongresszus hangsúlyozta, hogy a szakszervezeteknek „minden megnyilvánulásukban a következetes osztályharc elveit kell követniök, erélyesen és tervszerűen kell megvédeniök a munkásosztály általános érdekeit”; a szakszervezetek legyenek „harcos osztályszervezetek és a proletariátus politikai pártjával való szoros szerves együttműködésben vívják meg harcukat”²⁸.

A VI. kongresszusnak ezek az elvi jelentőségű határozatai a szakszervezeti mozgalomról napjainkban sem veszítették el időszerűségüket. A nemzetközi szakszervezeti mozgalomban még ma is él a szakszervezetek „semlegességének” reakciós elve. Képviselői és védelmezői — az amerikai greenek, az angol harold laskik, a francia blumok — manapság is ugyanazt a játékot űzik: a szakszervezeti mozgalom „szabadságáért”, a szakszervezeteknek az osztályharcban való „semlegességéért” küzdve akarják alárendelni a szakszervezeti mozgalmat az uralkodó osztályok érdekeinek, és a gazdasági harc keretei közé szorítani a szakszervezetek működési körét.

„Az ifjúsági szövetségekről” hozott határozatában a kongresszus kimondotta, hogy létre kell hozni a munkásifjúság önálló szervezeteit, amelyek szervezetileg ugyan nincsenek alárendelve a pártnak, de szellemileg, vagyis eszmei és politikai tekintetben összefüggnek vele.

„Jelenleg — olvassuk a kongresszus határozatában —, amikor a munkásosztály harca átlép a szocializmusért vívott közvetlen harc szakaszába, a munkásifjúság szocialista osztályszervezeteinek megteremtésében való közreműködését a kongresszus a jelenlegi helyzet egyik halasztást nem tűrő feladatának tartja

²⁸ A VI. kongresszus jegyzőkönyvei 246. old (oroszul)

és köteleességévé teszi a pártszervezeteknek, hogy a lehető legnagyobb figyelemmel kezeljék ezt a munkát²⁹.

A kongresszus határozatot fogadott el „A párt egységéről”. Ebben a határozatában a kongresszus leszögezte, hogy a mensevikek, akik a „honvédelemmel” kezdték szereplésüket, s az ellenforradalmi burzsoáziával kötött szégyenteljes szövetséggel fejezték be azt, az oroszországi és a nemzetközi imperializmus lakájaivá züllöttek és végleg csatlakoztak a proletariátus ellenségeinek hordájához. A mensevikek és az eszerek alkották a burzsoá ellenforradalom legfőbb szociális támaszát. A mensevikek és az eszerek leleplezése nélkül, a munkástömegekre gyakorolt befolyásuk megszüntetése nélkül nem lehetett volna megdönteni a burzsoázia diktatúráját. Ezért volt hát akkor a bolsevik párt elsőrendű feladata az, hogy állhatatosan leleplezze a munkástömegek előtt a mensevikek és az eszerek áruló politikáját.

A VI. kongresszus veszélyesnek tartotta és el is vetette az összes szociáldemokraták egységének sötét, opportunistá jelszavát. A kongresszus forradalmi osztályjelszót tűzött ki — mindazon internacionalisták nemzetközi egységét, akik valóban szakítottak az imperialista mensevikekkel.

A VI. kongresszus felvette a pártba az úgynevezett „kerületközikeket”³⁰ vezérükkel, Trockijjal együtt.

A kongresszuson a „kerületközikek” elvetették politikai állásfoglalásukat, elméleteiket és nézeteiket; kijelentették, hogy mindenben egyetértenek a bolsevikokkal, elfogadják a bolsevik programot, stratégiát

²⁹ Ugyanott, 251. old.

³⁰ A „kerületközikek” kis csoportja 1913-ban alakult Petrográdon. Trockista mensevikekből, részben pedig a párttól elszakadt egykori bolsevikokból állott. A háború idején a „kerületközikek” csoportja centrista szervezet volt. A „kerületközikek” a bolsevikok ellen harcoltak, de sok kérdésben a mensevikekkel sem értettek egyet, vagyis közbülső, centrista álláspontot foglaltak el. — Szerk.

és taktikát s kérték felvételüket a bolsevik pártba. A kongresszus felvette a pártba a „kerületköziet”, úgy vélve, hogy idővel igazi bolsevikokká válhatnak.

Egyes „kerületköziek”, mint például Volodarszkij, Urickij és mások, később valóban bolsevikokká váltak. De Trockij és közeli barátai, mint később kiderült, „nem azért jöttek pártunkba, hogy a párt érdekében dolgozzanak, hanem hogy azt megingassák és belülről robbantsák”³¹.

Trockijból és bizalmi embereiből politikai szélhámosok, politikai kétkulacsosok elvtelen bandája, a szovjet nép legádázabb ellenségeinek hordája lett.

*

A VI. kongresszus nagy figyelmet fordított a szervezeti kérdésekre. Ezek közül a legfontosabb a párt Szervezeti Szabályzatának kérdése volt.

A kongresszus elfogadta az új Szervezeti Szabályzatot, amely kimondotta, hogy valamennyi pártszervezetnek a *demokratikus centralizmus* elvén kell felépülnie.

Ez azt jelentette, hogy:

1. a párt minden vezető szerve, a legfelsőbektől a legalsóbbakig, választandó;

2. a pártszervek munkájukról kötelesek saját pártszervezeteiknek rendszeresen beszámolni;

3. szigorú pártfegyelmet kell tartani, s a kisebbség köteles alávetni magát a többségnek;

4. a felsőbb pártszervek határozatait feltétlenül kötelezőek az alsóbbakra és a párt minden tagjára.

A VI. kongresszus határozatot hozott arról is, hogy új tagot csak két párttag ajánlásával lehet felvenni a pártba; így védekezhetik a szervezet a véletlen folytán bevetődő elemekkel szemben. Miközben az

³¹ A SzK(b)P története. 242. old.

eszer és mensevik párt felduzzadt a sok kispolgári elemtől, addig a bolsevik párt olyan emberekkel gyarapodott, akik sorsukat a proletárforradalom sorsához fűzték.

A VI. kongresszus kimondotta a pártprogram revíziójának szükségességét.

A kongresszusnak nem sikerült végérvényesen megoldania a pártprogram kérdését. Augusztus 3-án (16-án), utolsó, tizenötödik ülésén a kongresszus határozata alapjául elfogadta a pártprogram revíziójával megbízott szekció jegyzőkönyvét, amely arra hivatkozott, hogy „a program új szövegének a jelenlegi kongresszuson való összeállítását lehetetlennek kell tekinteni”, s hogy az új pártprogram megszövegezése céljából „a közeljövőben külön kongresszust kell összehívni”. A kongresszus megbízta a párt Központi Bizottságát és az összes pártszervezeteket, hogy „szervezenek mennél szélesebbkörű vitát a program revíziójával kapcsolatban és intézkedjenek, hogy a párttagokat ellássák az adott kérdésre vonatkozó irodalommal”.

A kongresszus megválasztotta a Központi Bizottság 21 tagját és 10 póttagját. A Központi Bizottság tagjai lettek: Lenin, Sztálin, Szverdlov, Dzerzsinszkij, Artyom (Szergejev), Saumjan, Urickij, Kollontaj és mások.

*

A VI. kongresszusnak kivételesen nagy jelentősége van pártunk történetében.

A kongresszuson heves harc bontakozott ki egyrészt a bolsevikok, másrészt pedig Kamenyev és Trockij hívei, illetve a békítgetők között. Elvi harc volt ez, amelyet a leninizmusért, az egységes forradalmi elméletért, stratégiáért és taktikáért vívtak a bolsevikok. A kongresszus opportunistá elemei támadták a pártot a forradalom valamennyi lényeges kérdésében, de végzetes vereséget szenvedtek.

Sztálin elvtárs, aki közvetlenül irányította a VI. kongresszus munkáját s akit erőteljesen támogatott Molotov, Szverdlov, Ordzonikidze meg a többi elvtárs, Lenin többi hű tanítványa — megsemmisítő kritikát mondott az opportunisták bolsevikellenes nézetei és javaslatai felett. Sztálin elvtárs megvédte a szocialista forradalom lenini elméletét, új érvekkel támasztotta alá azt a lenini tanítást, amely szerint lehetséges a szocializmus győzelme egy, egymagában vett országban is, viszont nem győzhet a szocializmus egyidőben minden országban.

Sztálin elvtárs az érvek seregével cáfolta meg a mensevizmus alaptételét, miszerint Oroszország még nem érett meg a szocialista forradalomra, s a szocializmus Nyugatról fog Oroszországba érkezni. Sztálin elvtárs megindokolta, miért lehetséges és szükséges a szocialista forradalom győzelme Oroszországban, részletesen bebizonyította azt a tételét, hogy éppen Oroszország az az ország, amely utat tör a szocializmushoz.

A VI. kongresszus az alkotó marxizmus hatalmas diadala volt.

Lenin és Sztálin sorakoztatta fel a bolsevik pártot az akkori idők harcos, döntő feladatának megoldására — előkészíteni a proletariátust és a szegény-paraszságot a fegyveres felkelésre, megdönteni az ellenforradalmár Ideiglenes Kormányt, kivívni a munkásosztály diktatúráját. A kongresszus valamennyi határozata ennek a feladatnak megoldására irányult.

„A VI. kongresszus a pártot a fegyveres felkelésre, a szocialista forradalomra irányozta be”³².

Az a kiáltvány, amelyet a párt Központi Bizottsága a VI. kongresszus nevében kibocsátott, felszólította a munkásokat, katonákat és parasztokat, hogy teljes erővel készüljenek fel a burzsoáziával vívandó döntő összecsapásokra. A kiáltvány hangjából a fegy-

³² Ugyanott.

veres felkelés előkészítésére való nyílt felhívás csen-
dült ki.

VI. kongresszusának határozatait követve, a bol-
sevik párt fegyveres felkelésre készült az ellenforra-
dalmi Ideiglenes Kormány ellen, bátran és magabizto-
san indult az Októberi harcokba, s elvezette Orosz-
ország munkásosztályát és dolgozó tömegeit a Nagy
Októberi Szocialista Forradalom győzelméhez.

A bolsevik párt VI. kongresszusa óta eltelt már
harmincegynehány év. Ez alatt a történelemben arány-
lag rövid idő alatt, a Lenin és Sztálin pártja vezette
Szovjetunió gigászi harcának eredményeként, orszá-
gunkban felépült a szocialista társadalom.

A német és a japán imperializmus ellen vívott
Nagy Honvédő Háború éveiben szocialista Hazánk
megvédte szabadságát és függetlenségét, megoltal-
mazta a Nagy Októberi Szocialista Forradalom vívmá-
nyait, megszilárdította a szovjet társadalmi és állam-
rendet, megmentette a világ civilizációját a fasiszta
pogromlovagoktól.

Nyugat és Kelet szabadságszerető népei egyaránt
a Szovjetunióban, társadalmi és államrendjében, ha-
ladó ideológiánkban látják a világ civilizációjának és
haladásának támaszát.

A Szovjetország, amely a Nagy Honvédő Háború-
ban megvédte az Októberi Szocialista Forradalom vív-
mányait, történelmi fejlődésének új szakaszába lépett.
A szovjet nép biztos léptekkel halad előre, a kommu-
nizmus győzelme felé.

M. SZTYEPANOV

**LENIN ÉS SZTÁLIN,
AZ OKTÓBERI FEGYVERES FELKELÉS VEZETŐI
ÉS SZERVEZŐI**

1917 októberében az orosz munkásosztály, a bolsevik párt és annak lángeszű vezérei — Lenin és Sztálin — vezetésével, a szegényparasztsággal szövetségben megdöntötte a földesurak és a tőkések hatalmát, megteremtette a Szovjetek hatalmát, felszabadította Oroszország népeit a gazdasági és szellemi rab-ságból, létrehozta az újtípusú államot — a szocialista Szovjetállamot. Az oroszországi proletárforradalom győzelme új korszakot nyitott országunk és az egész emberiség történetében.

Az Októberi Forradalom klasszikus példája volt a szocialista forradalomról szóló lenini-sztálini tanítás gyakorlati megvalósításának.

Amikor a bolsevik párt elérkezett az 1917-es októberi forradalmi harcokhoz, már gazdag tapasztalatokkal rendelkezett. Már a szabadságért és a szocializmusért vívott harc hosszú és dicső útja volt a háta mögött, már elismert és szeretett vezérévé vált Oroszország forradalmi proletariátusának. Ezen az úton az egyik legfontosabb mérföldkő a VI. pártkongresszus volt.

A VI. pártkongresszus határozatai arra irányultak, hogy előkészítsék a proletariátust és a szegényparasztságot a fegyveres felkelésre. A kongresszus a pártot a fegyveres felkelésre, a szocialista forradalomra irányozta be.

A VI. kongresszus után is változatlan erővel folyt a tömegek forradalmi mozgósítása. Oroszország politikai helyzetének elemzését, amelyet Sztálin elvtárs adott a VI. kongresszuson tartott előadói beszédében, teljes mértékben igazolták a viharos sebességgel kibontakozó események.

Az ellenforradalom, amely a burzsoá-földbirtokos felső rétegek akarátát a nép kívánságaként igyekezett feltüntetni, javaslatot vetett fel az úgynevezett „Állami” vagy „Moszkvai Tanácskozás” összehívására. Sztálin elvtárs a „Mit akarnak a kapitalisták?”, „A Moszkvai Tanácskozás ellen”, „Hová vezet a Moszkvai Tanácskozás?”, „A Moszkvai Tanácskozás eredményei” című cikkeiben leleplezte az ellenforradalom cselszövéseit, amely saját parlamentet akart létrehozni.

„Kereskedők és nagyiparosok, földbirtokosok és bankárok, cári дума-tagok és a már beidomított menesevűek és eszerek részvételével tanácskozást kell egybehívni, ezt a tanácskozást «nemzetgyűlésnek» kell nyilvánítani, ez a «nemzetgyűlés» hagyja jóvá az imperializmus és ellenforradalom politikáját, hagyja jóvá, hogy a munkások és parasztok vállára rakják a háborús terheket — íme, ez a «kiút» az ellenforradalom számára”¹.

A burzsoázia, valamint kispolgári útitársai és csatlósai lázas készülődésbe fogtak, hogy kikiálthassák az országban a leplezetlen ellenforradalmi katonai diktatúrát.

Augusztusban a burzsoázia kísérletet tett a forradalom leverésére. E célból szervezett összeesküvést Kornyilov tábornok. hadseregfőparancsnok, az oroszországi és külföldi imperialisták embere. Szét akarta verni a bolsevikokat, eltörölni a Szovjeteket és létrehozni a katonai diktatúra kormányát.

¹ Sztálin Művei. 3. köt. Szikra 1950. 213. old.

Augusztus 25-én Kornilov 25 000 főnyi sereget, a 3. lovashadosztályt és a hozzá hű „vad hadosztályt” indította útnak a frontról Petrográdra. Ezenkívül Kornilov kiűritette a németek elől Rigát, s ezzel megnyitotta az utat a német csapatoknak Petrográd felé.

A bolsevik párt Központi Bizottsága felszólította a munkásokat és katonákat, hogy fegyveresen szálljanak szembe az ellenforradalommal. A munkások és a katonák a bolsevikokat követték a Kornilov elleni harcban. A bolsevikok a Kornilov-lázadás napjaiban is folytatták a Kerenszkij-kormány, a mensevikek és az eszerek leleplezését, akik politikájukkal hathatósan segítették az ellenforradalmi összeesküvést. A bolsevikok hatalmas munkát kifejtve fegyverezték fel a munkásokat, szervezték a Vörös Gárdát és Petrográd védelmét, s agitáltak a kornilovista csapatok katonái között. Így érték el, hogy sikerült elfojtani a Kornilov-lázadást.

Sztálin elvtárs 1917 szeptember 12-én cikket írt a *Rabocsij Puty* című ujságba, „A külföldiek és Kornilov összeesküvése” címmel, amelyben felfedte a Kornilov-összeesküvés eredetét. A cikkben külön kitért az angol és a francia imperializmus tevékeny szerepére ebben az összeesküvésben.

„Ismeretes, hogy a *Times* és a londoni imperialista klikk ügynöke, a kalandor Alagyin, aki Angliából közvetlenül a Moszkvai Tanácskozásra jött, s aztán a főhadiszállásra «vonult», a Kornilov-lázadás lelke és első hegedője volt.

Ismeretes, hogy a legtekintélyesebb oroszországi követség egyik kiváló képviselőjének már júniusban bizonyos kapcsolatai voltak Kalegyin és mások ellenforradalmi cselszövéseivel, s ezeket a kapcsolatait nem éppen megvetendő segélyekkel támasztotta alá főnökeinek kasszájából.

Ismeretes, hogy a *Times* és a *Temps* nem titkolta elégedetlenségét, amikor a Kornilov-lázadás meg-

hiúsult, s szidta, átkozta a Forradalmi Bizottságokat és a Szovjeteket”².

A Kornyilov-lázadás elfojtása kézzelfoghatóan bebizonyította, hogy az ellenforradalmi tábor, kezdve a tábornokokon és a kadet-párton, s végezve a mensevikeken és az eszereken — pusztulásra van ítélve.

De kiderült az is, hogy „a bolsevik párt a forradalom döntő erejévé lett, amely bármilyen ellenforradalmi próbálkozást össze tud zúzni. Pártunk nem volt még kormányzó párt, de a Kornyilov-lázadás napjaiban mint igazi kormányzó erő cselekedett, mert a munkások és a katonák habozás nélkül követték pártunk utasításait”³.

Bekövetkezett a Szovjetek megelevenedésének és megújulásának ideje, bolsevizálódásuk ideje. A megalkuvók, a mensevikek és az eszerek befolyása napról-napra csökkent.

A Kornyilov-lázadás feletti győzelmet követő napon, augusztus 31-én, a Petrográdi Szovjet a bolsevikok politikája mellett foglalt állást. Szeptember 5-én a Moszkvai Szovjet is átállott a bolsevikok oldalára. A Kornyilov-lázadás leverésével lezárult a tömegek forradalmi mozgósításának szakasza és a forradalom az ostrom megszervezésének szakaszába lépett. Augusztus végé felé és szeptember elején a feléledt és az ellenforradalom elleni harcban megizmosodott Szovjetek mindenütt gyors ütemben bolsevizálódtak. A katonák nagy tömegei a frontokon, a szegényparaszti tömegek a falun, kezdtek szorosan felzárkózni a bolsevik párt mögé. A középparasztság kezdett elfordulni az eszerektől és a bolsevikok felé közeledett. A Kornyilov-lázadás leverése következtében mindenütt gyors fejlődésnek indult a parasztmozgalom. Kibontakozóban volt az agrárforradalom. Erősödött az elnyomott nem-

² Ugyanott, 314—315. old.

³ A SzK(b)P története. Rövid tanfolyam. Szikra 1951. 245. old.

zetiségek mozgalma a tábornokok ellenforradalmával szemben. A proletariátusnak diktatúrája kivívásáért folyó szocialista forradalmához s a parasztoknak a föld megszerzéséért indított forradalmi mozgalomához most csatlakozott a nemzeti szabadságmozgalom is.

„A forradalom halad — írta Sztálin elvtárs 1917. szeptember 17-én a *Rabocsij Puty*-ban. — A forradalom, amelyet a júliusi napokban összelövdöztek, amelyet a Moszkvai Tanácskozásokon már «eltemettek», most újra nekilendül, ledönti a régi korlátokat és új hatalmat teremt. Az ellenforradalom frontjának első vonalát elfoglaltuk. Kornyilov után Kalegyin is visszavonul. A harc tüzeiben újjáélednek a már-már holtta vált Szovjetek. A Szovjetek ismét a kormánykerék mellé állnak és vezetik a forradalmi tömegeket”⁴.

A bolsevikok, Lenin és Sztálin ismét napirendre tűzik a „Minden hatalmat a Szovjeteknek!” jelszót. De ez már nem a régi jelszó volt, amely a hatalom békés átadását követelte a mensevik-eszer Szovjetek kezébe. Nem, ez a jelszó azt jelentette, hogy fegyveres felkeléssel meg kell dönteni az Ideiglenes Kormányt azzal a céllal, hogy az országban minden hatalmat a bolsevikok vezetése alatt álló Szovjeteknek adjanak át.

A mensevikek és az eszerek a forradalom kibontakozása és a bolsevikok befolyásának növekedése látán még egy kísérletet tettek a forradalom feltartóztatására. E célból szeptember 12-re Oroszországi Demokratikus Tanácskozást hívtak össze, a szocialista pártok, a megalkuvó Szovjetek, szakszervezetek, zemsztvók, kereskedelmi és ipari körök és seregtestek képviselőinek részvételével. A Tanácskozás Előparlamentet (Ideiglenes Köztársasági Tanácsot) alakított, amelyre egészen az Alkotmányozó Gyűlés összehívásáig támaszkodhatott az Ideiglenes Kormány. A meg-

⁴ *Sztálin Művei*. 3. köt. 328. old.

alkuvók úgy gondolták, hogy az Előparlament segítségével feltartóztathatják a forradalmat és áttéríthetik az országot a burzsoá parlamentarizmus útjára. Ám a csődbejutott politikusoknak ez a kísérlete, hogy visszafordítsák a történelem kerekét — csúfosan megbukott. A bolsevik ujságok elnevezték az Előparlamentet „ölőparlamentnek”, a petrográdi munkások pedig — „előfürdőnek”. A bolsevik párt Központi Bizottsága elhatározta, hogy bojkotálni fogja az Előparlamentet.

Kamenyev és Zinovjev makacsul ragaszkodott hozzá, hogy a bolsevikok is résztvegyenek az Előparlamentben; ezzel akarták elvonni a pártot a felkelés előkészítésétől. Sztálin elvtárs az Összoroszági Demokratikus Tanácskozás bolsevik frakciójában élesen tiltakozott az ellen, hogy a bolsevikok résztvegyenek az Előparlamentben. Sztálin elvtárs az Előparlamentet „a Kornyilov-lázadás elvetélt magzatának” nevezte.

Lenin és Sztálin szerint súlyos hiba lett volna, ha akár rövid ideig is résztvesznek a bolsevikok az Előparlamentben, mert ez olyan csalóka reményeket ébreszthetett a tömegekben, mintha az Előparlament csakugyan tehetett volna valamit a dolgozókért.

*

1917 szeptembere-októbere: ez volt a támadás megszervezésének ideje. A bolsevikok fokozott erővel kezdtek készülődni a felkelésre.

Ebben az időben a nemzetközi helyzet bonyolult volt és ellentmondásokkal teli. Lenin utalt arra, hogy egyfelől növekedőfélben van a forradalom Európában, de másfelől, veszély fenyeget az imperialisták részéről, akik az orosz forradalom elfojtására törekednek.

A forradalom kibontakozása félelemmel töltötte el a hadviselő országok imperialista kormányait, ame-

lyek éppen ezért mindent elkövettek, hogy elfojtsák a forradalmi mozgalmat.

1917 szeptemberében külön tárgyalások kezdődtek Németország és Franciaország között. Németország a következő javaslattal állt elő: hajlandó engedményt tenni nyugaton Franciaország, Belgium és Olaszország javára, de ennek fejében kárpótlást követel magának keleten, Oroszország rovására.

Az imperialisták világszerte ádáz gyűlölettel fordultak szembe az orosz forradalommal.

Nem kevésbé volt aggasztó Oroszország hadihelyzete sem. Riga feladása után az Ideiglenes Kormány Petrográdot is fel akarta áldozni a németeknek. Október 5-én az Ideiglenes Kormány határozatot hozott arról, hogy elköltözik Petrográdról. Ezt a határozatot az egész ellenforradalmi tábor helyeselte. Az ellenforradalom arra számított, hogy a német szuronyok erejével fojthatja el a forradalmat.

A Munkás- és Katonaküldöttek Petrográdi Szovjetje október 9-én tiltakozott az Ideiglenes Kormány-
nak Petrográd kiürítését elrendelő határozata ellen.

„Kerenszkij kormánya pusztulásba sodorja az országot... — hangzott a Petrográdi Szovjet határozata. — A burzsoáziával egyetértésben Kerenszkij arra készül, hogy megnyissa a németek előtt Petrográdot, a forradalom legfőbb erődjét...

Petrográdot és az országot csak egy mentheti meg — ha a hatalom a Szovjetek kezébe kerül”⁵.

Eközben a hajóhad és a hadsereg megtagadta az engedelmességet az Ideiglenes Kormány-
nak. A front bomlófélben volt. A front felbomlásának az volt a főoka, hogy a hadsereg előtt világossá vált az Ideiglenes Kormány áruló, népellenes politikája. Az egyik hadsereg katonái szeptember végén levelet írtak a

⁵ A Nagy Proletárforradalom dokumentumai. 1. köt. 22. old (oroszul).

bolsevikokhoz, amelyben kérték őket: „gondoskodjanak arról, hogy Kerenszkij úr egy akasztófára kerüljön Kornyilovval”. Azokban a napokban rengeteg ilyen levelet küldtek és ehhez hasonló kijelentést tettek a fronkatonák.

1917 október elején a Balti Hajóhad nemcsak ténylegesen, hanem formálisan is megtagadta az engedelmességet az Ideiglenes Kormánynak. Október elején ült össze a Balti Hajóhad képviselőinek II. kongresszusa, mely kijelentette, hogy kész síkraszállni a Szovjetek hatalmáért. Az Ideiglenes Kormány elnökének pedig a kongresszus határozatának egyik mondata a következőket üzenté:

„Tereád pedig, forradalmat eláruló Bonaparte-Kerenszkij, átkunk szálljon.”

Minthogy olyan helyzet támadt, amelyben a hajóhad és a hadsereg megtagadta az engedelmességet az Ideiglenes Kormánynak, az ellenforradalom lázasan mozgósítani kezdte erőit. A Kornyilov-lázadás leverése után az ellenforradalom újabb lázadást készített elő. Az ellenforradalmi erők szervezésének egyik központja a „Kozák Hadak Szövetségének Tanácsa” lett, amelynek tulajdonképpen vezetője Kalegyin volt. Kalegyin, aki szintén részese volt Kornyilov tábornok összeesküvésének, a Kornyilov-lázadás leverése után a Don-vidékre utazott és oda vont el kozák csapatokat a frontról. A hadsereg ellenforradalmi vezetősége erőteljes iramban szervezte a rohamzászlóaljakat. A rohamzászlóaljak között voltak az úgynevezett györgykeresztes zászlóaljak is. Komoly erőssége volt az ellenforradalomnak a tisztikar, amelynek az élén „A Hadsereg és a Hajóhad Tiszti Szövetségének Főbizottsága” állott. Ennek a szervnek befolyása alatt állottak a hadapród- és zászlósiskolák.

Az Ideiglenes Kormány elkeseredetten készülődött a forradalom elleni döntő harcra. Több városban leváltották a megbízhatatlan helyőrségeket. Ellenfor-

radalmi alakulatokat vontak el a frontról. Három doni kozákezerdet irányítottak Petrográdra. A Kalugába érkezett kozák osztagok szétverték a Kalugai Szovjetet. Kozák csapatok bekerítették Minszk városát.

Eközben azonban szakadatlanul és egyre fokozottabban nőtt a forradalmi fellendülés.

A forradalom élén, akárcsak annakelőtte, a munkásosztály haladt. A munkások a bolsevikok vezetésével kitartóan és szervezeten készülődtek a fegyveres felkelésre. A bolsevikok a Szovjeteken és az üzemi bizottságokon, a röpgyűléseken és gyűléseken, sztrájkokon és tüntetéseken keresztül megteremtették a szocialista forradalom politikai hadseregét.

1917 szeptemberében és októberében a sztrájkmozgalom a munkásosztály nagy tömegeire terjedt ki. Vasipari, textilipari, bőripari munkások, nyomdászok, vasutasok keltek harcra a burzsoázia ellen. A gazdasági sztrájkok mellett, amelyek bevonták a harcba a dolgozók legelmaradottabb rétegeit, a politikai sztrájkok és tüntetések mellett a munkásosztály új, hatásosabb harci formákhoz kezdett folyamodni. A Donyec-medence bányászai eltávolították a bányák vezetését és magukhoz ragadták a termelés irányítását. A harkovi vasmunkások, válaszul a gyárosok és az igazgatóság szabotázsára, letartóztatták a szabotáló igazgatókat és eltávolították őket az üzemek vezetéséből. A moszkvai bőrmunkások a vállalatok lefoglalására készülődtek. A moszkvai „Prohorov” gyár munkásai munkásellenőrzést vezettek be az üzemben. A gyárosok munkáselbocsátásai ellen küzdve, a munkások önhatalmúan folytatták a munkát, a vállalatok ellenőrzését pedig magukhoz ragadták.

A munkásmozgalom a nyílt forradalmi összecsapások jellegét öltötte. A régi harci módszerek már nem voltak megfelelők, a mozgalom elérkezett a felkelés küszöbéhez, az ország feletti hatalom és az üze-

mek irányításának kérdése gyakorlati megoldást követelt.

A megalkuvó politika teljes csődje következtében a mensevik és az eszer pártban bomlási folyamat kezdődött. A forradalmi érzelmű parasztság nyomására az eszer pártból kivált a balszárny — a „baloldali” eszerek. A mensevik pártban is feltűnt a „baloldaliak”, az úgynevezett „internacionalisták” csoportja, mely a bolsevikok felé kezdett közeledni. A mensevik és az eszer pártból tömegesen menekültek a tagok.

A forradalmi válság növekedése közepette a nép bizalma a bolsevik párt felé fordult. Erről tanúskodtak olyan döntő tények, mint a Szovjetek bolsevizálódása és a parasztlázadások. Szeptember vége újabb bizonyítékokat szolgáltatott arra, hogy a nép többsége a bolsevikokhoz pártolt. A moszkvai kerületi dumák választásán, szeptember 24-én, a bolsevikok kapták meg az összes szavazatok 50 százalékát a többi pártokkal szemben, a moszkvai helyőrség 17 000 katonája közül pedig 14 000-en szavaztak a bolsevikokra.

Szeptember 29-én ezt írta Lenin a párt Központi Bizottságának küldött levelében:

„A válság megérett. Az egész orosz forradalom jövője forog kockán. Az egész bolsevik párt becsületéről van most szó. A szocializmusért küzdő nemzetközi munkásforradalom egész jövője forog kockán”⁶.

A bolsevikok szeptemberben és októberben a Központi Bizottság, Lenin és Sztálin útmutatására, és eszmei vezetésével sok pártszervezetben tartottak pártkonferenciákat.

A Vlagyimir-kormányzósági pártkonferencián, amelyet szeptemberben tartottak, a felszólalásokból kiderült, hogy a kormányzáságban szinte valamennyi Szovjet a bolsevikok oldalán van és készek magukhoz ragadni a hatalmat. A konferencia határozatot ho-

⁶ *Lenin*. XXI. köt. 3. kiad. 239. old. (oroszul).

zott, amely szerint mindent el kell követni a Vörös Gárda szervezése és fegyverrel való ellátása érdekében.

Szeptember 24-e és október 5-e között Moszkvában tartották meg a bolsevikok III. Moszkva körzeti konferenciáját, amely határozatot hozott a fegyveres felkelés közvetlen előkészítéséről és harci központok létesítéséről Moszkva-terület nagy iparvárosaiban.

Tifliszben október elején zajlott le a bolsevikok területi kongresszusa, melyen a Kaukázusi Front és a hátszág 19 bolsevik szervezete képviseltette magát. A helyőrség 20 000 katonája a bolsevikok pártján volt.

Minszkben október 5-én nyílt meg a bolsevik párt II. északnyugati területi konferenciája, mely mintegy 30 000 párttagot, túlnyomó részt frontkatonát képviselt. A konferencia kimondotta, hogy elérkezett a forradalom válságos perce, s most minden erőt meg kell feszíteni, hogy a hatalmat a Szovjetek ragadják meg. A bolsevik párt minszki városi bizottsága közölte a Központi Bizottsággal, hogy szükség esetén egy hadtestnyi katonát küldhet Petrográdra, a felkelés támogatására.

A Novgorod-kormányzósági pártkonferencia felszólította a bolsevikokat, álljanak készen a küszöbönálló eseményekre.

A bolsevikok jekatyerinoszlávi városi konferenciája, melyet ugyancsak ezekben a napokban tartottak, követelte, hogy haladéktalanul adjanak át minden hatalmat a Szovjeteknek.

Petrográdon október 7—11 között tartották a bolsevikok III. városi konferenciáját, amely mintegy 50 000 párttagot képviselt.

Lenin október 7-én levelet intézett ehhez a konferenciához, amelyben ezt írta:

„Meg kell vallanunk, hogy ha a proletárok és a katonák nem döntenek meg a közeljövőben Kerenszkij

kormányát, a forradalom megbukott. A felkelés kérdése napirendre került”⁷.

A konferencia állást foglalt az Ideiglenes Kormány hatalmának megdöntése és munkás-paraszt kormány megteremtése mellett.

A bolsevik párt készen állott a döntő lépésre, felkészült arra, hogy a munkásosztályt a tőke uralmának megdöntésére és a proletárdiktatúra megteremtésére vezesse.

Október 7-én Lenin titokban Viborgból Petrográdra érkezett. Október 8-án találkozott Sztálin elvtárssal. Megbeszélésük több óra hosszat tartott. Sztálin ismertette Leninnel a felkelés előkészületeinek helyzetét. Lenin teljes mértékben helyeselte a Központi Bizottság valamennyi intézkedését és több új irányelvet adott.

Lenin „Egy kívülálló tanácsai” című cikkében fogalmazta meg a fegyveres felkelés művészetének főbb szabályait. Ezeket a szabályokat Lenin a következő követelményekben sűrítette össze:

„1. Sohasem szabad *játszani* a felkeléssel, hanem ha megkezdjük, tudni kell határozottan, hogy azt *végig* is kell *vinni*.

2. Nagy *túlerőt* kell összpontosítani a döntő helyen és a döntő pillanatban, mert különben az ellenség, amelynek jobb a kiképzése és a szervezete, a felkelőket megsemmisíti.

3. Ha a felkelés már megkezdődött, a legnagyobb *határozottsággal* kell cselekedni és okvetlenül, feltétlenül *támadásba* kell átmenni. «A védekezés a fegyveres felkelés halála.»

4. Igyekezni kell az ellenséget váratlanul meglepni és kilesni a pillanatot, amíg csapatai szét vannak szórva.

5. Törekedni kell *naponként* (ha egy városról van

⁷ Ugyanott, 290. old

szó, mondhatnánk: óránként) új és új, bármily csekély sikert is elérni, mindenáron fenntartani az *«erkölcsi túlerőt»*⁸.

Lenin felvázolta a felkelés tervét: „Körülzárni és elvágni Petrográdot s a hajóhad, a munkások és a katonaság kombinált támadásával elfoglalni“, s úgy kombinálni ezt a három főerőt, hogy „feltétlenül megszálljuk és bármilyen veszteség árán is megtartsuk: a) a telefont, b) a távirót, c) a pályaudvarokat, d) főképpen a hidakat”⁹.

„A legelszántabb elemeket” — a legjobb munkásokat, a munkásifjúságot, a legjobb matrózokat harci osztagokba kell tömöríteni, amelyek résztvesznek minden fontos hadműveletben. Olyan bátor embereket kell kiválasztani, akiknek ez a jelszavuk: *mindnyájan elpusztulunk, de nem engedjük át az ellenségnek*”¹⁰.

Október 10-én tartotta ülését a Központi Bizottság, 12 tag részvételével. Az összegyűltek üdvözölték Vlagyimir Iljicset, aki a júliusi napok óta most jelent meg először a Központi Bizottság ülésén. Lenin előadói beszédet tartott a pillanatnyi helyzetről. Kétízben is hangsúlyozta, hogy az ország politikai helyzete megérett a felkelésre s most már magáról a felkelés pillanatáról kell tárgyalni. Lenin határozati javaslatot terjesztett be a Központi Bizottságnak. „Vihartjósuló barométer” — így nevezték el ezt a határozatot, amelyet Lenin két, jegyzetfüzetből kiszakított lapocskára írt. A történelmi jelentőségű határozat szövege így szólt:

„A Központi Bizottság megállapítja, hogy mind az orosz forradalom nemzetközi helyzete (a felkelés a német hadiflottában, mint nyilvánvaló tünete annak, hogy a szocialista világforradalom egész Európában érlelődik, továbbá az a veszély, hogy az imperialisták békét kötnek egymással, abból a célból, hogy az

⁸ Lenin. Válogatott művek. 2. kot. 146. old.

⁹ Ugyanott.

¹⁰ Ugyanott, 146, 147. old.

oroszországi forradalmat megfojtsák), mind a hadihelyzet (az orosz burzsoáziának, valamint Kerenszkijnek és cinkosainak kétségen kívül álló elhatározása, hogy Petrográdot átadják a németeknek), valamint az, hogy a proletárpárt többséget kapott a Szovjetekben — mindez, kapcsolatban a parasztfelkeléssel és a nép bizalmának pártunk felé való fordulásával (a moszkvai választások) s végül egy második Kornyilov-lázadás szemmel látható előkészítése (csapatkivonások Petrográdról, kozákcsapatok összevonása Petrográd körül, Minszk körülzárása kozákokkal stb.) — mindez napi-rendre tűzi a fegyveres felkelést.

Megállapítva tehát, hogy a fegyveres felkelés elkerülhetetlen és teljesen megérett, a Központi Bizottság felhívja az összes pártszervezeteket, hogy vegyék ezt irányadónak és minden gyakorlati kérdést (az Északi Terület Szovjetkongresszusa, csapatkivonások Petrográdról, a moszkvaiak és minszkiek akciója stb.) ebből a szempontból tárgyaljanak meg és döntsenek el¹¹.

A kapituláns Kamenyev és Zinovjev ellenezték a lenini határozatot. A burzsoá parlamentáris köztársaságot követelő mensevik irányvonalat védelmezve, rágalmazták a munkásosztályt és azt állították, hogy az orosz munkásságnak nincs elég ereje a szocialista forradalom megvalósítására, hogy még nem érett meg a hatalom átvételére. A párt Központi Bizottsága visszautasította ezeket a bolsevikellenes megnyilatkozásokat és elfogadta a Lenin által javasolt határozatot.

A Központi Bizottságnak ez után a történelmi jelentőségű határozata után fokozódott a fegyveres felkelés politikai, de különösen szervezeti és technikai előkészítése.

Október 11-én nyílt meg Petrográdon az Északi Terület Szovjetkongresszusa. A kongresszus vezetői,

¹¹ A SzK(b)P története. 249. old. Lásd még *Lenin*. Válogatott művek. 2. köt. 148. old.

a bolsevikok, már értesültek a Központi Bizottság említett határozatáról. Ez a kongresszus a forradalmi erők nagy seregszemléje volt a támadás küszöbén. Határozatai, példát mutattak sok terület és kormányzóság szovjetkongresszusának, amelyek a felkelést közvetlen megelőző napokban ültek össze. A kongresszus állást foglalt az Ideiglenes Kormány megdöntése mellett, végleges szakítást követelt a mensevikek és az eszerek megalkuvó politikájával, felszólította az összes Szovjeteket, hogy tegyenek meg mindent az ország és a forradalom megmentése érdekében és oldják meg a központi hatalom problémáját.

A bolsevik párt Központi Bizottsága, Lenin és Sztálin Petrográdról irányították országszerte a felkelés előkészületeit. A Központi Bizottság mindenüvé meghatalmazottakat küldött a felkelés szervezésére.

A Központi Bizottság meghatalmazottai tájékoztatták a helyi bolsevik szervezetek vezetőit a felkelés terve felől és riadókészültségbe helyezték a pártszervezeteket, hogy azok támogathassák a petrográdi felkelést.

A Donyec-medencében K. J. Vorosilov, Harkovban — Artyom (F. A. Szergejev), Észak-Kaukázusban — Sz. M. Kirov, Szamarában — V. V. Kujbisev és N. M. Svernyik, Belorussziában — L. M. Kaganovics, az ivanovo-voznyeszenszki iparvidéken — M. V. Frunze irányította a felkelés előkészületeit. Az Uralban, Sadrinszkben A. A. Zsdanov működött a katonák között. Szibériában dolgoztak: Tomszkban N. N. Jakovlev, Omszkban Z. Lobkov, Irkutszkban N. A. Gavrilov és Sz. G. Lazo¹². A Kaukázusontúlon Sz. Saumjan és A. Dzsaparidze dolgoztak, mindketten hivatásos forradalmár bolsevikok. Moszkvában I. I. Szkvorcov-

¹² N. N. Jakovlev, Z. Lobkov, N. A. Gavrilov, Sz. G. Lazo a polgárháború idején vesztették életüket.

Sztyepanov, J. Jaroszlavszkij és M. F. Skirjatov vezették az előkészületeket a történelmi harcokra.

Petrográdon, Lenin és Sztálin közvetlen vezetésével, a bolsevik párt híres harcosai dolgoztak: J. M. Szverdlov, F. E. Dzerzsinszkij, M. I. Kalinyin, V. M. Molotov, G. K. Ordzonikidze, A. A. Andrejev és mások.

A bolsevikok Központi Bizottsága, Lenin és Sztálin bölcsen sorakoztatták fel a bolsevik párt erőit, amely a burzsoá hatalom ostromára vezette a forradalmi tömegeket.

„Lenin és Sztálin bátran és biztosan, szilárdan és körültekintően vezették a pártot és a munkásosztályt a szocialista forradalomra, a fegyveres felkelésre. Lenin és Sztálin a Nagy Októberi Forradalom győzelmeinek megihletői és szervezői. Sztálin Leninnek legközelebbi segítőtársa. Ő vezeti közvetlenül a felkelés előkészítésének egész munkáját”¹³.

A bolsevik párt Központi Bizottságának utasítására már október 9-én Forradalmi Katonai Bizottság alakult a Petrográdi Szovjet mellett azzal a rendelettel, hogy megakadályozza a petrográdi katonai kerület vezérkarának tervét: a csapatok kivonását Petrográdról. Október 12-én, a Petrográdi Szovjet Végrehajtó Bizottságának zárt ülésén megfogalmazták a Forradalmi Katonai Bizottság feladatait: meghatározni, mennyi az a minimális haderő, mely a főváros védelmére szükséges és amely nem vonható ki; felvenni az összeköttetést a Balti Hajóhad központjával; pontosan számbavenni a petrográdi helyőrség és a környékbeli helyőrségek létszámát; kidolgozni Petrográd védelmi munkálatainak tervét; intézkedni, hogy Petrográdot megóvják a pogromoktól; felfegyverezni a munkásokat és megőrizni a forradalmi fegyelmet a fővárosban.

¹³ Ioszif Visszarionovics Sztálin. Rovid életrajz. Szikra 1949. 59. old.

A Forradalmi Katonai Bizottság irányította a fegyveres felkelés gyakorlati előkészítését, s a felkelés legális vezérkara lett. A Forradalmi Katonai Bizottság rendelkezett a Vörös Gárda, valamint a petrográdi helyőrség forradalmi matrózai és katonái felett.

Petrográd kerületeiben illegális vezérkarok alakultak a felkelés vezetésére. A vezérkar tagjai a következők voltak: a katonai szervezet vezetője, a Vörös Gárda parancsnoka és a kerületi Szovjet elnöke, amennyiben ez bolsevik volt. Petrográd példájára más városokban és a fronton is létesültek a Szovjetek mellett Forradalmi Katonai Bizottságok, amelyek a felkelés gyakorlati előkészítésének munkáját végezték.

Október 16-án a párt Központi Bizottsága kibővített ülést tartott, a Petrográdi Bizottság, a katonai szervezet, a Petrográdi Szovjet, a szakszervezetek, üzemi bizottságok és vasutasok képviselőinek bevonásával. Az ülés célja az volt, hogy ellenőrizze a felkelés előkészületeinek menetét és figyelmeztesse a felkelésre a pártmunkások szélesebb rétegeit. Ezen az ülésen mintegy harmincan vettek részt. Lenin beszámolt az egybegyűlteknek arról a határozatról, amelyet október 10-én hozott a Központi Bizottság; közölte, hogy csupán ketten szavaztak a határozat ellen; röviden vázolta a politikai helyzetet és ezt a következtetést vont le:

„Az Oroszországban és Európában folyó osztályharc politikai elemzéséből a leghatározottabb, legaktívabb politika szükségessége következik, ami csak a fegyveres felkelés lehet”¹⁴.

Lenin után Szverdlov tartott beszédet a Központi Bizottság titkársága nevében. Beszámolt a bolsevik párt tagságának óriási mértékű növekedéséről, arról, mint növekszik a párt politikai befolyása a hadseregben, a hajóhadban, a Szovjetekben.

¹⁴ *Lenin Művei* XXI. köt. 3 kiad. 332. old. (oroszul)

Ezután a bolsevikok Petrográdi Bizottsága, a katonai szervezetek, szakszervezetek és üzemi bizottságok képviselői számoltak be a tömegek harci készülségéről, arról, hogy a tömegek készek síkraszállni az Ideiglenes Kormány ellen, a Szovjetek hatalmáért. Ezek a felszólalások teljes mértékben igazolták Lenin következtetését: a tömegekben megérett az elszántság a felkelésre.

A kapituláns Zinovjev és Kamenyev ismét áruló, kapituláns érveikkel hozakodtak elő Leninnel szemben. Sztálin elvtárs éles bírálatot mondott beszédében Zinovjev és Kamenyev mensevik felfogásáról.

„Amit Kamenyev és Zinovjev javasol — mondotta Sztálin elvtárs —, az objektív szempontból nézve lehetőséget nyújt az ellenforradalomnak, hogy felkészüljön és megszervezkedjék. Végnélkül vissza fogunk vonulni és elveszítjük a forradalmat. Miért ne biztosítanók magunknak azt a lehetőséget, hogy mi válasszuk meg a felkelés napját és a feltételeket, nehogy az ellenforradalomnak időt adjunk a szervezkedésre? ...

Két vonal van: az egyik vonal a forradalom győzelmére vesz irányt és Európára tekint, a másik — nem hisz a forradalomban s megelégszik az ellenzék szerepével. A Petrográdi Szovjet már a felkelés útjára lépett, amikor megtagadta a csapatok kivonásának szentesítését. A hajóhad már felkelt — megindult Kerenszkij ellen. Tehát szilárdan és visszavonhatatlanul a felkelés útjára kell lépünk”¹⁵.

A Központi Bizottság kibővített ülése jóváhagyta Leninnek október 10-én elfogadott határozatát.

Közvetlenül a kibővített ülés után zárt ülésre gyűltek össze a Központi Bizottság tagjai, amelyen a felkelés gyakorlati vezetésére Pártközpontot választottak. Ennek élén Sztálin elvtárs állott. A Pártközpontnak, Sztálin elvtárson kívül tagja volt Szverdlov,

¹⁵ Sztálin Művei. 3. kót. 417—418. old.

Dzerzsinszkij és Urickij. A Pártközpont lett a Petrográdi Szovjet mellett működő Forradalmi Katonai Bizottság vezető magva; gyakorlatilag ez a szerv irányította az egész felkelést.

Zinovjev és Kamenyev, miután a Központi Bizottság határozottan visszautasította állásfoglalásukat, nyílt fellépésre szánták el magukat a felkelésről szóló párthatározattal szemben. A *Novaja Zsizny* mensevik ujság október 18-i számában megjelent Kamenyev és Zinovjev nyilatkozata, melyben közölték, hogy a bolsevikok felkelést készítenek elő. Kijelentették, hogy ők nem értenek egyet a bolsevikokkal és a felkelést kalandnak tartják. Kamenyev és Zinovjev árulása felfedte a forradalom ellenségei előtt a Központi Bizottság határozatát, amely szerint már a közeli napokban felkelést kell szervezni. Ez árulás, sztrájk törés volt. Lenin határtalan felháborodással és megvetéssel bélyegezte meg Kamenyevet és Zinovjevet, a forradalom árulóinak nevezve őket. Lenin javasolta a Központi Bizottságnak, hogy Zinovjevet és Kamenyevet zárják ki a pártból.

A forradalom ellenségei, akiket az árulók figyelmeztettek, intézkedéseket tettek a felkelés elfojtására és a forradalom vezérkarának — a bolsevikok pártjának szétzúzására. Október 18-án este az Ideiglenes Kormány titkos ülést tartott, amelyen határozatot hoztak a bolsevikok elleni harccal kapcsolatos rendszabályok kérdésében. Október 19-én az Ideiglenes Kormány sürgősen csapatokat rendelt Petrográdra a frontról. A petrográdi rendőrséget revolverekkel fegyverezték fel. A rendőrséget 600 györgykeresztes lovaggal és tiszttel töltötték fel. A város utcáin megerősített járőrök cirkáltak. Az Ideiglenes Kormány elhatározta, hogy a II. Szovjetkongresszus megnyitását megelőző napon megtámadják és elfoglalják a Szmolnijt, a bolsevikok Központi Bizottságának székházát és megsemmisítik a bolsevikok vezető központját. Csakhogy már

nem volt többé olyan erő, mely megmenthette volna az Ideiglenes Kormányt. Napjai és órái meg voltak számlálva.

A Petrográdi Szovjet mellett működő Forradalmi Katonai Bizottság tiltakozott a kerületi vezérkar rendelkezése ellen, amely ki akarta vonni a csapatokat és a fegyvereket Petrográdról. A petrográdi helyőrség forradalmi csapatai a fővárosban maradtak. A fegyvereket pedig, amelyeket az ellenforradalmárok a Donvidékre akartak irányítani, illegális úton Petrográd külső proletárnegyedeibe juttatták el, a munkások felfegyverzésére. Október 21-én a bolsevikok elküldötték valamennyi forradalmi csapattesthez a Forradalmi Katonai Bizottság megbízottait. Ezek a megbízottak elmélyítették a Forradalmi Katonai Bizottság befolyását a csapatokban, megszilárdították kapcsolatát a tömegekkel, megteremtették az óramű pontosságával működő hadműveleti irányítás lehetőségét a kibontakozó harcokban.

Október 22-én rendezték meg a bolsevikok „A Petrográdi Szovjet Napját”; ami katonai szemle volt annak ellenőrzésére, készek-e a petrográdi munkások és a helyőrség katonái a döntő ütközetre. Az üzemekben és a helyőrség csapataiban tömeggyűléseket tartottak „Minden hatalmat a Szovjeteknek!” jelszóval.

Ezekben a felkelést megelőző utolsó napokban érelyes, megfeszített előkészítő munka folyt a csapatoknál és az üzemekben. Harci feladatot adtak a haditengerészet hajóinak — az „Avróra”-nak és a „Zarja Szvobodi”-nak is.

Október 23-án a Forradalmi Katonai Bizottság több intézkedést is tett a felkelés sikerének biztosítására. Ezen a napon zárult a petrográdi vörösgárdisták konferenciája és a helyőrségi ezredbizottságok gyűlést tartottak. A Petrográdi Szovjet ülésén beszámoltak arról a munkáról, amelyet a Forradalmi Katonai Bizottság a felkelés szervezése terén végzett. Még aznap,

október 23-án késő éjjel a Pártközpont összehívta a Forradalmi Katonai Bizottságot: ellenőrizték az erőket; kijelölték valamennyi csapattest konkrét feladatait, ha cselekvésre kerül a sor; az összeköttetés fenntartására minden ezredtől két képviselőt rendeltek magukhoz. A forradalom katonai erői készen állottak: már csak a bolsevik párt Központi Bizottságának parancsát várták.

A Petrográdi Szovjet ülésén Trockij kifecsegte az ellenségnek a felkelés időpontját, elárulta azt a napot, amelyre a bolsevikok a felkelés megkezdését kitűzték. A párt Központi Bizottsága — nehogy az Ideiglenes Kormánynak lehetősége nyíljon a felkelés megelőzésére és elfojtására — elhatározta, hogy a kitűzött idő előtt, a II. Szovjetkongresszust megelőző napon indítja meg a felkelést.

Október 24-én kora reggel egy hadapródiskolásztag nyomult be a bolsevik párt központi lapjának nyomdájába: azt a feladatot kapták Kerenszkijtól, hogy tiltsák be a *Rabocsij Puty*-ot. Az Ideiglenes Kormány megkezdte támadását a forradalom erői ellen. De még akkor reggel, Sztálin elvtárs parancsára, a vörösgárdisták és a forradalmi katonák visszavetették a hadapródiskolásokat és megerősített őrséget állítottak a *Rabocsij Puty* nyomdája és szerkesztősége elé. Dél előtt 11 órakor már megjelent a *Rabocsij Puty*. Sztálin elvtárs írta a vezércikkét, „Mi kell nekünk?” címmel, melyben az Ideiglenes Kormány megdöntését követelte.

Sztálin elvtárs ezt írta:

„Elérkezett az a pillanat, amikor a további halogatás az egész forradalmat bukással fenyegeti.

A földbirtokosok és tőkések mostani kormánya helyébe a munkások és a parasztok új kormányát kell állítani.

A mostani bitorló kormányt, amelyet nem a nép választott és amely nem felelős a népnek, olyan kormánnyal kell helyettesíteni, amelyet a nép elismer,

amelyet a munkások, a katonák és a parasztok képviselői választanak és amely e képviselőknek felelős.

Kiskin—Konovalov kormánya helyébe a Munkás-, Katona- és Parasztküldöttek Szovjetjének kormányát kell állítani¹⁶.

Sztálin elvtárs intézkedett a *Rabocsij Puty* nyomdájának és szerkesztőségének őrizetéről, majd összehívta a Központi Bizottság ülését. Ezen a következő döntéseket hozták: a Központi Bizottság tagjai ne távozzanak a Szmolnijból, vegyék fel a kapcsolatot a Petrográdi Bizottsággal, szervezzék meg a Petrográdi Bizottság tagjainak ügyeletesi szolgálatát a Szmolnijban és a Petrográdi Bizottságban; hagyják jóvá Sztálin elvtárs intézkedését, amelyet a *Rabocsij Puty* védelmére tett; szervezzék meg a felkelés tartalékvezérkarát a Péter-Pál erődben. Az Ideiglenes Kormány szemmel-tartására J. M. Szverdlovot jelölték ki. Ugyancsak őt bízták meg azzal, hogy állandóan tartsa az összeköttetést a Péter-Pál erőddel. A Postát és a Táviróközpontot F. E. Dzerzsinszkijre bízták. Szverdlov haladéktalanul közölte a bolsevikok Központi Bizottságának határozatait a Forradalmi Katonai Bizottsággal. A Forradalmi Katonai Bizottság teljesítette a Központi Bizottságtól kapott feladatokat; a következő 1. sz. Parancsot továbbította távbeszélőn valamennyi megbízottjának és az ezredbizottságoknak. „...Elrendeljük az ezred harci készségbe helyezését. Várjátok a további parancsokat.

Mindenféle késlekedést vagy fejvesztettséget a forradalom elárulásának tekintünk. Küldjete két képviselőt a küldöttgyűlésre, a Szmolnijba¹⁷.

A felkelés vezetésére alakult Pártközpont utasítására a Szmolnijhoz rendelték a litván ezred katonáit és az utászokat. A Vörös Gárda főparancsnoksága a következő parancsot kapta: azonnal küldjenek egy

¹⁶ Sztálin Művei. 3. köt. 425—426. old.

¹⁷ A Nagy Proletárforradalom dokumentumai. 1. köt. 46. old.

1500—2000 munkásból álló osztagot a Szmolnijhoz; mozgósítsanak minden közlekedési eszközt; a kerületekben szálljanak meg minden taktikailag fontos pontot; szervezzék meg a gyárak őrizetét; rendeljenek ki katonaságot a kormányépületek elfoglalására.

A felkelés megkezdődött.

A Forradalmi Katonai Bizottság csapatai megszálltak minden Petrográdra vezető utat — északon, délen, keleten és nyugaton.

Északon, a Finnország felőli részen, a moszkvai és a gránátos ezred őrizte Petrográdot; ezek az ezredek mintegy 3000 szuronyt vonultattak fel Beloosztrov irányában. A város keleti és délkeleti részein, a Nyevszkij-kapun túl, vörösgárdista járőrök fedezték a Petrográdba vezető utat, Szmolenszkoje falutól egészen a Nyikolaj-vasútvonal rendezőpályaudvaráig. Délen és délnyugaton, a varsói és a balti vasútvonal irányában, valamint a varsói és peterhofi országút felé eső petrográdi városrészeknek különösen fontos jelentőségük volt: erről várhatták az ellenforradalmi csapatok érkezését a frontról. A Forradalmi Katonai Bizottság Moszkva és Narva külvárosok vörösgárdistáit, meg az izmailovi és petrográdi ezredek vezényelte ide. Az Obvodnij-csatorna mentén a „Putyilov” gyár munkásai és a Moszkva külváros vörösgárdistái állítottak fel megfigyelő őrségeket.

A kolomnai kerületben is őrségeket állítottak fel a Fontanka—Kryukov-csatorna körzetében, egészen a Mojkáig. Nyugatról a Balti Hajóhad és a forradalom őrszeme — Kronstadt védte a Petrográdba vezető utat. Matrózok tartották megfigyelés alatt a balti vasútvonalat, matrózok fegyverezték le a hadapródiskolás fészkeket Oranyienbaumban, Peterhofban és Sztrelnyán.

Lenin parancsát: „Bekeríteni és elszigetelni Petrográdot”, pontosan és gyorsan hajtották végre, akár csak a felkelés lenini tervének többi pontját.

Lenin különösen nagy jelentőséget tulajdonított a

petrográdi hidak elfoglalásának. A helyzet ura ugyanis az volt, aki ellenőrizte a hidakat, aki kezében tartotta az összeköttetést az egyes városrészek között. A hidakat a felkelők kétfős őrsége foglalta el: a Forradalmi Katonai Bizottság a Szmolnijból küldött osztagokat a hidakhoz, míg a Vörös Gárda kerületi parancsnokságai, ugyancsak a Forradalmi Katonai Bizottság parancsa értelmében, vörösgárdista-osztagokat vezényeltek a hidakra. A tíz szétnyitható híd közül kilencet szálltak meg a forradalmi csapatok.

A Lityejnij-hidat, amely a Viborgi városrészt a város központjával kötötte össze, az utászzászlóalj osztaga szállta meg az egyik hídfőnél, a Viborgi városrész vörösgárdistái meg a moszkvai ezred katonái pedig — a másik hídfőnél. A Grenagyorszkij és a Szampszonyijevszkij-hidat, amelyek a Viborgi és a Petrográdi városrészt kötötték össze, az „Orosz Renault” és a „Parviajnyen” gyárak vörösgárdistái foglalták el. A „Benz” gyár vörösgárdistái azzal a páncélautóval vonultak ki a hídra, melyet az ő gyárukban javítottak meg. A Vaszilevszkij-szigetre vezető átjárók őrségét a 180. és a finnországi ezredre, valamint a kerület vörösgárdistáira bízták. A kerületek közti kapcsolatot a Forradalmi Katonai Bizottság tartotta szilárdan kezében.

A Szmolnij óráról-órára elevenebbé vált. Érezhető volt itt a felkelés kibontakozásának pezsgő irama. A fővárosnak mind a tíz kerületéből érkeztek ide vörösgárdisták, matrózok, katonák. Ide futottak be a jelentések és híradások a felkelés menetéről.

A bolsevikok Petrográd kerületeiben október 24-én egész nap munkás- és katonagyűléseket, összejöveteleket tartottak. A munkásgyűlések rövidek és élénkek voltak. Elhatározták, hogy azonnal bekapcsolódnak a felkelésbe. A „Putyilov” gyár 2. körzete például a következő határozatot hozta:

„1. Kimondjuk, hogy feltétlenül engedelmeskedni

fogunk a Petrográdi Szovjet mellett működő Forradalmi Bizottságnak;

2. követeljük a Küldöttek Oszszoroszsországi Szovjetjétől, hogy a hatalom csakis szovjet hatalom legyen;

3. követeljük minden munkás felfegyverzését¹⁸.

Ugyanilyen röviden zajlottak le a gyűlések és összejövetelek azoknál a csapattesteknél, amelyek szilárdan a forradalomhoz pártoltak. A megbízhatatlan csapatokhoz pedig a Forradalmi Katonai Bizottság megbízottakat küldött, azzal a feladattal, hogy vonják maguk után az ingadozókat. A Preobrazsenszkij-ezred kaszárnyáiba Csudnovszkij, a Forradalmi Katonai Bizottság képviselője ment el, az „Orosz Renault” gyár munkásaival együtt. Az ezred csatlakozott a felkelőkhöz. A kerékpárosok a Modern Cirkuszban tartottak gyűlést: a bolsevikok lelkes beszédeinek meghallgatása után elhatározták, hogy a forradalom mellé állnak. A kozákok kaszárnyáit és a hadapródiskolákat vörösgárdista járőrök kerítették be.

Amikor a Péter-Pál erőd helyőrsége a forradalomhoz csatlakozott, a Forradalmi Katonai Bizottság kezébe került az erőd gazdag fegyvertára, ahol mintegy 100 000 puskát tartalékoltak. Így tehát segíteni tudtak a vörösgárdisták fegyverhiányán. Egymásután érkeztek az erődbe fegyverért a Vörös Gárda kerületi parancsnokságainak teherautói meg a munkáskülönítmények.

Október 24-én este Petrográd munkáskerületei már teljesen a Forradalmi Katonai Bizottság ellenőrzése alatt állottak. A Téli Palotába visszahúzódó Ideiglenes Kormány csupán a város központjában tartott egy kis területet ellenőrzése alatt: a Téli Palota és a Főparancsnokság kerületében.

Délután 5 órakor a Forradalmi Katonai Bizottság megbízottai, vörösgárdista-osztag kíséretében, elfoglalták a Táviróközpontot.

¹⁸ Vörös krónika. 1932. 5—6. sz. 169—170. old. (oroszul).

Az Ideiglenes Kormány és a katonai körzet vezérkara még kísérletet tettek, hogy úrrá legyenek a helyzeten, sőt, úgy tervezték, hogy estig szétverik a bolsevikokat. Kerenszkij a Téli Palota összes távbeszélő vonalán csapatok küldését sürgette a frontról. Megparancsolta a carszkojeszelói helyőrségnek, hogy vezényeljen csapatokat Petrográdra. Kerenszkij parancsait nem teljesítették. Azokat a csapattesteket, amelyek az Ideiglenes Kormány rendelkezésére Petrográd felé vonultak, feltartóztatták Revelben, Viborgban, Carszkoje Szelóban, Peterhofban és másutt.

Este 8 órakor a Forradalmi Katonai Bizottság elküldte Helsingforsba, a Centrobalt (a Balti Hajóhad központi vezetősége) címére az előzetesen megbeszélt táviratot: „Küldjétek az alapszabályt”. Ez azt jelentette, hogy Petrográdon megkezdődött a felkelés és haladéktalanul hadihajókat s matrózosztagokat kell küldeni a felkelők segítségére. A Balti Hajóhad 6 hadihajót és 5000 matrózt küldött a forradalmi Petrográd segítségére.

Október 24-én, késő este, Vlagyimir Iljics Lenin elindult utolsó titkos lakásáról a Szmolnijba. Már éjfél körül járt, amikor Lenin, nagy nehézségek árán, végre megérkezett oda.

Sztálin tájékoztatta Lenint a dolgok folyásáról. A történelem nagy fordulópontján Lenin és Sztálin álltak a kormánykerék mellett.

Lenin magához rendelte a vörösgárdistákat, a kerületek, gyárak és csapatok képviselőit. Pontos, részletes utasításokat adott nekik, majd a kerületek képviselőit a Forradalmi Katonai Bizottság tagjaihoz utasította. A felkelés valamennyi szála Vlagyimir Iljics Lenin és legközelebbi harcostársai — Ioszif Visszario-novics Sztálin és Jakov Mihajlovics Szverdlov kezében futott össze.

Az október 25-re virradó éjjel, a Forradalmi Katonai Bizottság utasítására, a felkelők tervszerűen és gyorsan elfoglalták Petrográd fontosabb pontjait.

Éjjel 1 óra 25 perckor a Viborgi-kerület vörösgárdistáinak, a kekszholmi ezred katonáinak és a matrózoknak összevont osztaga megszállotta a Főpostát. Hajnali 2 órakor két erős összevont osztag elfoglalta a Nyikolajev- és Balti-pályaudvart. Elfoglalták a felkelők a villanyműveket és a város többi fontos üzemét. Ezekben az üzemekben egy percig sem szünetelt a munka. Fegyverrel törték le a hadapródiskolások és a rohamászlóaljak ellenállását.

3 óra 30 perckor érkezett meg az „Avróra” cirkáló a Nyikolajevszkij-hídhöz.

Október 25-én reggel 4 óra tájban a kekszholmi ezred megbízottja, a „Putyilov” gyár üzemi bizottsága és a Viborgi városrész vezérkara megkapta a Forradalmi Katonai Bizottság parancsát, hogy foglalják el a Távbeszélőközpontot. A vörösgárdisták és a kekszholmi ezred katonái benyomultak a Távbeszélőközpont udvarára és hatalmukba kerítették az udvaron álló páncélautót; a páncélkocsiban ülő gépfegyveresek éppen aludtak. A zajra kitódultak az épületből a hadapródiskolások az udvarra. Csattogtak a puskazávárok. A forradalmi különítmény parancsnoka a sötétség védelme alatt hangosan vezényelt: „Töltényt üríts!”. A hadapródok, nem tudva, ki vezényelt, kiszedték fegyvereikből a töltényt. Abban a pillanatban lefegyverezték őket a forradalmárok, majd elfoglalták a Távbeszélőközpontot.

A Távbeszélőközpont elfoglalása után a vörösgárdisták a Szmolnij távbeszélővonalait bekapcsolták a központba, a Téli Palota vonalait pedig kikapcsolták.

Reggel 6 órakor gárdamatrózok és a kekszholmi ezred katonái elfoglalták az Állami Bankot. Amikor a matrózok az Állami Bank épülete elé érkeztek, éppen a Szemjonovszkij ezred katonái álltak őrségen. A katonák kijelentették, hogy ők a forradalom hívei, s ha most leváltják őket, ezt nagy megszégyenítésnek veszik. Elhatározták hát, hogy az új őrséggel együtt

a régi is ottmarad. Minden őrhelyen matróz állott a katoná mellé.

Reggel 8 órakor a forradalmi csapatok és a Moszkvai-kapu környéki munkások megvetették lábukat a Varsói-pályaudvaron is.

Október 25-én reggel 10 órakor — a győztes szocialista forradalom első napján — már a főváros szinte valamennyi hadászati fontos pontjának elfoglalását jelentették Leninnek.

Lenin megírta az új hatalom első hivatalos okmányát — felhívást „Oroszország polgáraihoz!”:

„Az Ideiglenes Kormány nincs többé. Az államhatalom a petrográdi proletariátus és helyőrség élén álló Forradalmi Katonai Bizottság kezébe ment át, amely a Munkás- és Katonaküldöttek Petrográdi Szovjetjének szerve.

Az ügy, amelyért a nép harcolt: a demokratikus béke haladéktalan felajánlása, a földesúri földtulajdon megszüntetése, a termelés munkásellenőrzése, szovjet kormány alakítása, mindez biztosítva van.

Éljen a katonák, a munkások és a parasztok forradalma¹⁹.

A felhívást a Munkás- és Katonaküldöttek Petrográdi Szovjetje mellett működő Forradalmi Katonai Bizottság írta alá, ezzel a keltezéssel: „1917 november 7 (október 25). Reggel 10 óra.” A felhívást terjeszteni kezdték Petrográdon, de eljuttatták az ország valamennyi ipari központjába is.

Déli 2 óra 35 perckor kezdődött a Petrográdi Szovjet rendkívüli ülése, melyen a júliusi napok óta első ízben szólalhatott fel nyilvánosan Lenin. A küldöttek viharos üdvívalgásokkal fogadták. A vörösgárdisták, matrózok és katonák Lenin személyében a győztes szocialista forradalom vezérét üdvözölték.

¹⁹ *Lenin—Sztálin. Az Októberi Forradalomról.* Szikra 1949. 5. old.

Történelmi jelentőségű beszédében Lenin a következőket mondta:

„A munkás- és parasztforradalom, amelynek szükségességét a bolsevikok mindig hangoztatták, végement...

Új szakasz kezdődik most Oroszország történetében és ennek a harmadik orosz forradalomnak el kell vezetnie végeredményében a szocializmus győzelméhez²⁰.

Az október 25-ről 26-ra virradó éjjel a felkelők rohammal bevették a Téli Palotát.

A jeladás — az „Avróra” és a Péter-Pál erőd ágyuinak lövése — után rohamra indultak a forradalmárok a Téli Palota ellen, a Palota-tér felől. Éjjel 2 órakor a Téli Palota már a forradalmi csapatok kezén volt: Az Ideiglenes Kormány minisztereit letartóztatták és a Péter-Pál erődbe vitték. Kerenszkij még az este elmenekült az amerikai követség gépkocsiján.

A győztes fegyveres felkelést a Téli Palota elfoglalása és az Ideiglenes Kormány felszámolása tetőzte be Petrográdon. „A petrográdi munkások ezekben a napokban megmutatták, hogy a bolsevik párt vezetése alatt jó iskolát jártak ki. A forradalmi csapattestek, amelyeket a bolsevikok szívós munkával előkészítettek a felkelésre, pontosan teljesítették a harci parancsokat és vállvetve harcoltak együtt a Vörös Gárdával. A hajóhad sem maradt el a hadsereg mögött²¹. Kronstadt és a Balti Hajóhad voltak a bolsevikok erősségei, ahol már régen nem ismerték el az Ideiglenes Kormány hatalmát. Az „Avróra” a Téli Palotára irányított ágyuinak dörgésével hirdette a világnak, hogy új korszak kezdődött: a Nagy Szocialista Forradalom és a proletárdiktatúra korszaka.

²⁰ Ugyanott, 6. old.

²¹ A SzK(b)P története. 253. old.

G. KOSZTOMAROV

A MOSZKVAI BOLSEVIKOK

A NAGY OKTÓBERI SZOCIALISTA FORRADALOM ELŐKÉSZÍTÉSÉNEK ÉS GYŐZELMÉNEK IDEJÉN

Oroszországban az 1917-es esztendő a munkásosztály nagy sztrájkjaival kezdődött. Ez volt a februári burzsoá-demokratikus forradalom előjátéka.

A bolsevikok Moszkvai Bizottsága számolt azzal, hogy Petrográdon nagyobb méreteket fognak ölteni a forradalmi események. Ezért január 7-én felhívást intézett a munkásokhoz, hogy január 9-én szervezzenek egynapos sztrájkot. A sztrájk a következő jel-szavak jegyében zajlott le: „Éljen a forradalom!”, „Le a háborúval!”, „Le az önkényuralommal!” A bolsevikok felhívására a moszkvai munkásoknak mintegy egyharmada lépett sztrájkba január 9-én; sztrájkoltak a „Bromley”, „Dinamo”, „Bari”, a „Gustav List”, a „Zindel” gyár és egyéb gyárak munkásai. Tömegtüntetések voltak a Tverszkoj-körúton, a Színház-téren, a Blagusán, a Lubjanszkaja-téren, a Vörös-kapunál és a város többi részében.

A titkosrendőrség jelentése szerint Moszkvában 1917 január 9-én 51 gyár 45 257 munkása sztrájkolt, Moszkva-kormányzóság kerületeiben pedig ezen a napon több mint 6000 munkás szüntette be a munkát. Sok üzemben még a rákövetkező napokon is tartott a sztrájk. A Központi Bizottság Irodájának utasításai értelmében — Molotov elvtárs volt az Iroda vezetője — a moszkvai bolsevikok sztrájkot szerveztek február 13—14-én, az Állami Duma bolsevik küldöttei elítélésének évfordulóján.

Február 27-én érkeztek az első hírek Moszkvába a petrográdi felkelésről. A bolsevikok Moszkvai Bizottsága felszólította a munkásokat és a dolgozókat, hogy haladéktalanul vegyék fel a harcot az önkényuralom ellen.

Válaszul az általános sztrájkot és a Moszkvai Szovjet küldötteinek megválasztását sürgető bolsevik felhívásra, a munkások nyomban beszüntették a munkát és megkezdték a küldöttválasztást a Szovjetbe.

Február 28-án, a munkások a már megválasztott küldöttekkel az élen, sűrű oszlopokban indultak meg a külvárosokból a belváros felé, útközben magukkal ragadva a moszkvai helyőrség katonáit is. Moszkva proletariátusának méltóságteljes felvonulása tette rá a koszorút arra a győzelemre, melyet Petrográd munkásai és katonái vívtak ki.

A moszkvai burzsoázia és a cár szolgái, akik már harcra készülődtek a munkásfelkelők ellen, nem mertek fegyverhez nyúlni. Szánalmas próbálkozásaikat eltiporta a munkás- és katonafelkelők tömegmozgalma. Moszkvában a februári forradalom lényegében vérontás nélkül zajlott le.

Március 1-én déli 12 órakor nyílt meg a Munkás-küldöttek Moszkvai Szovjetjének első plénuma. Ezen az ülésen több rendkívül fontos kérdést — elsősorban a hatalom kérdését — kellett a Szovjetnek megoldania. Csakhogy a Szovjet nem oldotta meg helyesen a forradalomnak ezt a sarkalatos kérdését. A Moszkvai Szovjet küldöttei közé több olyan munkás is bekerült, akik még nem tettek szert kellő tapasztalatra a forradalmi harc terén s ezért könnyen befolyása alá kerültek a hazug eszer-mensevik agitációnak. A küldöttek többsége pártonkívüli volt, aki nem tudott tájékozódni az eseményekben. Annak, hogy a Moszkvai Szovjet választása ilyen eredménnyel végződött, az volt az oka, hogy a februári forradalom pillanatában a bolsevikok moszkvai szervezetét már erősen meggyengítette a sok

letartóztatás; ezenkívül, a moszkvai proletariátus legforradalmibb részét a cári kormány előre megfontolt szándékkal a frontra dobta. A mensevikek és eszerek, akik határozottan ellenezték, hogy a Szovjet hatalmi szervvé váljon, kihasználták ezeket a körülményeket s a Moszkvai Szovjet — a forradalmi hatalom egyedüli törvényes és legtekintélyesebb szerve — a mensevikek és az eszerek befolyása alá kerülve, önként átengedte a hatalmat az ellenforradalmi burzsoáziának, amely nagysietve létrehozta az úgynevezett „Társadalmi Szervezetek Bizottságát”.

A mensevikek és az eszerek nemhogy tiltakoztak volna ennek az ellenforradalmi bizottságnak a megalakulása ellen, nemhogy megakadályozták volna, hogy a bizottság kezébe kerüljön a teljhatalom Moszkvában, hanem, ellenkezőleg — olyan határozatot vittek keresztül a Szovjetben, amely szerint a Munkásküldöttek Szovjetje képviselőket küldött a „Bizottságba”.

A Szovjet első plénumán választották meg az elnökséget: két bolsevik, két mensevik és egy eszer lett a tagja. Az első pár napban Nyikityin, mensevik, majd az ugyancsak mensevik Hincsik lett a Szovjet elnöke. A bolsevikok Moszkvai Bizottsága mindjárt a Szovjet működésének első napjaiban közzétette a munkásküldötteknek adott utasítását, amelyben ez állott:

„A nép nem azért ontotta vérének a forradalmi harcokban, hogy Protopopov kormánya helyébe Miljukov — Rodzjanko kormányát ültesse. Nem azért kelt fel, hogy a burzsoázia, piacainak kiterjesztése érdekében, vágóhídra küldje a néptömegeket...”

Forradalmi harcában a proletariátus arra törekszik, hogy szabadságot vívjon ki végső céljáért — a szocializmusért folytatott küzdelméhez. Ezt a szabadságot csupán demokratikus köztársaságban érheti el.

A földesurak földjeinek elkobzása — ezt vívhatja

ki magának a parasztság, ha követi a munkásosztályt a forradalmi harcban.

Küldöttünk kísérje éber figyelemmel a burzsoázia tevékenységét. A cár letétele után a burzsoázia arra törekszik, hogy megmentse az uralkodóházat. A monarchia védelmet nyújt a burzsoáziának a munkások ellen, s a földesuraknak — a parasztok ellen.

... A Munkásküldöttek Moszkvai Szovjetjének, szövetkezve más forradalmi szervezetekkel, mennél hamarabb létre kell hoznia az ideiglenes forradalmi kormányt.

Küldöttünk ne feledkezzen meg róla, hogy a leg-rövidebb időn belül véget kell vetni a testvérgyilkos háborúnak¹.

A Moszkvai Szovjet a bolsevikok javaslatára, a mensevik-eszer blokk túlsúlya ellenére, már működésének legkezdetén több igen fontos intézkedést tett. Ezek az intézkedései a forradalom kiterjesztésére és megszilárdítására irányultak. A Moszkvai Szovjet síkraszállott a monarchia teljes és feltétlen eltörlése mellett. Ezzel elejét vette a Társadalmi Szervezetek Bizottsága arra irányuló kísérletének, hogy határozatot szavaztasson meg az Állami Duma Ideiglenes Bizottságának támogatásáról, a régensségről és a Romanov-család trónörökléséről.

A bolsevikok kezdeményezésére megalakult a Katonaküldöttek Szovjetje. Első ülését március 4-én tartotta. A forradalom nagy győzelme volt ez.

A bolsevikok javaslatára a Moszkvai Szovjet határozatot hozott, hogy elküldi képviselőit a terület valamennyi nagyobb városába, akik tájékoztatják az ottani lakosságot a legfrissebb politikai eseményekről és megszervezik a helyi Munkásküldöttek Szovjetjeit. A Szovjet határozatot hozott a szakszervezetek, járási Szovjetek és üzemi bizottságok haladéktalan szervezéséről.

¹ Pravda. 1. sz. 1917 március 5.

Ezen intézkedések végrehajtása során a Moszkvai Szovjet a Társadalmi Szervezetek Bizottságának makacs ellenállásába ütközött — ez a Bizottság akart ugyanis az egyetlen teljhatalommal rendelkező hatalmi szerv lenni Moszkvában. Így például a Társadalmi Szervezetek Bizottsága követelte a sztrájk beszüntetését. A munkások egyhangúlag megtagadták ennek a követelésnek teljesítését. Kijelentették, hogy a sztrájkot csakis a Munkásküldöttek Szovjetjének rendeltére hagyják abba. Ezenkívül, a sztrájk megszüntetését attól tették függővé, hogy mikor ér véget a petrográdi proletariátus sztrájkja.

Március 12-én a Moszkvai Szovjet határozata értelmében lenyűgöző méretű tüntetést rendeztek a munkások, katonák és dolgozók, a következő jelszavakkal: „Éljen a demokratikus forradalom!”, „Éljen a nyolcórás munkanap!” stb. A burzsoázia, a mensevikek és eszerek kísérletei, hogy a tüntetés — eredeti jellegét megváltoztatva — bizalmat fejezzen ki az Ideiglenes Kormány iránt, csúfos kudarcot vallottak. A tüntetők között felhangzott a „Le az imperialista háborúval!” kiáltás; tiltakoztak az Ideiglenes Kormány politikája ellen is.

A bolsevikok moszkvai szervezete már a februári forradalom első napjaiban élére állott a munkások és a parasztok harcának. Pártszervezeteik helyreállításával és kibővítésével egyidejűleg a bolsevikok nagy szervező és agitációs munkát fejtettek ki a tömegek körében. A helyőrség katonái közti munka irányítására megalakult a bolsevikok Katonai Irodája. Munkájuk során nagy súlyt fektettek a bolsevikok a szakszervezetek, üzemi bizottságok, kerületi Szovjetek és egyéb munkás vagy paraszt tömegszervezetek vezetésére, melyek hathatósan támogatták a továbbiakban a bolsevikokat a szocialista forradalomért vívott harcukban.

A moszkvai pártszervezetek megszilárdításában és a moszkvai bolsevikok egész munkájának irányításá-

ban kivételes szerepe volt a *Pravdá*-nak. A forradalom első napjaiban, amíg nem jelent meg saját lapjuk, a *Szocial-Demokrat* — a moszkvai bolsevikok több elvi fontosságú határozatukat a *Pravdá*-ban hozták nyilvánosságra.

Március 7-én jelent meg először a *Szocial-Demokrat* című ujság — az OSzDMP(b) Moszkvai Bizottságának és Moszkvai Területi Irodájának lapja. A *Szocial-Demokrat* már első számaitól kezdve a moszkvai proletariátus harcok ujsága volt. Hasábjain könyörtelenül leleplezték az ellenforradalmi burzsoázia, a men-sevikek és az eszerek fondorlatait. A *Szocial-Demokrat* a bolsevik párt köré tömörítette a munkásokat és a parasztokat, nap mint nap harcba szólította őket a forradalom kiterjesztéséért és elmélyítéséért.

Hasonlíthatatlanul megnövekedett és erőteljesebbé vált a moszkvai bolsevikok munkája azután, hogy Sztálin elvtárs visszatért a száműzetésből s a Központi Bizottság Irodája, a bolsevik párt Petrográdi Bizottsága, valamint a *Pravda* élére állt. Két nappal azután, hogy Sztálin elvtárs megérkezett Petrográdra, megjelent az ujságban híres cikke: „A Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjeiről”. Sztálin elvtársnak ez és következő cikkei az egész pártnak, így a bolsevikok Moszkvai Szervezetének is, harci programot adtak a forradalom kiterjesztésére és elmélyítésére.

Április elején ült össze az első legális Moszkvai Városi Konferencia. A konferencián 258 küldött vett részt szavazati joggal, 6000 párttag képviselőtében. Minthogy a helyi szervezetek még nem alakultak meg teljesen, a küldöttek jelentős része csak tanácskozási joggal vett részt a konferencián. A konferencián összesen körülbelül 400 küldött jelent meg. Elnöknek M. Sz. Olminszkijt, helyetteseinek pedig F. E. Dzerzsinszkijt és P. G. Szmidovicsot választották meg. Résztvett a konferencián a Központi Bizottság Irodájának és a Petrográdi Bizottságnak két képviselője is.

Mielőtt a konferencia rátért volna a napirend megvitatására, előbb meghallgatott egy rendkívüli közleményt: Lenin Petrográdra érkezett. A konferencia leírhatatlan lelkesedéssel ünnepelte a forradalom vezérének megérkezését. A konferencia üdvözlő táviratot küldött Leninnek.

A konferencia a következő kérdéseket vitatta meg: az Ideiglenes Kormányhoz való viszony, a háború, az ellenforradalom és az ellene vívandó harc, a nyolcórás munkanap, az agrárkérdés, az Alkotmányozó Gyűlés, a rendőrség, május 1. megünneplése, szervezeti kérdések.

Az első négy kérdésről I. I. Szkvorcov-Sztyepanov tartott előadói beszédet. A konferencia lényegében helyesen határozta meg állásfoglalását az Ideiglenes Kormánnyal és a háborúval szemben, helyesen elemezte az adott helyzetet.

A konferencia élesen elutasította a kapituláns Rikovit, Angarszkijt és másokat, a forradalom árulóit, akik mensevik-trockista nézeteket akartak bevinni a pillanatnyi helyzet értékeléséről, az Ideiglenes Kormányhoz való viszonyról, a parasztságnak a forradalomban játszott szerepéről szóló kérdések vizsgálatába. A Parasztküldöttek Szovjetjének képviselője a konferencián — válaszul a trockista Angarszkijnek arra a kijelentésére, hogy a parasztság reakciós és nem követi a proletariátust — kijelentette, hogy Angarszkij gonosz rágalmakat szór a parasztságra. Ellenkezőleg, mondotta a Szovjet képviselője, „céljaink találkoznak s reméljük, hogy segíttek nekünk szervezkedni, küldtök mozgalmi munkásokat és talajt teremtek az együttes munkára. Ezért küldtek ide engem a parasztok”².

Az első városi konferencia fontos mérföldkő volt a bolsevikok Moszkvai Szervezetének történetében.

² A Moszkvai Pártbizottság Archívuma. A Moszkvai Városi Konferencia jegyzőkönyvei 1917 április 3—4-ről. (oroszul).

Ezzel a konferenciával zárult le lényegében az a szervezési időszak, midőn a párt kilépett az illegalitásból és rátért a legális munkára. A bolsevikok sikere dühödt gyűlöletet és fejvesztettséget idézett elő az ellenforradalmi burzsoázia, a mensevikek és az eszerek táborában.

1917 április 7-én jelentek meg a *Pravda* hasábjain Lenin híres Áprilisi Tézisei. A forradalom nagy vezére ebben a világtörténelmi fontosságú okmányban adott a pártnak új irányvonalat és zseniális haditervet a burzsoá-demokratikus forradalomból a szocialista forradalomba való átmenetre. A Szovjetek vegyék kezükbe az egész államhatalmat, teremtsék meg a Szovjetek köztársaságát — ez volt Lenin fő követelése.

A bolsevikok moszkvai szervezete egységesen elfogadta Lenin Áprilisi Téziseit. Ezekre a tézisekre építette fel gyakorlati munkáját, amelyet a tömegek szervezése terén végzett a szocialista forradalomért harcolva, a „Minden hatalmat a Szovjeteknek!” jelszó jegyében. Miután a moszkvai bolsevikok megvitatták Lenin téziseit, konkrét feladatokat tűztek maguk elé: saját pártjukra vonni a többséget a Szovjetekben, következetesen leleplezni a mensevikeket és az eszereket, megvalósítani a párt taktikáját: „Semmi támogatást az Ideiglenes Kormánynak!”

A moszkvai bolsevikok második városi konferenciája megvitatta Lenin Áprilisi Téziseit, majd meghatározta a közeljövő konkrét feladatait. A konferencia élesen tiltakozott a „Szabadságkölcsön” ellen. A konferencia határozata értelmében a moszkvai proletariátus — az eszerek és mensevikek rábeszélése ellenére — kereken megtagadta a „Szabadságkölcsön” jegyzését. Ezzel mutatta ki, hogy szembehelyezkedik az Ideiglenes Kormánnyal.

Moszkva-terület bolsevikjai április 19-én tartották

konferenciájukat. Megvitatták az Ideiglenes Kormányhoz, a háborúhoz stb. való viszonyukat, s határozottan állástfoglaltak a párt lenini irányvonala mellett. A konferencia résztvevői élesen elítélték Rikov és más opporunisták antileninista, trockista-kamenyevista nézeteit, akik azt hangoztatták, hogy nem szabad hatalmat adni a Szovjeteknek.

Nagy esemény volt a párt életében a bolsevikok VII. Összoroszországi Konferenciája. A konferencia lenini-sztálini határozatai feltárták a szocialista forradalomért vívott harc tiszta távlatait és meghatározták e harc konkrét formáit. A konferencia határozatainak szellemében cselekedve a moszkvai bolsevikok nagy eredményeket értek el a munkás- és paraszttömegek körében.

A burzsoázia, a mensevikek és az eszerek több-
ízben is megkísérelték — noha mindig kudarcot val-
lottak —, hogy bomlasszák a munkások sorait, hogy
bizalmatlanságot keltsenek bennük a bolsevikokkal
szemben. Hogy becsapják a munkásokat és elaltassák
forradalmi éberségüket, Moszkvát előzőnlötték a min-
den rendű és rangú „szocialisták”: az imperializmus
ügynökei, mint például Tom Albert, Emil Vandervelde
és hasonló alakok. Ezek az urak azért utaztak Mosz-
kvába, hogy segítsék a mensevikek és az eszerek har-
cát a forradalmi proletariátus ellen — de mindhiába.
Nem hozta meg a burzsoázia számára a kívánt ered-
ményt Kerenszkij, Cereteli és az Ideiglenes Kormány
többi miniszterének többszöri moszkvai vendégszerep-
lése sem. A moszkvai munkások és katonák egyre
szilárdabban tömörültek a bolsevik párt köré és készü-
lödtek a döntő csatákra, a forradalom győzelméért.
A burzsoázia, az orosz és külföldi szociál-imperialisták
többízben kísérletet tettek, hogy kivonják a forradalmi
ezredek Moszkvából, de itt is kudarcot vallottak.

A júniusi támadás politikájának szégyenletes
csődje ürügyet adott a burzsoáziának arra, hogy új

hadjáratot indítson a munkásosztály ellen. Elsősorban megkísérelte, hogy a fronton szenvedett vereségért a bolsevikokra hárítsa a felelősséget. E célból a burzsoázia — a koalíciós Ideiglenes Kormány teljes jóváhagyásával, az eszerek és mensevikek támogatásával — vad hajsztát indított a bolsevikok ellen. A forradalmi munkások politikai üldözésével egyidőben az Ideiglenes Kormány és a tőkések úgy határoztak, hogy tömeges munkáselbocsátással és éhséggel fojtják el a forradalmat. Tervbevették olyan nagy gyárak leállítását, mint a „Bromley“, a „Dinamo“, a kolomnai gyár stb. A Központi Iparvidék 64 textilipari üzemi bizottságának képviselői kongresszust tartottak Moszkvában, több mint 200 000 munkás képviseletében; ezen a kongresszuson kiderült, hogy a gyárosok a textiliparban is óriási arányú munkáselbocsátásra készülnek.

A gazdasági élet szándékos megbénítása és az országban kezdődő éhínség súlyosbítása is egyik része volt annak a hadjáratnak, amelyet az Ideiglenes Kormány és a burzsoázia indított az érlelődő szocialista forradalom ellen. „A katasztrófa nem vár — írta Lenin. — Vészes gyorsasággal közeledik...

Goujonék és a hasonszörű tőkések, Palcsinszkijék közreműködésével *«tudatosan»* (a Gazdasági Osztály szavával élve) az üzemek leállítására törekednek. A kormány az ő pártjukon van. A ceretelik és csernovok pusztá cicomák, vagy egyszerű sakkfigurák”³.

A bolsevikok következetesen leleplezték a burzsoáziának a forradalom megfojtására szőtt terveit. Napról-napra terjedt a sztrájkmozgalom, nőtt az elégedetlenség a hadseregben, kibontakozott a parasztmozgalom. A tömegek követelték, hogy a hatalom a Szovjetek kezébe kerüljön.

Július 3-án ösztönösen pattant ki a munkások mozgalma, mely csakhamar a petrográdi proletariátus le-

³ Lenin Művei. XX. köt. 3. kiad. 577. old. (oroszul).

nyügöző méretű fegyveres tüntetésévé fejlődött, a „Minden hatalmat a Szovjeteknek!” jelszó jegyében. Pártunk nem tartotta alkalmasnak az időpontot az Ideiglenes Kormány fegyveres megdöntésére és a Szovjetek hatalmának kikiáltására; ezért a párt mindent elkövetett, hogy a júliusi tüntetést békés mederbe terelje. Noha a tüntetés valóban békés jellegű volt, hadapródiskolásokból és tisztekből álló osztagok vonultak ki a tüntetők ellen. Sok munkás és katona életét vesztette vagy megsebesült. Petrográd munkásainak példájára tüntettek a moszkvai munkások is. Moszkvában a júliusi tüntetés szervezetten folyt le, jelszavai követelték a hatalom átadását a Szovjeteknek. Csődöt mondtak a moszkvai burzsoáziának azok a provokációs kísérletei, hogy megrohanják a tüntetőket és szétrombolják a *Szocial-Demokrat* szerkesztőségét. A munkások és a hozzájuk csatlakozott katonák páratlan szervezettségről és elszántságról tettek tanúságot a Szovjetekért vívott harcban.

A júliusi napok után a proletariátus forradalmi harca új fejlődési szakaszba lépett. Végetért a forradalom békés időszaka. Végetért a kettőshatalom. Mensvik-eszer irányításuk következtében a Szovjetek az Ideiglenes Kormány függvényévé váltak. Az ellenforradalmi burzsoázia, a mensevikek és az eszerek mindent megtettek, hogy leszámoljanak a forradalmi proletariátussal, elsősorban pedig a bolsevikok pártjával. Ezért léptették életbe a fronton a halálbüntetést, ezért szerveztek büntető expedíciókat a parasztok ellen, ezért helyezték törvényen kívül a bolsevikokat. Lenin, a forradalom vezére, illegalitásba kényszerült.

Ilyen körülmények között ült össze Sztálin elvtárs vezetésével a VI. pártkongresszus, amely meghozta történelmi fontosságú határozatát a fegyveres felkelés előkészítéséről. A bolsevikok pártja, a kongresszus határozataival felvértezve, fokozott iramban készítette elő a proletariátust a fegyveres felkelésre. Nem aludt

a burzsoázia sem: erőt gyűjtött, s erői összevonásának központjává Moszkvát jelölte ki. Ez a körülmény különleges feladatokat rótt a moszkvai proletariátusra, elsősorban pedig a bolsevikok moszkvai szervezetére.

Moszkvában egyre-másra tartották kongresszusait a gyárosok, kereskedők, bankárok, a katonatisztek, a györgykeresztes lovagok és a papok. Moszkvában — mentől távolabb a forradalmi Petrográdtól — ült össze augusztus 12-én az ellenforradalmi úgynevezett Állami Tanácskozás.

„Nem nehéz megérteni — írta Sztálin elvtárs —, hogy ilyen viszonyok között az augusztus 12-ére összehívott Moszkvai Tanácskozás elkerülhetetlenül az ellenforradalmi összeesküvés szervévé válik, az összeesküvése — a munkások ellen, akiket kizárással és munkanélküliséggel fenyegetnek, — a parasztok ellen, akiknek «nem adnak» földet, — a katonák ellen, akiket megfosztanak a forradalom napjaiban kivívott szabadságtól...

Ezért az öntudatos munkások előtt az a feladat áll, hogy:

1. rántsák le a tanácskozásról a népképviselőt álarcát, világítsák meg ellenforradalmi, népellenes mivoltát;

2. leplezzék le a mensevikokat és az eszereket, akik a «forradalom megmentésének» zászlajával leplezik ezt a tanácskozást és becsapják Oroszország népeit;

3. szervezzenek tömeges tiltakozógyűléseket a «megmentők», a földbirtokosi és tőkés haszon «megmentőinek» ellenforradalmi mesterkedései ellen.

Hadd tudják meg a forradalom ellenségei, hogy a munkások nem ülnek fel az ámitásnak, hogy nem ejtik ki kezükből a forradalom harci zászlaját⁴.

A bolsevikok vezetése alatt álló moszkvai prole-

⁴ Sztálin Művei. 3. köt. Szikra 1950. 214—215. old.

tariátus becsülettel teljesítette a nagy Sztálinnak ezt az utasítását. A burzsoázia reményei — hogy csendes zugot talál Moszkvában, sötét ügyei folytatására — nem váltak valóra.

A bolsevikok városi konferenciája már augusztus 10-én azt a határozatot hozta, hogy az Állami Tanácskozás megnyitásának napján általános tiltakozó sztrájkot rendez. A Moszkvai Szovjet mensevik-eszer többségének ellenakciói megghiúsultak: a bolsevik konferencia határozatához egyhangúlag csatlakozott a moszkvai szakszervezetek 41 vezetőségének gyűlése, mely óriási szótöbbséggel fogadta el az egynapos tiltakozó sztrájkról szóló bolsevik javaslatot. Így történt, hogy az Állami Tanácskozás megnyitásának napján 400 000 munkás sztrájkolt Moszkvában. „Oroszország megmentői” világítás, víz és közlekedés nélkül maradtak.

Sztálin elvtárs így ír a moszkvai munkásoknak az Ideiglenes Kormány elleni tömegméretű tiltakozásáról: „...Moszkvában már megkezdődött az általános sztrájk, és pedig az Összoroszági Végrehajtó Bizottság határozata ellenére, amely még mindig a nép ellenségeinek uszályában vonszolódik.

Gyalázat a Végrehajtó Bizottságra!

Éljen Moszkva forradalmi proletariátusa!

Zúgjon ércesebben moszkvai elvtársaink hangja az elnyomottak és leigázottak örömére!

Tudja meg egész Oroszország, hogy vannak még a világon emberek, akik készek életükkel is megvédelmezni a forradalom ügyét.

Moszkva sztrájkol. Éljen Moszkva!”⁵

A burzsoázia az Állami Tanácskozás után, amely nem hozta meg számára a kívánt eredményeket, sürgetni kezdte a Kornyilov-lázadás kirobbantását és fokozta a proletariátusra gyakorolt gazdasági nyomá-

⁵ Ugyanott, 225. old.

sát. Újból magasra csapott a kizárások és a tömeges munkáselbocsátások hulláma. Különösen Moszkvában súlyosbodott az élelmiszerválság. Mindez a végletekig kiélezte az osztályharcot. Új sztrájkhullám kezdődött: sztrájkoltak a vasipari, a bőripari és a textilipari munkások. A sztrájkolók követelték a Moszkvai Szovjet-től, léptesse életbe a termelés és a termékek elosztásának hathatós munkásellenőrzését, ragadja magához a hatalmat, sujtsa adókkal a tőkéseket és kobozza el az extraprofitot. A munkások határozott választ követeltek a Szovjetektől: teljesíteni tudja-e jelen összetétele mellett ezeket a követeléseket, vagy sem. Ha nincs módjában teljesíteni, akkor oszolják fel és írjon ki új választásokat, mondták a sztrájkolók.

A bolsevikok a burzsoá provokációk legsötétebb napjaiban is biztos kézzel irányították az üzemi bizottságokat, a szakszervezeteket, a járási Szovjeteket és a Munkás- és Katonaküldöttek Moszkvai Szovjetjében a küldöttek több mint egyharmadát. Amikor például a júliusi tüntetés kérdése került szavazásra, a bolsevik javaslat a Szovjet egyesített ülésén 684 szavazatból 242-t kapott. Amikor a júliusi események után megalakult koalíciós kormány iránti bizalom vetődött fel, az ülés 575 részvevője közül 195-en szavaztak a bolsevikok javaslatára. Amikor pedig az Ideiglenes Kormánynak kellett volna bizalmat szavazni, 580 küldött közül 217 szavazott a bolsevikok javaslatára.

A Kornyilov-lázadás leverése megmutatta: csak egyetlen olyan párt van, amely önfeláldozóan harcol azért, hogy a forradalom a tömegek érdekében bontakozzék ki és mélyüljön el: a bolsevikok pártja. Mérhetetlenül megnövekedett a bolsevik párt tekintélye a dolgozók körében. Ugyanakkor pedig a Kornyilov-lázadás leverése életet öntött a már-már haldokló Szovjetekbe. Olyan nagy lett a bolsevikok befolyása a Szovjetekben, mint soha azelőtt. Szeptember 3-án a Moszkvai Szovjet a bolsevikok javaslatára határozatot

hozott a Vörös Gárda Központi Vezérkarának megalkotásáról. Nagy győzelme volt ez a bolsevikoknak a Szovjetben.

Szeptember 5-én történt meg első ízben, hogy a Munkás- és Katonaküldöttek Moszkvai Szovjetjének egyesült ülése szótöbbséggel elfogadta a bolsevikok javaslatát. A 609 jelenlévő közül 355-en szavaztak a bolsevikokra. E határozat megszavazása új lapot nyitott a Moszkvai Szovjet forradalmi tevékenységének történetében.

„A kornyilovizmus elleni harc — írta Sztálin elvtárs — eloszlatta a munkások és a katonák megalkuvó illúzióit, a mi pártunk köré tömörítette a munkásokat és katonákat... Elérkezett az a pillanat, amikor ezt a jelszót: — «Minden hatalmat a Szovjeteknek!» — végre meg kell valósítani”⁶. De „most ez a jelszó azt jelentette, hogy a forradalom közvetlenül a proletariátus diktatúrájához közeledik felkelés útján”⁷.

Szeptember 19-én zajlott le a Munkásküldöttek Szovjetje Végrehajtó Bizottságának második választása. A 60 mandátumból 32-t kaptak meg a bolsevikok. A „Minden hatalmat a Szovjeteknek!” jelszót ismét napirendre tűzték.

A moszkvai bolsevikok győzelmet arattak a Munkásküldöttek Szovjetjében. A győzelem hatására gyors bolsevizálódás indult meg a kerületi Szovjetekben és dumákban.

A kerületi dumaválasztásokon a bolsevikok kapták meg az összes leadott szavazatok felét.

Ezekon a választásokon a moszkvai helyőrség katonáinak 85 százaléka a bolsevikokra szavazott. Napról-napra erősödtek a kapcsolatok a munkások és a katonák között. A volt „Michelson” gyár (most „Vlagyimir Iljics” gyár) munkásai vállalták az 55.

⁶ Ugyanott, 395. és 402. old.

⁷ Sztálin. A leninizmus kérdései. Szikra 1951. 127. old.

ezred patronálását, beküldték képviselőiket az ezred-bizottságba és felvették az ezred küldötteit saját üzemi bizottságukba. A Presznja munkásai szoros kapcsolatot építettek ki a Hodinka-mezőn táborozó 1. tüzérbrigáddal. Egyik találkozásukon a munkások és katonák a gyűlés után tömegfelvonulást rendeztek Nyikolaj Ernyesztovics Bauman sírjához, hogy ünneppélyes fogadalmat tegyenek: vállvetve fognak harcolni a Szovjetek hatalmáért, a végső győzelemig.

*

Miután a Petrográdi, Moszkvai és egy sereg más Szovjet a bolsevikok kezébe került, a fegyveres felkelés és a Szovjethatalom létrehozásának kérdése immár gyakorlati megoldást igényelt.

Szeptember 12-én a bolsevik párt Központi Bizottságához, a Petrográdi és Moszkvai Bizottsághoz intézett levelében Lenin ezt írta:

„Miután a bolsevikok többséget kaptak mindkét főváros Munkás- és Katonaküldötteinek Szovjetjében, megragadhatják és meg is kell ragadniuk az államhatalmat.

...A nép zöme *velünk* van. Ezt bizonyította az a hosszú és nehéz út, amely május 6-tól augusztus 31-ig és szeptember 12-ig tartott; többségünk a fővárosi Szovjetekben annak a *gyümölcse*, hogy a nép mifelénk fejlődött. Az eszerek és a mensevikek ingadozása, az internacionalisták erősödése soraikban ugyancsak ezt bizonyítja”⁸.

Ez a történelmi jelentőségű levél a következő szavakkal végződik: „Egyszerre ragadni meg a hatalmat Moszkvában is, Petrográdon is (nem lényeges, melyik kezdi: sőt, tán Moszkva kezdhetné) — *feltétlenül és kétségtelenül* győzünk”⁹.

⁸ Lenin Művei. XXI. köt. 3. kiad. 193. old. (oroszul).

⁹ Ugyanott, 194. old.

Október 7-én a Moszkvai Bizottság elhatározta, hogy „haladéktalanul megkezdni a harcot a hatalomért”; előírt „több forradalmi intézkedést az égető kérdések megoldására” és javasolta „a Szovjetek frakcióinak”, hogy ezeket az intézkedéseket önhatalmúan vigyék keresztül.

Október 10-én a Moszkvai Városi Konferencia megvitatta a felkelés kérdését. A konferencia az egyhangúlag elfogadott határozatot annak a levélnek alapján hozta meg, amelyet Lenin írt a felkelésről a bolsevikok Petrográdi Konferenciájának, majd a konferencia kidolgozta a Szovjetek hatalmáért vívandó harc konkrét tervét.

Október 14-én a bolsevikok Területi Irodája határozatot hozott a felkelés szervezéséről szóló október 10-i határozat megvalósításáról.

Október 18-án a Moszkva-kormányzósági Szovjet, a bolsevikok javaslatára úgy döntött, hogy felszólítja a kormányzás Szovjetjeit: tegyenek meg mindent a hatalom megragadására. Másnap a Munkás- és Katonaküldöttek Moszkvai Szovjetjeinek egyesített plénuma elfogadta a bolsevik határozatot, amely több gazdasági jellegű forradalmi intézkedést rendelt el a munkásosztály javára és követelte, hogy a hatalmat a Szovjetek vegyék át. Ez a határozat volt az alapja annak az 1. sz. dekrétumnak, amelyet október 24-én szavazott meg a Szovjet plénuma.

A katonai szervezetek területi konferenciája kimondotta, hogy a terület helyőrsége készen áll a felkelésre. A Moszkvai Bizottság tanácskozásra hívta össze a járások és a csapattestek képviselőit. A tanácskozás kimondotta: „Nem késlekedhetünk, elérkezett az ideje, hogy harcba vigyük a munkásokat és katonákat a hatalomért”. A tanácskozáson kiderült: a csapatok készen állanak arra, hogy a bolsevik párt Moszkvai Bizottságának felhívására fegyvert ragadjanak.

A bolsevik párt zamoszkvorecsjei, gorodszkoji és egyéb kerületi bizottságai készülődni kezdtek a felkelésre: számbavettek minden olyan épületet vagy intézményt, amelyet a felkelés pillanatában el kellett foglalniok. A pártsejtek és az üzemi bizottságok fokozottabb ütemben képezték ki és fegyverezték fel a vörösgárdistákat.

Október 25-én délelőtt 11 óra 45 perckor érkezett az első hír Moszkvába a petrográdi felkelésről.

A bolsevikok Moszkvai Bizottsága nyomban harci pártközpontot alakított a fegyveres harc irányítására. Még aznap este egyesített ülést tartott a Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetje, melynek túlnyomó többsége azt a határozatot hozta, hogy megválasztja a Forradalmi Katonai Bizottságot — a fegyveres felkelés szervét. Még a Forradalmi Katonai Bizottság megválasztása előtt a Harci Pártközpont harcba szólította a moszkvai munkásokat és katonákat a Szovjetek hatalmáért. A harc irányítására vezető pártmunkásokat küldtek a kerületekbe: Uszijevicset, Vlagyimirszkijt, J. Jaroszlavszkijt, Podbelszkijt, Vegyernyikovot, Zemljacs-kát és másokat.

Október 26-án a kerületekben is megválasztották a Forradalmi Katonai Bizottságokat. A legkeményebb bolsevikok kerültek be a bizottságokba: Sternberg, Dobrinyin, Malenkov és mások. A Harci Pártközpont parancsára a felkelők megszállották a postát, a távíró-t és az interurbán távbeszélőközpontot. A Moszkvai Szovjet székházához a munkások Vörös Gárda osztagai és kerékpáros katonák érkeztek. Az 56. gyalogezred segítségére, mely a Kremlt őrizte, kivezényelték a 193. gyalogezred egyik századát.

A Vörös Gárda, a proletariátus és a moszkvai helyőrség katonáinak zöme — az 55., 56., 85., 192., 193. tartalékos gyalogezred és az 1. tartalékos tüzérbrigád — a bolsevikok oldalára állott.

A felkelés első napjaiban a burzsoázia kihasználta

azt a körülményt, hogy a moszkvai munkások nem voltak kellőképpen felfegyverezve. A „Közürendi Bizottság”, amelyet a moszkvai Városi Duma hozott létre és amely a fehérgárdisták vezérkara volt, sietve riadó-készültségbe helyezte a hadapródiskolás-osztagokat, a tisztí különítményeket, s megszervezte a fehérgárdát. A fehérgárdisták jól kiképzett erők, főleg tisztí és hadapródiskolás-osztagok felett rendelkeztek. Azonkívül az ő parancsnokságuk alatt állottak a fegyverraktárak is. A burzsoázia, az eszerek és a mensevikek már fenték a fogukat, hogy csapást mérjenek a proletárforradalomra. E célból a „Közürendi Bizottság”, az eszer Rudnyevvel az élén és Rjabcev ezredes, a moszkvai katonai körzet parancsnoka erélyesen sürgette a Főhadi-szállást, hogy küldjön Moszkvába csapatokat a frontról.

A várt erősítések megérkeztéig Rjabcevnek nem volt mersze — valójában ereje sem —, hogy tettekhez folyamodják a munkásfelkelőkkel szemben; sőt mi több, a moszkvai munkások nyomására bele kellett egyeznie, hogy puskákat adjon a felkelőknek a Kreml fegyvertárából. Ugyanakkor, a szocialista forradalom árulói: Rikov, Muralov, Buharin, Pjatyickij és a többiek közreműködésével sikerült Rjabcevnek elodázni a forradalmi csapatok támadó hadműveleteinek megindulását. Ezek az árulók még azt is megengedték, hogy a 193. ezred századát kivonják a Kremlből. Ezután Rjabcev parancsot adott a hadapródiskolásoknak, hogy haladéktalanul vegyék körül a Kremlt és akadályozzák meg, hogy onnan fegyver kerüljön ki a forradalmi csapatokhoz.

Október 27-én Rjabcev kihirdette az ostromállapotot Moszkvában, ezzel egyidőben pedig a következő ultimátumot intézte a Forradalmi Katonai Bizottsághoz: „1. Azonnal hatálytalanítani a Forradalmi Katonai Bizottság valamennyi intézkedését, s a Bizottságot felosztatni. 2. Haladéktalanul visszarendelni a Kreml-

ből az 56. ezred őrzészlóalját. 3. Haladéktalanul visszavinni a fegyvertárba az onnan elszállított fegyvereket.”

A fehérgárdisták azzal fenyegetőztek, hogy amennyiben Rjabcev ultimátumát nem fogadják el, tüzésséggel lövetik a Moszkvai Szovjet épületét, ahol a Forradalmi Katonai Bizottság székel. A Harci Pártközpont és a Forradalmi Katonai Bizottság parancsára a Vörös Gárda osztagai és a forradalmi csapatok lámadásba lendültek: ez volt a válasz a fehérgárdisták arcátlan kihívására. Október 27-én este 10 órakor a Vörös Téren, fehérgárdisták tüzelni kezdtek a forradalmi katonákra (dvinszkiekre), akik a Zamoszkvorecsjéből a Moszkvai Szovjet épületéhez vonultak. A dvinszkiek viszonozták a tüzet: megtörtént az első összecsapás, mindkét oldalon halottakkal és sebesültekkel.

Október 28-ra virradó éjjel, Berzin zászlós, a Kreml parancsnokának árulása folytán Rjabcevnak sikerült elfoglalnia a Kremlt.

A Kreml provokációs megszállása és az a kegyetlen vérfürdő, melyet a hadapródiskolások a Kreml helyőrségének lefegyverzett katonái között rendeztek, új forradalmi erőkkel gyarapította Moszkva proletárfelkelőinek sorait.

Október 28-án a Szakszervezetek Moszkvai Szovjetje, a bolsevikok Moszkvai Bizottságának utasítására, általános sztrájkot hirdetett. A sztrájkoló munkások felkeresték a párt kerületi bizottságait, a forradalmi bizottságokat és a Vörös Gárda parancsnokságait, hogy résztvegyenek a lázadók elleni harcban. Fegyvert követeltek, de sok esetben maguk szereztek puskákat és revolvereket, lefegyverezve a tiszteket és a burzsoáziát.

Még aznap a kazáni vasút vonalán álló vagonokban a munkások mintegy 40 000 puskát találtak. Ezzel szinte egyidőben a forradalmi csapatok elfoglalták a

mizorajevszki és a szemjonovi lőszerraktárakat. Így tehát megoldhatták a munkások és a katonák tömeges felfegyverezését.

Október 29-től kezdve a támadó hadműveletek kezdeményezése végleg a Forradalmi Katonai Bizottság csapatai kezébe került. A fehérgárdisták érezték, hogy teljesen erőtlenné váltak, de még mindig vártak erősítést a frontról. Addig is időt akartak nyerni. Ezért azt javasolták, szüntesse meg mindkét fél a harcokat és dolgozzák ki a „békefeltételeket”. A fegyverszüneti tárgyalásokon a közvetítő szerepét a „semleges” Vasutas Szakszervezet Központi Végrehajtó Bizottsága és a Forradalmi Katonai Bizottság megvetett árulóinak — Muralov, Aroszjev, V. Szmirnov és másoknak — csoportja vállalta magára.

Fáradozásuk eredményeként az október 30-ra virradó éjjel 24 órás fegyverszünetet kötöttek.

Amikor lejárt a fegyverszünet ideje, a Közrendi Bizottság — mivel még mindig nem érkezett meg az ígért erősítés — kísérletet tett, hogy újabb 24 órával hosszabbítsák meg a fegyverszünetet.

A Moszkvai Bizottság Harci Központja javaslatára a Forradalmi Katonai Bizottság elutasította a további fegyverszüneti tárgyalásokat és parancsot adott a forradalmi csapatoknak, kezdjék meg támadó hadműveleteiket.

Az Osztoszenkán, a Szmolenszki Piacon, a Nyikitszki-kapunál vívott makacs harcok során a hadapródiskolások körül bezárult a forradalmi osztagok gyűlése. Az ellenforradalmi gócpontok — az 5. sz. zászlós iskola, az Alekszandrov-iskola, a körzeti parancsnokság épülete — ágyúzása zavart keltett a fehérgárdisták soraiban.

Lenin és Sztálin rendkívül nagy segítséget nyújtottak a moszkvai proletariátusnak az októberi napokban. Sztálin elvtárs személyes rendelkezésére petrográdi vörösgárdista-osztagok és balti tengerészek indultak

Moszkvába. A fehérgárdisták szétverésében nagy szerepe volt a moszkvai, orehovojujevoi, podolszki és ivanovovoznyeszenszki munkások összevont osztagának. Ez az osztag tisztította meg Frunze vezetésével a Kremlt a lázadóktól és tűzte ki a kreml-i ódon épületekre a Szovjetek győztes lobogóját, a kommunizmus zászlaját.

A november 3-ra virradó éjjel a szétvert fehérgárdisták, parancsnoki karukkal egyetemben, megadásra kényszerültek és letették a fegyvert. Moszkva proletariátusa, a bolsevikok vezetésével győzelmet aratott.

Lenin több ízben is hivatkozott a Szovjetek hatalmáért harcoló moszkvai munkásoknak az októberi napokban tanúsított hősiességére.

„Elvtársak! — mondotta Lenin 1918 november 7-én a Vörös Téren, az Októberi Forradalom harcosainak emléktáblája leleplezésénél. — Az októberi harcosok dicső emlékére esküdjünk meg emlékművük előtt, hogy nyomdokaikban haladunk, hogy ugyanolyan rettenthetetlenek, ugyanolyan hősök leszünk, mint ők. Hadd váljék az ő jelszavuk jelszavunkká, valamennyi ország fellázadt munkásainak jelszavává. Ez a jelszó: «Győzelem vagy halál»”¹⁰.

Már a Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelmét követő első napon a Moszkvai Szovjet Forradalmi Katonai Bizottsága kijelentette a munkások és a dolgozók nevében: „...Mindent megteszünk, hogy a város élete a rendes kerékvágásba zökkenjen és a gyárak ismét működhessenek... Mindent elkövetünk, hogy a város élelmiszerhez jusson...”

A moszkvai bolsevikok erélyesen hozzáfogtak a gazdasági élet rendezéséhez. Novemberben egyesítették a Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjeit; kidol-

¹⁰ Lenin—Sztálin. Az Októberi Forradalomról. Szikra 1949. 81. old.

gozták a kerületi Szovjetek és dumák felépítését; feloszlatták az ellenforradalmi Városi Dumát; nacionalizálták a bankokat és a nagy kereskedőcégeket; munkásellenőrzés alá helyezték a termelést és az elosztást; községi tulajdonba vették a magánházakat; megkezdték a munkások átköltöztetését a pincékből a jól berendezett lakásokba, ahol azelőtt a burzsoázia élt. A régi, burzsoá államgépezet szétzúzása során a Moszkvai Szovjet és a bolsevik párt Moszkvai Bizottsága lépten-nyomon beleütközött az ellenség makacs ellenállásába, mely meg akarta akadályozni a Szovjethatalom szerveinek létrehozását.

A bolsevikok vezetése alatt álló Moszkvai Szovjet, a munkások, a dolgozók tömegeire támaszkodva, már működése legkezdetén nagy figyelmet fordított a Szovjetköztársaság védelmének kérdéseire: a moszkvai ellenforradalmi gócok felszámolására, a munkások Vörös Gárda osztagainak megerősítésére, a Vörös Hadsereg szervezésére, a régi hivatalnokok és a burzsoá értelmiség szabotázsra s az ellenforradalom elleni harcra. Ugyanakkor példátlan nagy munkát fejtettek ki a Szovjethatalom szerveinek megszilárdítása érdekében is. Már ebben az időben többezer munkást vonta be a Moszkvai és a kerületi Szovjetek munkájába. Így lehetőségük nyílt a Szovjeteknek, hogy a lehető legrövidebb időn belül biztosítsák az államépítés valamennyi ágának politikai és gazdasági vezetését.

A moszkvai proletariátus és élcsapata — a moszkvai bolsevikok — vezetőszeretet vittek a Szovjethatalom ellenségei ellen vívott harcban.

1918 március 11-én a szovjet kormány, élén a nagy Leninnel, Petrográdról Moszkvába költözött. Moszkva lett a fővárosa és valóságos központja a nagy és soknemzetiségű szocialista Szovjetállamnak. Mérhetetlenül megnövekedett Moszkva jelentősége azáltal, hogy a világ legelső szocialista Szovjetállamának fővárosává vált. Népünk nagy vezérei: Lenin és

Sztálin Moszkvának ezt a különös jelentőségét több-
izben is kidomborították.

A moszkvai proletariátus és élcsapata — a bolse-
vikok moszkvai szervezete —, szeretett vezérei: Lenin
és Sztálin útmutatásait követve az új, szovjet korszak
zászlóvivőjévé változtatták Moszkvát.

A bolsevikok moszkvai szervezete hű maradt az
októberi napok nagy hagyományaihoz a polgárháború
és a külföldi intervenció valamennyi megpróbáltatása
közepette is. A bolsevikok moszkvai szervezete lett
a nagy szovjet nép élgárdája abban a harcban, amely
a szocializmus felépítéséért folyt országunkban. A
moszkvai munkásoknak és dolgozóknak — élükön a
bolsevikokkal — az a kitüntetés jutott osztályrészül,
hogy a Nagy Honvédő Háború éveiben munkában és
harcban egyaránt példát mutathattak a szocialista
haza iránti áldozatos hűségre. S a háborúutáni évek-
ben a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártjának
moszkvai szervezete, a nagy Sztálin lelkesítésével és
vezetésével, biztos léptekkel halad előre a Szovjet-
unió népeinek élcsapatában, a kommunizmus győzelme
felé.

N. JELIZAROV

A BOLSEVIK PÁRT HARCA A SZOVJETHATALOM MEGSZILÁRDÍTÁSAÉRT

1917 októberében Oroszország munkásosztálya, szövetségben a szegényparaszsággal, a katonák és matrózok támogatásával, a bolsevik párt, Lenin és Sztálin lelkesítésével és vezetésével megdöntötte a földesurak és tőkések hatalmát, s létrehozta a proletariátus diktatúráját. Ez Oroszország munkásosztályának világtörténelmi jelentőségű győzelme volt.

Am a Szovjethatalom megszilárdítása, a győzelem biztosítása érdekében „szét kellett rombolni, össze kellett törni a régi, burzsoá államgépezetet és meg kellett teremteni helyébe a Szovjetállam új gépezetét. Továbbá meg kellett semmisíteni a rendiség maradványait és a nemzeti elnyomás rendszerét, meg kellett szüntetni az egyház kiváltságait, fel kellett számolni az ellenforradalmi sajtót, a különböző legális és illegális ellenforradalmi szervezeteket, fel kellett oszlatni a burzsoá Alkotmányozó Gyűlést. Végül, a föld nacionalizálása után államosítani kellett az egész nagyipart is, azután pedig — ki kellett jutni a háborús állapotból, végezni kellett a háborúval, amely mindennél jobban gátolta a Szovjethatalom megszilárdulását”¹.

A bolsevikok vezette szovjet nép mindezeket a felettébb bonyolult intézkedéseket rendkívül rövid

¹ A SzK(b)P története. Rövid tanfolyam. Szikra 1951. 260. old.

történelmi időszak alatt — 1917 végétől 1918 közepéig — hajtotta végre.

*

A Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjeinek II. Összoroszági Kongresszusa, mely 1917 október 25—26-án (november 7—8-án) zajlott le, hatalmas történelmi jelentőségű tettet vitt végbe.

„...a munkások, katonák és parasztok óriási többségének akarata, a munkásoknak és a helyőrségnek Petrográdban győzelmesen végrehajtott felkelésére támaszkodva”², a kongresszus kimondotta, hogy a hatalmat a Szovjetek vették át, megalakította az első szovjet kormányt — a Népbiztosok Tanácsát, elfogadta a békéről és a földről szóló dekrétumot.

A kongresszus küldöttei, működési helyükre visszatérve, mindenfelé elvitték a híret a Szovjetek petrográdi győzelmének. A kongresszusi küldöttek segítségével a Szovjethatalom 3—4 hónap leforgása alatt kiterjedt az egész országra.

Az októberi fegyveres felkelés győzelmének másnapján máris az a feladat állt a bolsevik párt előtt, hogy felépítse és megszilárdítsa az új, szocialista államot, a proletárdiktatúra államát.

Az októberi fordulat jelentőségét méltatva, Lenin 1917 október 25-én (november 7-én), a Munkás- és Katonaküldöttek Petrográdi Szovjetjének ülésén ezt mondotta:

„Ennek a forradalmi átalakulásnak jelentősége mindenekelőtt az, hogy Szovjetkormányunk, saját hatalmi szervünk lesz, a burzsoázia legcsekélyebb részvétele nélkül. Az elnyomott tömegek maguk teremtik majd meg a hatalmat. Gyökeresen lerombolják

² Lenin—Sztálin. Az Októberi Forradalomról. Szikra 1949. 9. old.

a régi államgépezetet és szovjet szervezetek formájában új kormánygépezetet létesítenek...

Oroszországban most a szocialista proletárállam építésével kell foglalkoznunk"³.

Ahhoz, hogy megszilárdulhasson az imént keletkezett állami és társadalmi rendszer, szét kellett zúzni a régi, burzsoá államgépezetet és meg kellett teremteni a Szovjetállam új gépezetét.

A proletárdiktatúra a legnagyobb történelmi fontosságú kérdések megoldására volt hivatva: megtörni a szocialista forradalom által megdöntött kizsákmányoló osztályok ellenállását, megszervezni a forradalom hadseregét a külső ellenség elleni harcra, kifejleszteni a szocialista államot. Ezért nem használhatta fel céljaira a régi, burzsoá államgépezetet, amely a földbirtokosok és tőkésék uralmának biztosítására jött létre, azzal a céllal, hogy alárendelje a proletariátust és a parasztságot a régebbi uralkodó osztályoknak.

A proletariátusnak „szét kell zúznia mindazt, ami az elnyomást szolgálja, ami maradi, megrögzötten burzsoá a régi államgépezetben, helyébe állítva saját, új apparátusát. Ez az apparátus — a Munkás-, Katona- és Parasztküldöttek Szovjetjei"⁴ — mondotta Lenin.

A bolsevik párt és a szovjet kormány tettei összhangban voltak az államról szóló marxista-leninista tanításnak e tételeivel.

A régi államgépezet szétzúzásában az első lépés a burzsoá Ideiglenes Kormány megdöntése és a szovjet kormány megalakítása volt. A II. Szovjetkongresszus, amely megdöntöttek nyilvánította Kerenszkij kormányát, eltávolította tisztségükből e kormány kormányzósági és kerületi biztosait, s az egész hatalmat a központban és a vidéken egyaránt a Szovjeteknek adta át — ez a II. Szovjetkongresszus megfosztotta

³ Ugyanott, 6. és 7. old.

⁴ Lenin Művei. XXI. kot. 3. kiad. 257. old. (oroszul).

vezetőitől a régi, burzsoá központi és vidéki államgépezetet, s hozzáfogott lerombolásához.

A bolsevik párt és a szovjet kormány ugyanakkor megszilárdította a proletárállam új szerveit — a Munkás-, Katona- és Parasztküldöttek Szovjetjeit, megteremtette az ország kormányzásának új szerveit — a népbiztosságokat és ennek helyi ügyosztályait.

A Szovjetek II. Összoroszországi Kongresszusának határozata értelmében a következő népbiztosságok alakultak: 1) belügyi, 2) földművelésügyi, 3) munkaügyi, 4) hadügyi és tengerészeti, 5) kereskedelem- és iparügyi, 6) közoktatási, 7) pénzügyi, 8) külügyi, 9) igazságügyi, 10) közellátásügyi, 11) posta- és távíróügyi, 12) nemzetiségügyi, 13) vasútügyi népbiztosság.

Lenin már 1917 szeptemberében, az Októberi Szocialista Forradalom küszöbén, a „Megtartják-e a bolsevikok az államhatalmat” című brosurájában ezt írta:

„Ha a forradalmi osztályok népi alkotóereje nem teremti meg a Szovjeteket, akkor a proletárforradalom Oroszországban reménytelen dolog lett volna, mert kétségtelen, hogy a régi apparátussal nem tarthatná meg a proletariátus a hatalmat, új apparátust pedig egycsapásra létrehozni nem lehet”⁵.

Oroszországban úgy ment végbe a szocialista forradalom, hogy a munkásosztály kezében ott voltak a Szovjetek — az államhatalom új, legtökéletesebb formája, mely teljesen összhangban állott a munkásosztály diktatúrájának elveivel és feladataival. Ez a tény jelentősen megkönnyítette és gyorsította mind a régi államgépezet lerombolását, mind az új, szocialista Szovjetállam építését.

Az események és tények már a Szovjethatalom fennállásának legelső napjaiban teljes mértékig igazolták a marxizmus-leninizmus elméleti tételeinek he-

⁵ Ugyanott, 258—259. old.

lyességét: a proletariátus nem használhatja fel céljaira a régi államgépezetet, hanem forradalmi módon le kell rombolnia azt.

Az egész régi államgépezet, kezdve a hadsereg-főparancsnokságon és végezve a helyi önkormányzatok tisztviselőin, ádáz dühvel fordult a Szovjethatalom ellen. A hadsereg-főparancsnokság megtagadta a szovjet kormány utasításainak teljesítését. A régi minisztériumok, főhivatalok, kancelláriák mind megszűntették a munkát, a bankok nem adtak ki pénzt a munkások bérének kifizetésére.

A Szovjethatalom úgy nyomta el a megdöntött osztályok ellenállását, hogy merészen, kemény forradalmi tettekkel széttörte a régi államgépezetet és megteremtette a proletár államiság új szerveit.

1917 október 26-án (november 8-án) a Petrográdi Szovjet mellett működő Forradalmi Katonai Bizottság betiltotta a burzsoá ujságokat, mert ellenforradalmi, rágalmazó agitációt folytattak a szocialista forradalom ellen.

1917 október 27-én (november 9-én) hozták nyilvánosságra a Népbiztosok Tanácsának rendeletét „A sajtóról”. A rendelet értelmében betilthatták a burzsoá, mensevik és eszer sajtószerveket, amelyek a hazugságok és rágalmak özönét zúdították a bolsevik pártra. Másnap, Lenin és Sztálin aláírásával, megjelent a Népbiztosok Tanácsának rendelete; ez betiltotta mindazokat az ujságokat, amelyeket a Forradalmi Katonai Bizottság is betiltott. Így számolta fel a Szovjethatalom az ellenforradalmi sajtót.

A szovjet kormány közigazgatási és törvényhozási téren több intézkedést tett a különféle ellenforradalmi szervezetek és pártok ellen.

A kadetok — az ellenforradalmi liberális burzsoázia pártja — a Szovjethatalom ellen nyíltan küzdöttek fennállásának első napjaitól kezdve. A kadetok szétverése céljából a Népbiztosok Tanácsa 1917 no-

vember 28-án (december 11-én) rendeletet adott ki „A forradalom elleni polgárháború vezéreinek letartóztatásáról”. A rendeletet Lenin, Sztálin és más népbiztosok írták alá. A rendelet értelmében le kellett tartóztatni és forradalmi törvényszék elé állítani a kadet párt — a nép ellenségeinek pártja — vezető szerveinek tagjait.

Az eszerek és a mensevikek a kadetokkal együtt szervezték az ellenforradalom erőit, tevékenyen támogatták a fehérgárdista vezetőket, akik fegyveres zendüléseket szítottak a Szovjethatalom ellen: támogatták Kalegyint és Kornyilovot a Don-vidéken, Dutovot az Urálban, Szemjonovot, Horvatot és Kolcsakot Szibériában, a csehszlovákokat a Volgánál. Ezzel kapcsolatban az Összszövetségi Központi Végrehajtó Bizottság 1918-ban határozatot hozott, amelynek értelmében kizárta saját tagjai közül és a helyi Szovjetekből az ellenforradalmi pártok — a szociálforradalmárok (jobboldaliak és a centrum) és a mensevikek képviselőit.

Míg a régi államgépezet forradalmi szétzúzásának útján a burzsoá Ideiglenes Kormány megdöntése és letartóztatása volt az első nagy lépés, addig a másik, nem kevésbé nagyfontosságú lépés a régi hadseregnek és tábornoki karának — a burzsoá-földbirtokosi államgépezet e legfőbb alkotórészének — lerombolása volt.

Lenin jellemzése szerint „a hadsereg a régi rendszer támogatásának legmerevebb eszköze, a burzsoá fegyelemnek, a tőkés uralom támogatásának legkeményebb védőbástyája és arra szolgál, hogy a dolgozókat a tőkésekkel szemben való rabszolgai engedelmességben és alárendeltségben tartsa és nevelje”⁶. A régi hadsereg szétzúzása nélkül a proletariátus nem védelmezhetette és szilárdíthatta volna meg diktatúráját.

A szovjet kormány 1917 december 3-án (16-án)

⁶ Lenin. Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 467—468. old.

rendeletet adott ki a tisztikar választásának bevezetéséről a hadseregben, a hadsereg vezetésének új alapokon való megszervezéséről, az összes katonai rangok és rendfokozatok megszüntetéséről. Ezzel lerombolta a régi hadsereg egész szervezetét és szerkezetét, szétzúzta a hadsereg vezetésének és vezénylésének régi rendszerét, teljesen eltávolította tábornoki karát.

„A régi hadsereg szétzúzása következtében — mondotta Sztálin — ideiglenesen nem volt semmiféle hadseregünk és kénytelenek voltunk aláírni a breszti békét. Más kiút azonban nem volt, a történelem nem adott nekünk semilyen más utat a proletariátus felszabadítására”⁷.

A bolsevik párt és a szovjet kormány hozzákezdett, hogy a régi hadsereg helyébe megteremtse az új Munkás-Paraszt Vörös Hadsereget. 1917 december végén a bolsevik párt Központi Bizottsága és a Népbiztosok Tanácsa határozatot hozott az új, szocialista hadsereg létrehozásáról. 1918 január 15-én (28-án) a Népbiztosok Tanácsa rendeletet adott ki „A Munkás-Paraszt Vörös Hadseregről”. A Hadügyi Népbiztosság keretében megszervezték a Vörös Hadsereg szervezésének és megalakításának Osszoroszországi Kollégiumát. E rendelet értelmében megkezdődött a Vörös Hadsereg megalakítása „a dolgozó osztályok legtudatosabb és legszervezettebb elemeiből”, az önkéntesség elve alapján.

1918 február 1-i (14-i) rendeletével a Népbiztosok Tanácsa kimondotta a régi hajóhad feloszlátását és elrendelte a „szocialista Munkás-Paraszt Vörös Hajóhad” megszervezését.

Így kezdődött a szocialista Szovjetállam fegyveres erőinek kiépítése, amely nélkül a Szovjetállam kapitalista környezetben nem állhatott volna és nem állhatna fenn.

⁷ Sztálin Művei. 4. köt. Szikra 1950. 404—405. old.

A burzsoá Ideiglenes Kormány szinte érintetlenül megőrizte a cári rendőri apparátust — a dolgozó tömegek elnyomásának ezt a legfőbb, külön megválogatott és idomított eszközét. A Szovjethatalom szétzúzta a cárizmus és a burzsoázia rendőri-csendőri szervezetét.

A Népbiztosok Tanácsának 1917 október 28-i (november 10-i) rendelete értelmében a Szovjetek megkezdték a Munkás Milícia felállítását, amelynek feladatává tették a forradalmi rend és törvényesség őrzését az országban, a munkásosztály és a dolgozó parasztság jogainak és érdekeinek védelmét, a nép közös szocialista tulajdonának őrzését.

A hivatalnoki kar zöme ellenségesen fogadta a szovjet kormány intézkedéseit. A hivatalnokok nem ismerték el a szovjet kormány képviselőit, megtagadták az engedelmességet, nem teljesítették követeléseiket és utasításait.

Amikor például a Külügyi Népbiztosság képviselői megjelentek a külügyminisztérium épületében, csupán a futárokat találták ott: a tisztviselők elhagyták a minisztériumot s kijelentették, hogy nem ismerik el az új kormányt és nem akarnak vele dolgozni.

A szovjet kormány megtette a szükséges ellenintézkedéseket: letörte a tisztviselők szabotázsát, egyrészüket elbocsátotta, másrészüket munkára kényszerítette és sietősen megalkotta saját, szovjet apparátusát a munkásokból és katonákból.

Az Összoroszági Központi Végrehajtó Bizottság és a Népbiztosok Tanácsa 1917 november 10-én (23-án) rendeletet adott ki a rendek és polgári címek eltörléséről. Ezzel megsemmisítették „az Oroszországban mindezideig létező rendeket és a polgárok rendi tagozódását, a rendi kiváltságokat és korlátozásokat, a rendi szervezeteket és intézményeket, úgyszintén az összes polgári címeket”, ami végzetes csapást mért a hivatalnoki bürokrácia kasztjára.

A szovjet kormány csakhamar szétzúzta a régi

cári-burzsóá bíróságot is, amely „a kizsákmányolók... körmönfont eszköze volt, és vakon kiszolgált a pénzeszsák érdekeit”⁸. A Népbiztosok Tanácsának november 22-i (december 5-i) rendelete teljesen elsöpörte a régi bíróságot és gépezetét, megteremtve az új, szovjet népbíróság alapjait, amely a proletárdiktatúra kezében eszköz lett a megdöntött kizsákmányoló osztályok ellenállásának elnyomására, a dolgozó tömegek szocialista nevelésére.

Az Októberi Szocialista Forradalom győzelme, a Szovjethatalom diadalmenete, elterjedése és megszilárdulása országszerte, makacs ellenállásra készítette a megdöntött kizsákmányolókat és kiszolgálóikat.

A burzsóá ellenforradalmárok és csatlósai — az eszerek és a mensevikek már a forradalom győzelmének első napjaiban a Szovjethatalom ellen támadtak. Csakhogy Kerenszkij és Krasznov, a hadapródiskolások és Duhonyin tábornok zendüléseit gyorsan és sikeresen elfojtották.

Megpróbáltak a Szovjethatalommal szembefordulni az ismert opportunisták és kapitulánsok is: Kamenyev, Zinovjev, Rikov, Sljapnyikov és mások. Ők az ellenforradalmi megalkuvó pártokkal való koalíció mellett szálltak sikra s azt követelték, hogy a szovjet kormányt a mensevikek és eszerek, a szocialista forradalom ezen ádáz ellenfelei, a burzsoázia lakájai részvételével alakítsák meg. A bolsevik párt Központi Bizottsága elvetette a kapitulánsok követeléseit. Ekkor kijelentették, hogy nem értenek egyet a párt politikájával s kilépnek a párt Központi Bizottságából és a Népbiztosok Tanácsából.

A szocialista forradalom ellenségei ekkor ujjongani kezdtek, de hiába. Egy pár kapituláns szökése nem ingatta meg a bolsevik párt sorait, nem bomlasztotta a szovjet kormány működését. A pártszervezetek

⁸ Lenin Művei. XXII. köt. 3. kiad. 212. old. (oroszul).

rásütötték a szegénybélyeget a forradalom sztrájk-törőire.

Az OSzDMP(b) Luganszki Bizottsága 1917 december 2-ról kelt táviratában ezt írta:

„Az OSzDMP Luganszki Bizottsága üdvözli a Központi Bizottságot szilárd és helyes állásfoglalása alkalmából... ugyanakkor pedig mélységes felháborodásának ad kifejezést a népbiztosságok és a párt Központi Bizottságának szökevényei miatt s követeli, zárják ki a pártból azokat a szökevényeket, akik nem tértek vissza helyükre”⁹.

Az OSzDMP(b) Caricini Bizottsága 1917 november 27-én kelt távirata így hangzott:

„Megtudtuk, hogy az új hatalom elleni általános szabotázsához hozzájárult még azoknak a szabotázsa is, akik megrémültek osztályellenségeinktől és kispolgári csahosaiktól. Csak a munkásosztály ellenségeinek lehet most célja a pártszakadás. A pártnak egységesnek kell lennie”¹⁰.

Lenin, Sztálin és Szverdlov vezetésével a bolsevikok szilárdan haladtak forradalmi útjukon. Elsöpörtek útjukból minden akadályt, vasmarokkal nyomták el az ellenforradalmárok és szabotálók próbálkozásait, akik alá akarták ásni a fiatal Szovjetköztársaság erejét.

„A burzsoázia, a földbirtokosok és a gazdag osztályok mind — írta Lenin Dzerzsinszkijnek 1917 december 6-án (19-én) — kétségbeesetten erőlködnek, hogy aláássák a forradalmat, amelynek biztosítania kell a munkások, a dolgozók és a kizsákmányolt tömegek érdekeit.

A burzsoázia a leggonoszabb bűnökre szánja rá magát, megvásárolja a társadalom alját és a züllött elemeket, pogromokra tömörítve ezeket. A burzsoázia

⁹ „Proletárforradalom” című folyóirat. 1939. 3. sz. 213. old. (oroszul).

¹⁰ Ugyanott, 211—212. old.

hívei, különösen a főtisztviselők, a bankhivatalnokok stb. közül, szabotálják a munkát, sztrájkot szerveznek, hogy belebuktassák a kormányt azokba az intézkedéseibe, melyek a szocialista átalakulásra irányulnak. Az ügy egészen az élelmiszerellátás szabotázsáig fajul, ami az emberek millióit fenyegeti éhínséggel.

Rendkívüli intézkedésekre van szükség az ellenforradalmárok és a szabotőrök elleni harcban...¹¹

A Népbiztosok Tanácsa december 7-én (20-án) meghallgatta Dzerzsinszkij beszámolóját a szabotőrök és ellenforradalmárok elleni harc módszereiről, majd határozatot hozott Összoroszági Rendkívüli Bizottság (Vé-Csé-Ká) szervezéséről.

Az Összoroszági Rendkívüli Bizottság, Dzerzsinszkijjal az élén, lett a proletárdiktatúra legélesebb kardja, a Szovjetállam félelmetes büntető szerve, az államvédelem éber gépezete. Az Összoroszági Rendkívüli Bizottság „sujtó fegyver volt a Szovjet-hatalom elleni számtalan összeesküvés, számtalan merénylet ellen...“¹²

A Szovjethatalom legfontosabb intézkedése, amellyel végleg szétzúzta és felszámolta a régi, burzsoá államrendszert, amellyel eltemette a burzsoá parlamentarizmust, elpusztította az ellenforradalmi, szovjet-ellenes tábor legális támaszát — az Alkotmányozó Gyűlés feloszlatása volt.

Az Alkotmányozó Gyűlés képviselőválasztásai jobbra az októberi fegyveres felkelés előtt zajlottak le. A választásokon a bolsevikokra szavazott a választók 25 százaléka, az eszerekre, mensevikekre stb. — 62 százalék és a kadetokra — 13 százalék. Az Alkotmányozó Gyűlés 715 küldötte között 412 eszer, 183 bolsevik, 17 mensevik, 16 kadet stb. volt. Ez a számarány azokat az osztályerőviszonyokat tükrözte vissza, melyek az Októberi Forradalom előtt uralkodtak az

¹¹ Lenin Művei. XXII. köt. 3. kiad. 126. old. (oroszul).

¹² Lenin Művei. XXVII. köt. 3. kiad. 139. old. (oroszul).

országban, amikor az eszereknek még jelentős befolyásuk volt a parasztság körében. Az 1918 január 5-re (18-ra) összehívott Alkotmányozó Gyűlés nem fogadta el „A dolgozó és kizsákmányolt nép jogainak nyilatkozatát”, nem hagyta jóvá a II. Szovjetkongresszus dekrétumait a békéről, a földről és a hatalom átadásáról a Szovjeteknek. Erre az Oroszországi Központi Végrehajtó Bizottság 1918 január 6-i (19-i) rendeletével feloszlatta az Alkotmányozó Gyűlést.

A feudális rendi szervezet maradványainak teljes felszámolására a szovjet kormány rendeleteket adott ki a nemzeti és felekezeti korlátozások eltörléséről, az egyház és az állam, valamint az egyház és az iskola különválasztásáról, a nők egyenjogúságáról és Oroszország nemzetiségeinek egyenjogúságáról.

Így tehát a Szovjethatalom már fennállásának első hónapjaiban földig lerombolta a burzsoá államgépezetet és megteremtette saját államgépezetét.

A régi, burzsoá államgépezet szétzúzása és az új, szovjet államgépezet megteremtése egyidőben történt. Ez volt az egyedül helyes és jövőbelátó politika, amely lehetővé tette a proletárdiktatúra fiatal szerveinek, hogy haladéktalanul, szilárdan és könyörtelenül letörje az ellenforradalom ellenállását, kifüstölje darázs-fészkeit, szétrombolja és megsemmisítse erőit, megszilárdítsa a Szovjetállam hatalmát és védelmét.

Meg kellett törni a megdöntött kizsákmányoló osztályok gazdasági erejét és megteremteni a feltételeket a szovjet népgazdaság szervezéséhez. Ezért a Szovjetállam már fennállása első napjában hozzálátott több gazdasági és politikai intézkedés megvalósításához.

A II. Szovjetkongresszus dekrétuma kimondotta, hogy a föld az egész nép tulajdona, az állam tulajdona lett. Ezáltal megtört a földbirtokosok gazdasági hatalma, kielégültek a parasztság zömének égető gazdasági szükségletei. A föld nacionalizálása olyan agrár-

rendszerteremtett, amely a legrugalmasabb volt a szocializmusba való átmenet szempontjából, s megnyitotta az utat a mezőgazdaság szocialista újjáalakítása előtt. A földről szóló dekrétum végrehajtásával a parasztság több mint 150 millió gyeszjatyina új földhöz jutott; körülbelül 500 millió aranyrubelre rúgott az az összeg, amelyet mindeddig évente fizetett bér fejében a földesuraknak és amely összeg fizetésétől mostantól kezdve a parasztság megszabadult.

1917 november 14-én (27-én) az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság határozatot hozott a munkásellenőrzésről. Ezzel az intézkedéssel, a népgazdaság tervszerű szabályozása érdekében, bevezették a munkásellenőrzést „valamennyi ipari, kereskedelmi, bank-, mezőgazdasági, közlekedési, szövetkezeti, termelői egyesülésekbe és egyéb vállalatokba, ahol bér munkások vannak vagy amelyek otthonra adnak ki munkát...”¹³ Munkásellenőrzés alá helyezték „a termelést, a termékek és nyersanyagok adásvételét, megőrzését, valamint a vállalatok pénzügyeit”¹⁴.

A proletárállamban, a proletárdiktatúrában a munkásellenőrzés — Lenin elgondolása szerint — „a termelés és a termékek elosztásának általános népi, mindent átfogó, mindenütt jelenlévő, rendkívül pontos és lelkiismeretes számontartásává válhat”, mely az első lépés a szocializmus felé.

A munkások hozzáláttak „a hatalmas ország ipari átépítésének nagy művéhez, kizsákmányolók nélkül, a kizsákmányolók ellen...”¹⁵ A munkások megtanulták az ipar irányítását. A munkásellenőrzéstől — mondta Lenin — „eljutottunk odáig, hogy elkezdtük az ipar országos méretű munkásigazgatását”¹⁶.

¹³ Lenin Művei. XXII. köt. 3. kiad. 549. old. (oroszul)

¹⁴ Ugyanott.

¹⁵ Lenin—Sztálin. Az Októberi Forradalomról. 62. old.

¹⁶ Ugyanott, 63. old.

A proletárdiktatúra a munkásellenőrzés segítségével törte meg a tőkésék és a burzsoá műszaki értelmiség szabotázsát, készítette elő az ipar átadását a Szovjetállam kezébe. A munkásellenőrzés volt az első lépés afelé, hogy a gyárak, üzemek, bányák, vasutak, valamint egyéb termelési és közlekedési eszközök teljesen a Szovjetköztársaság tulajdonába menjenek át.

1917 december 2-án (15-én) az Oroszországi Központi Végrehajtó Bizottság rendeletet adott ki a Legfőbb Népgazdasági Tanács létesítéséről. A Népbiztosok Tanácsa mellett működő Legfőbb Népgazdasági Tanács feladata volt a népgazdaság és az ország pénzügyeinek tervszerű megszervezése, az ország egész gazdasági életének szabályozása.

A Legfőbb Népgazdasági Tanács új állami szerv volt, amilyen még nem volt és nem is lehetett a kapitalista államokban. A szocialista állam szerve volt ez, amely az ország népgazdaságának tervszerűsítésére és irányítására alakult.

1917 december 14-én (27-én) az Oroszországi Központi Végrehajtó Bizottság rendeletet adott ki a bankok államosításáról. A proletárdiktatúra igen fontos intézkedése volt ez, amellyel kiheverhetetlen csapást mért a kizsákmányoló osztályokra, megdöntötte a burzsoázia gazdasági és politikai uralmának egyik fő pillérét, kivette kezei közül a gazdasági élet fő idegszálát. „A bankokat — mondotta Sztálin elvtárs. — kivettük a burzsoázia kezéből és a burzsoázia, hogy úgy mondjuk, lélek nélkül maradt”¹⁷.

A bankok államosításával, a modern tőkés gazdaság e nagy gócainak birtokbavételével, ahol mesés kincsek halmozódnak fel, a szovjet kormány értékesítette a múlt tapasztalatait, tanult a párizsi kommunárok bukásából, akik nem mertek hozzányulni a francia finánc-tőkés kincseihez, kezükben hagyták azo-

¹⁷ Sztálin Művei. 4. kot. 405. old.

kat, s így maguk könnyítették meg az ellenforradalmi erők mozgósítását.

A szovjet kormány a bankokat az államosítás révén a kapitalizmus eszközéből a szocializmus eszközévé változtatta, az állami szocialista nyilvántartás és elosztás gépezetévé tette.

1918 január 21-én (február 3-án) az Oszszoországi Központi Végrehajtó Bizottság rendeletet hozott az államkölcsönök törléséről. A szovjet kormány e rendelete értelmében érvényüket veszítették mindazok az államkölcsönök, amelyeket a cár, az oroszországi földesurak és az oroszországi burzsoázia kormányai kötöttek, érvényüket veszítették mindazok a biztosítékok, amelyeket ezek a kormányok adtak a különböző vállalatok és intézmények kölcsöneinek szavatolására. A proletárdiktatúrának ez a cselekedete óriási csapást mért a nemzetközi banktőkére, megszabadította a Szovjetországot a pénzügyi függőségtől és a külföldi tőkések kizsákmányolásától.

A Népbiztosok Tanácsa 1918 január 26-án (február 8-án) rendeletet hozott a kereskedelmi flotta államosításáról, 1918 április 22-én pedig elrendelte a külkereskedelem államosítását.

A termelés és a termékek elosztásának munkásellenőrzés alá helyezése, Legfőbb Népgazdasági Tanács szervezése, a bankok államosítása megteremtette a bolsevik párt és a Szoviethatalom gazdasági programja megvalósításának előfeltételeit, — előkészítette az egész nagyipar államosítását.

A kizsákmányolók kétségbeesett küzdelme és adáz ellenállása, a tőkések és ügynökeik szabotázs csupán meggyorsította ennek a felettébb fontos szocialista intézkedésnek megvalósítását.

1918 június 28-án a Népbiztosok Tanácsa rendeletet hozott az egész nagyipar államosításáról. Ez a rendelet egyértelmű volt a tőkés tulajdon megsemmisítésével a nagyiparban, ezen ipar átadásával a mun-

kásosztály kezébe, a nagyiparnak állami tulajdonná, az egész nép tulajdonává válásával. Ez a határozat azt jelentette, hogy a Szovjetállam saját kezében összpontosította az összes kulcspozíciókat, hogy politikai hatalmát egybekapcsolta a gazdasági hatalommal.

A bolsevik párt vezette Szovjethatalom féléves működése során szétzúzta a régi, burzsoá államgépezetet, megteremtette a Szovjetállam új gépezetét, eltörölte a hűbériség, rendiség és jogi különbségek maradványait a társadalmi élet minden területén, meghódította a parancsnoki állásokat a népgazdaságban, gazdasági bázisra építette fel a munkásosztály politikai uralmát.

Ahhoz, hogy véglegesen megszilárduljon a Szovjethatalom, véget kellett vetni a háborúnak. Ezért a bolsevikok pártja már az Októberi Szocialista Forradalom győzelmének első napjaitól kezdve aktív békeharcot indított.

A szovjet kormány felhívással fordult a hadviselő hatalmakhoz, hogy haladéktalanul kezdjék meg a békétárgyalásokat. Erre a felhívásra Anglia; Franciaország és Németország ékesszóló hallgatással válaszolt.

1917 november 8-án (21-én) a Külügyi Népbiztoság jegyzéket intézett valamennyi szövetséges hatalom nagykövetéhez, amelyben javasolta, hogy a hadviselő államok kössenek fegyverszünetet a fronton és kezdjék meg a békétárgyalásokat. Válasz nem érkezett. Ekkor a szovjet kormány úgy döntött, hogy önálló tárgyalásokat kezd Németországgal, Ausztriával, Bulgáriával és Törökországgal. Ezek a tárgyalások november 20-án (december 3-án) kezdődtek meg Breszt-Litovszkban és november 22-én (december 5-én) már alá is írták az ideiglenes fegyverszüneti egyezményt.

A szovjet kormány ismét jegyzéket intézett az antantországok kormányaihoz, amelyben választ kö-

vetelt a kérdésre: hajlandók-e résztvenni a béketárgyalásokon. De amazok tovább hallgattak.

December 2-án (15-én) további 28 nappal hosszabították meg a fegyverszünetet Németország és Szovjet-Oroszország között; ennek során mindkét fél kötelezte magát, hogy a fegyverszünet felbontása esetén legalább 7 nappal előbb értesítik egymást elhatározásukról.

A szovjet kormány, amely különbéketárgyalásokra kényszerült az állig felfegyverzett német imperializmussal, továbbfolytatta diplomáciai küzdelmét a háború általános befejezéseért. A fegyverszünet ideje alatt a Népbiztosok Tanácsa többször intezett felhívást a cári Oroszországgal szövetséges országok népeihez és kormányaihoz, hogy vegyenek részt a béketárgyalásokon. Ám az antantországok kormányai, melyek (mint utóbb kiderült) azzal voltak elfoglalva, hogy megszervezzék erőiket a Szovjethatalom megdöntésére — nem feleltek.

A Szovjetállammal, mely még nem erősödhetett meg és hadserege sem volt, szembenállott a kapzsi követelésekkel fellépő német imperializmus. A proletárdiktatúra fiatal országának szükségszerűen meg kellett hátrálnia ez előtt az akkoriban legveszélyesebb imperialista ragadozó előtt, bele kellett egyeznie a súlyos békefeltételekbe, hogy lélekzethez jusson a háború után, megszilárdítsa a Szovjethatalmat, megteremtse a Vörös Hadsereget, amely meg tudja védeni az államot a külső és belső ellenséggel szemben.

A minden rendű és rangú ellenforradalmárok dühödten agitáltak a német békeszerződés aláírása ellen. A bolsevik párton belül Trockij, ez a német ügynök és az áruló Buharin vezetése alatt álló „baloldali kommunisták” csoportja vívott ádáz küzdelmet a párt¹ és vezetői — Lenin, Sztálin, Szverdlov ellen: követelték a Németország elleni háború folytatását.

Trockij és a buharinisták számításai, elképzelései

egybevágtak a legsötétebb ellenforradalom törekvéseivel. Úgy tervezték, hogy megszakítják a béketárgyalásokat, támadásra készítetik a németeket, a német hadsereg pedig lecsap a még meg nem erősödött Szovjetállamra és szétzúzza a proletárdiktatúrát országunkban.

1918 január 29-én (február 11-én) Trockij, aki a szovjet küldöttség vezetője volt akkoriban Breszt-Litovszkban, áruló módon megszegte a párt Központi Bizottságának a német feltételek elfogadására és a békeszerződés aláírására adott egyenes utasításait. Trockij megszakította a tárgyalásokat Németországgal s kijelentette a németeknek, hogy Szovjet-Oroszország a békét nem írja alá, a háborút befejezi és folytatja a hadsereg leszerelését.

Trockij áruló tette éppen kapóra jött a német imperialistáknak. Január 31-én (február 13-án) II. Vilmos kormánya úgy döntött, hogy gyors, de erős csapást mér az orosz seregekre, mennél több hadfelszerelést zsákmányol, elfoglalja Ukrajnát és az egész balti területet, s fegyveres támogatást nyújt Finnországnak. Február 5-én (18-án) Németország és Ausztria-Magyarország csapatai támadást indítottak a teljesen gyenge orosz front egész hosszában — a Fekete-tengertől a Balti-tengerig.

A német imperializmus előzetes bejelentés nélkül, durván és csalárdul megszegve a fegyverszünetet, támadásba vetette seregeit Szovjet-Oroszország ellen, azzal a szándékkal, hogy megdönti a Szovjethatalmat és gyarmatává teszi Oroszországot.

Február 18-án, amikor értesült a német támadásról, a bolsevik párt Központi Bizottsága elfogadta Leninnek a békeszerződés haladéktalan aláírására vonatkozó javaslatát.

Lenin február 19-én kora reggel, a Népbiztosok Tanácsa nevében, a következő szikratáviratot küldte Németország kormánynak:

„Tekintettel az adott helyzetre, a Népbiztosok Tanácsa kényszerítve érzi magát, hogy aláírja a négyesszövetség küldöttségei által Breszt-Litovszkban előterjesztett békefeltételeket”¹⁸.

A német kormány megkapta ezt a szikratáviratot. A német rablóbandák azonban folytatták támadásukat, egyik orosz várost a másik után foglalva el. A németek bevették Pszkovot és Narvát. Petrográd közvetlen veszélybe került: a németek a főváros ellen irányították főcsapásukat.

Február 21-én a bolsevikok pártja és a szovjet kormány kiadta a jelszót: „Veszélyben a Szocialista Hazal” A munkásosztály a Vörös Hadsereg egységeinek fokozott ütemű szervezésével válaszolt erre a felhívásra. A szovjet nép ifjú hadserége Narva és Pszkov alatt útját állotta a németeknek, visszaverte a megszállók seregeit. A német imperialista haderők visszaverésének napja — február 23 — a Vörös Hadsereg születésnapjává lett.

Csupán azután, hogy a német seregek kemény ellenállásba ütköztek, válaszolt a német kormány a szovjet javaslatra. A németek ultimátum formájában követelték újabb, még súlyosabb békefeltételeik elfogadását.

Február 23-án a bolsevik párt Központi Bizottsága határozatot hozott a német feltételek elfogadásáról és a békeszerződés aláírásáról.

1918 február 24-én az Összoroszági Központi Végrehajtó Bizottság elfogadta a német ultimátumot. Szovjet küldöttség utazott Breszt-Litovszkba. A béketárgyalások március 1-én kezdődtek meg. A szovjet küldöttek megtagadták a német ultimátum megvitatását; kijelentették, az ő feladatuk csupán annyi, hogy „elfogadja azokat a feltételeket, amelyeket Német-

¹⁸ *Patyomkin. A diplomácia története. 2. köt. Szikra 1948. 336. old.*

ország fegyverrel kezében diktál az orosz kormánynak”¹⁹.

1918 március 3-án Oroszország egyfelől, Németország, Ausztria-Magyarország, Bulgária és Törökország másfelől, aláírták a bresztlitovszki békeszerződést. Trockij és Buharin árulásáért drágán fizetett meg a Szovjetek országa. Németország magához ragadta Szovjet-Oroszországtól Lengyelországot, Litvániát, Lettországot, Esztországot, Ukrajnát és Finnországot önálló államnak nyilvánították, de valójában Németország függvényei lettek. Törökország megkapta Karsztot, Ardahant és Batumot. A Szovjetállam kötelezte magát, hogy hadisarcot fizet Németországnak.

A trockisták és csahosaik, a buharinisták, azután sem hagyták abba küzdelmüket a párt ellen, hogy vereséget szenvedtek a béke kérdésében. Egyre mélyebbre süppedtek az árulás mocsarába. Nyilván arra törekedtek, hogy szakadást idézzenek elő a pártban, megbontsák sorait, megdöntsék a proletárdiktatúrát. A párt Moszkva-területi Irodája, ahol egyideig a „baloldali kommunisták” voltak túlsúlyban, olyan határozatot hozott, amelyben az Iroda bizalmatlanságát fejezte ki a párt Központi Bizottságával szemben. Az Iroda arcátlanul kijelentette, hogy célszerűbbnek tartja a Szovjethatalom visszavonását. Lenin „különösnek és hajmeresztőnek” nevezte a „baloldali kommunisták” ellenforradalmi határozatát.

Csak később derült fény arra, miért foglaltak el ilyen álláspontot a „baloldali kommunisták”: akkor, amikor 1938 elején, a szovjetellenes „jobboldaliak és trockisták blokkja” elleni bűnperben megállapították, hogy Buharin és Trockij 1918-ban titkos összeesküvést szöttek a „baloldali” eszerekkel a szovjet kormány ellen. Mint kiderült, az összeesküvők a breszti békeszerződés megghiúsítását, Lenin, Sztálin és Szverdlov

¹⁹ Ugyanott, 338. old.

lelartóztatását és meggyilkolását, s buharinistákból, trockistákból és „baloldali” eszerekből álló új kormány alakítását tűzték ki céljukul. Ilyen szörnyű, gaz tervet forraltak a párt és a nép ellenségei, a német ugynökök, a háborús provokátorok. A bolsevik párt ebben a nehéz időben Lenin, Sztálin és Szverdlov köré tömörült. A „baloldali kommunisták” csoportját elszígeielték és szétzúzták.

A béke kérdésének végleges megoldására 1918 március 6-ra összehívták a bolsevik párt VII. kongresszusát.

A VII. kongresszus helyeselte a lenini vonalat a breszti béke kérdésében, elítélte Trockij és Buharin álláspontját, megbélyegezte a „baloldali kommunisták” kísérletét, akik még a kongresszuson is folytatni akarták szakadár tevékenységüket. A kongresszusi küldöttek többsége (30) elfogadta Lenin határozati javaslatát; tizenketten a határozat ellen szavaztak és négyen tartózkodtak a szavazástól.

A bolsevik párt VII. kongresszusa kiemelte, hogy az imperialista országok katonai támadásai a Szovjetköztársaság ellen nem kerülhetők el a jövőben sem. Éppen ezért a pártnak a legerélyesebb rendszabályokat kell életbe léptetnie, hogy előkészítse a munkásokat és a parasztokat a szocialista haza önfeláldozó védelmére. Tehát hatalmas Vörös Hadsereget kell létrehozni, általános katonai kiképzésben kell részesíteni a népet.

A breszti béke megkötése révén a Szovjetek országa pillanatnyi lélekzethez jutott a háború után. A bolsevik párt időt nyert, amire szüksége is volt a proletárdiktatúra megszilárdításához, az ország gazdaságának megszervezéséhez, a Vörös Hadsereg megalkotásához.

„A béke megkötése lehetővé tette a proletariátusnak, hogy a parasztságot megtartsa a maga oldalán és

erőt gyűjtsön a fehérgárdista tábornokok leverésére a polgárháborúban”²⁰.

A breszti békeszerződés, amelyet a IV. Összoroszországi Szovjetkongresszus 1918 március 15-én ratifikált, mindössze 8 hónapig volt érvényben. 1918 őszén, az Októberi Szocialista Forradalom hatására, Németországban és Ausztria-Magyarországon forradalom tört ki, mely elsöpörte a császári trónról II. Vilmost és IV. Károlyt. 1918 november 13-án a Szovjetek Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottsága határozatot hozott a breszti békeszerződés hatálytalanításáról.

*

A VII. kongresszus után új feladatok megoldása várt a bolsevikok pártjára és a szovjet kormányra: megszilárdítani a kivívott győzelmeket, hozzákezdeni a szocialista építőmunka kifejlesztéséhez. A legteljesebben ki kellett használni a háború utáni lélekzétvételt az ország szocialista iparának, egész népgazdaságának megszervezésére, megszilárdítására.

E feladat megoldásához mindenképp előt szambba kellett venni, mit termel a népgazdaság, meg kellett szervezni a termékek útjának ellenőrzését, kiküszöbölni a termelésben mutatkozó hanyagságot, megteremteni az új, szovjet munkafegyelmet.

Lenin „A Szovjethatalom soronlevő feladatai” című híres broszúrájában megjelölte az akkori idők e legfontosabb feladatának megoldási módjait. Rámutatott arra, hogy ki kell fejleszteni a szocialista munkaversenyt, be kell vezetni a teljesítménybérezést az iparba és ezáltal kiküszöbölni az egyenlősdit, a meggyőzés eszközein kívül a kényszerítés eszközeivel is hatni kell a naplopókra, semmittevőkre, akik csak mentől többet akarnak kicsikarni az államtól.

A „baloldali kommunisták”, az eszerekkel és men-

²⁰ A SzK(b)P története. 266. old.

sevikekkel karöltve, fogcsikorgatva fogadták a bolsevik pártnak és a Szovjethatalomnak ezeket az intézkedéseit is.

A párt arra törekedett, hogy szocialista rendet vezessen be a népgazdaságba, megszilárdítsa a proletárdiktatúra gazdasági alapját. A „baloldali kommunisták” meg akarták rendíteni, alá akarták aknázni a szovjet gazdaságot, rombadönteni a még csak imént megkezdődött szocialista építőmunkát. Trockij példájára azt hirdették, hogy Oroszországban a szocialista építés és a szocializmus győzelme — lehetetlen. A „baloldali kommunisták” mindenben úgy viselkedtek, mint a párt és a Szovjethatalom ellenségei, mint a szocializmus ellenségei, mint a harácsolók, naplopók, kulákok és spekulánsok védelmezői.

A Lenin és Sztálin vezette bolsevik párt legyűrte a „baloldali kommunisták” ellenállását, leleplezte áruló terveiket és tetteiket, s tovább fejlesztette a szocialista építést a városban.

A falun ebben az időben tombolt az osztályharc a szegényparasztság és a kulákság között. A kulákok, előbbi súlyukra és befolyásukra támaszkodva a faluban, magukhoz ragadták a földesuraktól, az egyháztól és kolostoroktól elvett legjobb földeket, befurakodtak a kerületi Szovjetekbe, megfosztották a hatalomtól és sanyargatták a szegényparasztságot. Ugyanakkor a kulákok nem voltak hajlandók megállapított áron eladni gabonájukat az államnak, éhínségre akarták ítélni a városokat és ipari központokat, gyengíteni akarták a Szovjethatalmat, megbuktatni a szocialista építést.

A bolsevik párt kitűzte a feladatot — szétzúzni a kulákságot.

„A legszorosabb szövetség és teljes egybeolvadás a falusi szegényekkel; engedmények a középparasztnak és megegyezés vele; irgalmatlan elnyomása a kulákoknak, ezeknek a vérszopóknak, vámpíroknak, a népfosztogatóinak, ezeknek a spekulánsoknak, akik az

éhségen szedik meg magukat — íme ez az öntudatos munkás programja"²¹ — ezt írta Lenin a „Munkások, elvtársak! Fel az utolsó, a döntő harcra!” című cikkében. Vlagyimir Iljics csupán azért nevezte a kulákok elleni harcot utolsó harcnak, mert „az utolsó és a legnagyobb számú *kizsákmányoló* osztály kelt fel országunkban ellenünk”²². De Lenin egyben figyelmeztette is a pártot és a munkásosztályt, hogy még számolni kell nem egy kuláklázadással és az idegen kapitalizmus hadjáratával a Szovjethatalom ellen.

A bolsevik párt állt a szegényparasztság élére a kulákság elleni harcában. A párt munkáskiszállásokat szervezett a faluba.

„A gabonáért folyó harc — harc a szocializmusért” — mondta Lenin.

A szocializmushoz hű, élenjáró munkások tizezrei indultak falura, hogy segítsenek a szegényparasztságnak, hogy gabonát szerezzenek a proletárközpontok és városok számára.

A szovjet kormány rendkívüli jogokkal ruházta fel a Közellátásügyi Népbiztosság szerveit, hogy megállapított áron gabonát vásároljanak. Bevezették a közellátási diktatúrát. A paraszti gazdaságoknak minden gabonafeleslegüket az államnak kellett beszolgáltatniok.

1918 június 11-én a szovjet kormány rendeletet adott ki a szegényparaszti bizottságok megalakításáról. Eredetileg a járási és községi szegényparaszti bizottságok feladatai közé tartozott a gabona, a létfontosságú közszükségleti cikkek és a mezőgazdasági szerszámok elosztása, valamint segédkezés a helyi élelmezési hatóságoknak a kulákok és a zsírosparasztnak gabonafeleslegének begyűjtésében.

A szegényparaszti bizottságok a proletárdiktatúra falusi támaszpontjai voltak. Lenin megjegyezte, hogy

²¹ Lenin. Valogatott művek. 2. köt. 412—413. old

²² Ugyanott, 411. old.

falun csupán 1918 nyarán, a szegényparaszt bizottságok létrehozásával kezdődött meg az igazi proletárforradalom.

A szegényparaszt bizottságok a városi munkások segítségével nagy szerepet játszottak a kulákság elleni harcban. Újra felosztották a földesuraktól elkobzott földeket és gazdasági felszerelést. Ötvenmillió hektár kulákföldhöz jutott ennek során a szegényparasztság és a középparasztság. A szegényparaszt bizottságok elkobozták a kulákok termelési eszközeinek jelentős részét és átadták azt a szegényparasztságnak. A szegényparaszt bizottságok elszedték a kulákok élelmiszerfeleslegeit, segítséget nyújtottak a városok, munkásközpontok és a Vörös Hadsereg gabonaellátásában. A szegényparaszt bizottságok segítettek a Szovjet-hatalomnak abban, hogy maga mellé állítsa a középparasztságot.

A városi munkásokra támaszkodó szegényparaszt bizottságok megtörték a kulákság befolyását, megszilárdították falun a Szovjethatalmat, megtisztították a községi Szovjeteket és a járási végrehajtó bizottságokat a kulákoktól és a kulákbérencektől. Az 1918. esztendő végére a szegényparaszt bizottságok már teljesítették feladatukat és a Szovjetek VI., Rendkívüli Osszoroszországi Kongresszusa határozatának értelmében egyesültek a falusi (községi és járási) Szovjetekkel.

*

A nemzeti kérdés igen fontos szerepet játszott az oroszországi szocialista forradalom előkészítésében és győzelmében, a Szovjetállam létrehozásában és megszilárdításában. Lenin és Sztálin dolgozták ki a bolsevik párt politikájának alapelveit a nemzeti kérdésben. A párt Sztálin elvtársat bízta meg a szovjet nemzeti-ségi politika közvetlen megvalósításával. Lenin javaslatára Sztálin elvtársat nevezték ki a nemzetiségi ügyek népbiztosának.

A Sztálin elvtárs vezetése alatt álló Nemzetiségügyi Népbiztosság tevékenységének rendkívül nagy jelentősége volt Oroszország nagyszámú nemzetiségeinek felszabadításában a jobbagyság alól, a nemzetiségek valóságos egyenjogúsításában, a régi nemzetek-közi viszály és harag kiküszöbölésében, a régebben elnyomott nemzetiségek dolgozó tömegeinek a Szovjet-hatalom köré tömörítésében, az orosz munkásosztállyal és dolgozó parasztsággal való testvéri szövetségük megszilárdításában. „Nincsen egyetlen szovjetköztársaság sem, amelynek megszervezésében Sztálinnak ne lett volna tevékeny és vezető szerepe. Sztálin vezeti a harcot az Ukrán Szovjetköztársaságért, ő vezeti a Belorussz Köztársaság és a kaukázusontúli és közép-ázsiai szovjetköztársaságok megalkotásának művét, ő segíti a Szovjetország nagyszámú nemzetiségét abban, hogy felépítsék a maguk autonóm szovjetköztársaságait és területeit. Lenin és Sztálin a nagy Szovjetszövetség megihletői és szervezői”²³.

A „Nyilatkozat Oroszország népeinek jogairól”, amelyet Sztálin írt meg és amelyet 1917 november 3-án (16-án) hoztak nyilvánosságra Lenin és Sztálin aláírásával, a bolsevizmusnak a nemzeti kérdésben leszögezett alábbi elveiből indult ki:

„1. Oroszország népeinek egyenlősége és szuverenitása.

2. Oroszország népeinek szabad önrendelkezési joga, a különválást és önálló állam alakítását is beleértve.

3. Minden és mindenféle nemzeti és nemzeti-vallási előjog és korlátozás megszüntetése.

4. Az Oroszország területén lakó nemzetiségi kisebbségek és etnográfiai csoportok szabad fejlődése”²⁴.

1918 január 18-án (31-én) a Szovjetek III. Össz-

²³ Ioszif Visszarionovics Sztálin. Rövid életrajz. Szikra 1949. 61. old.

²⁴ Lenin—Sztálin. Az Októberi Forradalomról. 27. old.

oroszországi Kongresszusa egyhangúlag elfogadta „A dolgozó és kizsákmányolt nép jogainak nyilatkozatát”, amelyet Lenin írt meg, Sztálin közreműködésével. A „Nyilatkozat” lerögzítette a munkásosztály s a dolgozó paraszti tömegek forradalmi vívmányait, egyetlen okmányban foglalta össze a proletárdiktatúra legfontosabb törvényhozási jogait.

A „Nyilatkozat” kimondotta, hogy Oroszország a „Munkás-, Katona- és Parasztküldöttek Szovjetjeinek Köztársasága”, ahol a központban és a vidéken egyaránt minden hatalom teljes egészében és kizárólag a dolgozó osztályokat és teljhatalmú képviselőit — a Munkás-, Katona- és Parasztküldöttek Szovjetjeit illeti meg.

A „Nyilatkozat” a proletárdiktatúra legfőbb feladatául tűzte ki, hogy „az ember ember által való mindenemű kizsákmányolását megszüntesse, a társadalom osztályokra oszlását teljesen kiküszöbölje, a kizsákmányolók ellenállását kíméletlenül elnyomja, a társadalom szocialista szervezetét és a szocializmus győzelmét valamennyi országban valósággá váltsa...”²⁵

A „Nyilatkozat” megerősítette a föld magántulajdonának eltörlését és az egész földalapnak népi tulajdonná nyilvánítását, a munkásellenőrzésről és a Legfőbb Népgazdasági Tanácsról szóló törvényt, továbbá azt, hogy az összes bankok a Szovjetköztársaság tulajdonába menjenek át, a cári és az Ideiglenes Kormány kölcsöneinek érvénytelenítését.

Annak érdekében, hogy a hatalmat teljes egészében a dolgozó tömegek számára biztosítsa és kiküszöbölje a kizsákmányolók uralma helyreállításának minden lehetőségét, a „Nyilatkozat” követelte „a dolgozók felfegyverzését, a munkások és parasztok szocialista Vörös Hadseregének megalakítását és a vagyonos osztályok teljes lefegyverzését”²⁶.

²⁵ Lenin. Válogatott művek. 2. köt. 303. old.

²⁶ Ugyanott, 304. old.

A társadalom élősdí rétegeinek felszámolása céljából a „Nyilatkozat” elrendelte az általános munkakötelezettséget.

A „Nyilatkozat” jóváhagyta a szovjet kormánynak azt a politikáját, hogy szakít a titkos szerződésekkel, követelte, hogy a Szovjethatalom teljes mértékben szakítson „a burzsoá civilizáció barbár politikájával, amely néhány kiválasztott nemzet kizsákmányolójának jólétét Ázsia, általában a gyarmatok és a kis országok százmilliónyi dolgozó népének leigázására építi fel”²⁷.

A III. Szovjetkongresszus megbízása értelmében az Összoroszági Központi Végrehajtó Bizottságon belül alakult bizottság, „A dolgozó és kizsákmányolt nép jogainak nyilatkozata” és „A Föderatív Szovjetköztársaság Alkotmányának általános tételei” alapján kidolgozta az első Szovjet Alkotmány tervezetének szövegét. Ezt a tervezetet 1918 július 3-án vette kézhez az OK(b)P Központi Bizottságának különbizottsága, melynek munkáját Lenin vezette. A bizottság úgy döntött, hogy kiegészíti az Alkotmány tervezetét, első szakaszként „A dolgozó és kizsákmányolt nép jogainak nyilatkozatát” iktatva be. Az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság Alkotmánytervezetét elbírálás és megerősítés végett beterjesztették az V. Összoroszági Szovjetkongresszusnak.

Az V. Szovjetkongresszus 1918 július 4-én nyílt meg Moszkvában, akkor, amikor a minden oldalról ellenséggel körülvett Szovjetköztársaság élet-halál harcot vívott a külföldi intervenciókkal és a belső ellenforradalommal. A kongresszuson a „baloldali” eszerek ádáz támadást indítottak a bolsevik párt és a Szovjethatalom politikája ellen, ám a küldöttek többsége erőlyesen visszaverte őket. Ekkor a „baloldali” eszerek — akik szoros kapcsolatban állottak Anglia és Franciaország diplomáciai képviselőivel, a jobboldali eszerek-

²⁷ Ugyanott

kel, a mensevikekkel, Buharinnal és Trockijjal — lázadást robbantottak ki Moszkvában a Szovjethatalom ellen és a Németországgal való háború kiprovokálása céljából meggyilkolták Mirbach gróf német nagykövetet. A „baloldali” eszerek moszkvai lázadását azonban néhány óra alatt elfojtották. Lázadást kíséreltek meg az ország több más pontján is, de próbálkozásaikat mindenütt ugyanaz a sors érte.

A Szovjetek V. Összoroszországi Kongresszusa jóváhagyta a szovjet kormány kül- és belpolitikáját. 1918 július 10-én a kongresszus megszavazta az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság Alkotmányát (Alaptörvényét). Az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság Elnöksége 1918 július 18-án erősítette meg végleges megszövegezésében az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság Alkotmányát.

Ez volt az első Szovjet Alkotmány, amelyet Lenin és Sztálin dolgozott ki.

Az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság Alkotmánya feljegyezte és lerögzítette mindazokat a vívmányokat, amelyet a proletariátus diktatúrája nyolchónapos fennállása folyamán ért el. „Soha nem volt még a világon olyan alkotmány, mint a miénk. A proletártömegek által a kizsákmányolók ellen mind az ország belsejében, mind pedig az egész világon folytatott harc és a proletár szervezetek tapasztalatai vannak benne lefektetve”²⁸.

A Szovjet Alkotmány leszögezte a munkásosztály és a dolgozó paraszti tömegek hatalmát, a proletariátus vezető szerepét (diktatúráját) az államban, a Szovjethatalom vívmányát a gazdasági kulcspozíciók terén, a nemzetiségek egyenjogúságát és önrendelkezési jogukat, a dolgozók politikai jogait és szabadságát, a

²⁸ *Lenin—Sztálin. Az Októberi Forradalomról.* 69. old.

kizsákmányoló elemek megfosztását mindezekről a jogoktól és szabadságoktól.

A Szovjet Alkotmány volt az emberiség történetében az első proletárdiktatúra alkotmánya, a világ legdemokratikusabb alkotmánya, mely „visszatükrözi az egész világ proletariátusának eszményképeit”²⁹.

A Szovjet Alkotmány, amely megerősítette a munkásosztály diktatúrája államának alapjait és felvázolta a Szovjetek országa további fejlődésének távlatait, a szocializmus győzelméért vívott harc lobogója volt országunkban.

A Szovjethatalom, a proletárdiktatúra annak az elszánt harcnak eredményeként szilárdult meg és diadalmaskodott, amelyet a bolsevik párt országszerte, városokban és falvakban a munkásosztály ellenségei ellen vívott.

Lenin 1918 március 11-én, „Napjaink legfontosabb feladata” című cikkében annak az útnak eredményeit összegezve, amelyet országunk egy év alatt a februári forradalom óta tett meg, ezt írta:

„Néhány nap alatt leromboltuk a legrégebb, leghatalmasabb, legbarbárabb és legvadállatiasabb monarchiák egyikét. Néhány hónap alatt megjártuk a burzsoáziával való megegyezésnek, a kispolgári illúziók szétfoszlásának számos szakaszát, amire más országok évtizedeket pazaroltak. A burzsoáziát megdöntvén, nyílt ellenállását néhány hét alatt legyőztük a polgárháborúban. A bolsevizmus győzelmes diadalmenetében jártuk be hatalmas országunkat szélteben-hosszában. Felszabadítottuk és önálló élet felé vezettük a cárizmus és a burzsoázia által elnyomott dolgozó tömegek legalsóbb rétegeit. Megteremtettük és megszilárdítottuk a Szovjetköztársaságot, az újtípusú államot, mely összehasonlíthatatlanul magasabbfokú és demokratikusabb, mint a burzsoá parlamenti köztársaságok leg-

²⁹ Lenin Művei. XXIII. köt. 3. kiad. 150. old. (oroszul).

jobbika. Megvalósítottuk a proletariátus diktatúráját, amelyet a szegényparasztság támogat és megkezdtük a szocialista átépítés széles arányokban átgondolt rendszerének bevezetését. A világ millió és millió dolgozójának szívében felkeltettük a saját erejébe vetett hitet és felgyújtottuk a lelkesedés lángját. Mindenféle a nemzetközi munkásforradalom hívó szavát hangoztattuk. Kesztyűt dobtunk az egész világ imperialista rablóinak³⁰.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom új korszakot nyitott Oroszország népeinek életében és az egész emberiség történetében: megnyitotta a Szovjetek — a munkásosztály diktatúrájának korszakát, a felszabadító forradalmak korát a gyarmatokon és a függő országokban, a leninizmus uralmának korát a nemzetközi munkásmozgalomban, a világ szocialista átalakításának korát.

Az a harminc s egynéhány év, amely a Nagy Októberi Szocialista Forradalom óta eltelt, annak az ádáz harcnak esztendei voltak, amelyet a szovjet nép a szocializmusért, hazája szabadságáért és függetlenségéért vívott. Ez a harc — Lenin szavaival élve — „véres és vértelen, erőszakos és békés, katonai és gazdasági, pedagógiai és adminisztratív harc”³¹ volt a régi társadalom erői és hagyományai ellen.

Ezen esztendők során a Szovjethatalom, Lenin és Sztálin pártjának vezetésével, legyőzve nagyszámú külső és belső ellenségeinek vad támadásait és ellenállását, merészen és magabiztosan, szilárdan és körültekintően vezérelte a Szovjetunió népeit előre, s elvezette őket a szocializmus győzelméhez.

Most pedig a szovjet nép, Lenin és Sztálin pártjának vezetésével kemény léptekkel halad a kommunizmus teljes győzelme felé országunkban.

³⁰ *Lenin*. Válogatott művek. 2. köt. 356—357. old.

³¹ Ugyanott, 700. old.

PLEHANOV CSOPORTJA
ÉS A JEGYINSZTVO CÍMŰ UJSÁG

G. V. Plehanov, az első oroszországi marxista csoport — „A Munka Felszabadítása” csoport megalapítója és vezetője, tevékenységének első időszakában a marxizmus kiváló propagandistája volt. A narodnyikság kritikáját és a marxizmus propagálását tartalmazó korai művei mind a mai napig megőrizték jelentőségüket. Lenin ezt írta Plehanovról: „Egyéni érdemei óriásiak voltak a múltban. Húsz év alatt, 1883-tól 1903-ig, remekműveket írt a tömegeknek.”

1903-tól kezdve azonban, régi, nem teljesen levetkőzött narodnyik nézeteinek hatása alatt, Plehanov kezdett eltávolodni a marxizmustól és az opportunizmus posványába süllyedt.

Az imperialista háború folyamán Plehanov állt a „Prizsiv” (Felhívás) csoportban egyesült legszélsőségesebb jobboldali „honvédők” élére. Ugyanezt az irányzatot követte a februári forradalom után is, amikor összetákolta a „Jegyinsztvo” nevű mensevik-honvédő csoportot.

Ez a csoport szervezetileg 1917 márciusában alakult meg. A legszélsőségesebb jobboldali „honvédő” mensevikek egyesülése volt ez. A csoport vezetői Plehanov és két volt likvidátor: Burjanov és Jordanszkij voltak.

Plehanov csoportja adta ki 1917-ben Petrográdon a *Jegyinsztvo* című ujságot, amelyet találóan nevezett el Lenin „szitkozódó kiadványnak”.

Plehanov és eszmetársai szélsőséges sovinszta álláspontot foglaltak el ujságjukban. A *Jegyinsztvo* bösz agitációt folytatott a bolsevikok ellen, és a kade-

tokkal való koalíció mellett kardoskodott. Plehanov csoportja fenntartás nélkül támogatta az Ideiglenes Kormányt, követelte az imperialista háború folytatását és a feketeszázasokkal karöltve üldözte a bolsevikokat.

1917 április 22-én (május 5-én), az Ideiglenes Kormány úgynevezett „áprilisi válságának” napjaiban, a „Miljukov-jegyzék”-kel kapcsolatban a *Jegyinsztvo* felhívást közölte, amely felettébb jellemző volt a Plehanov-csoportra. Ebben Plehanov és eszmetársai arra szólították fel a munkásokat, hogy kössenek „osztálybékét” a burzsoáziával, felszólították a Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjét, egyezzen meg az Ideiglenes Kormánnyal. A „Miljukov-jegyzék” nyomán, a *Jegyinsztvo* síkraszállott az imperialista háború folytatásáért, azért, nehogy rázúdítsa Oroszországra „az egész demokratikus Európa megvetését”.

Másnap Lenin cikket írt a *Pravda*-ba „Mit értenek «szégyen» alatt a tőkésék és mit a proletárok” címmel, amelyben leleplezte a „*Jegyinsztvo* tollnokainak” áruló magatartását. Hangoztatta, hogy Plehanov szakasztott úgy érvel ebben a felhívásban, akár a tőkésék. Lenin megmondta véleményét Plehanov azon igyekezetéről is, amellyel „a demokratikus Európára” próbált hivatkozni.

„... A koronázatlan rablók, vagyis a tőkésék — írja Lenin — az adott háborúban semmivel sem voltak különbek az uralkodóknál. Vajjon az amerikai «demokrácia», azaz a demokratikus tőkésék, nem rabolták-e ki a Fülöp-szigeteket és nem fosztogatnak-e Mexikóban?” A „*Jegyinsztvo* tollnokai — jegyzi meg Lenin — valójában átvedlenek «saját» tőkéseik védelmezőivé, a többi tőkésék ellen vívott rablóháborújukban”¹.

Leninnek és Sztálinnak Plehanov és a „*Jegyinsztvo*”-csoport ellen vívott harca átszővi az Októberi For-

¹ Lenin Művei. XX. kót. 3. kiad. 231—232. old. (oroszul).

radalom előkészítésének és véghezvitelének egész időszakát.

Plehanov a *Jegyinsztvo*-ban — írja Lenin — hangot ad „... az egész kispolgári-honvédő blokk politikájának, amennyiben a Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjeit felszólítja az Ideiglenes Kormánnyal való *«megegyezésre»*. Mulatságos felszólítás — ez jut eszünkbe róla: eső után köpönyeg.

De hiszen az egyességet már régóta megkötötték! De hiszen az egyesség már a forradalom legkezdetétől fennáll!“² — jegyzi meg haragosan és maró gúnnyal Lenin.

Lenin több ízben is megmondotta, hogy Plehanov és a „Jegyinsztvo-vitézek“ a liberális burzsoáziával való egyesülés színvonalára süllyedtek.

Haraggal és gúnyosan kelt ki a „Jegyinsztvo“ ellen Sztálin elvtárs is.

1917 március 17-én, „Útban a miniszteri tárcák felé“ jellegzetes címmel jelent meg Sztálin elvtárs cikke a *Pravda*-ban, melyben ezt írta:

„A napokban jelentek meg a *«Jegyinsztvo»* csoportjának az Ideiglenes Kormányról, a háborúról és az egyesülésről szóló határozatai.

Ez a csoport Plehanov—Burjanov *«honvédő»* csoportja.

A csoport jellemzésére elegendő annyit tudnunk, hogy véleménye szerint:

1. *«Az Ideiglenes Kormány intézkedéseinek szükséges demokratikus ellenőrzése úgy érhető el a legjobban, ha a munkásdemokrácia résztvesz az Ideiglenes Kormányban»;*

2. *«A proletariátus kénytelen folytatni a háborút»,* egyebek között azért is, hogy *«megszabadítsa Európát a fenyegető osztrák-német reakciótól».*

Röviden: gyertek, munkás urak, legyetek túsok

² Ugyanott, 221. old.

Gucskov és Miljukin Ideiglenes Kormányában és tesék, folytassátok a háborút... Konstantinápoly elfoglalásáért!

Ez a jelszava Plehanov—Burjanov csoportjának.

És ennek a csoportnak mindezek után még van mersze felszólítani az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspártot, hogy egyesüljön vele!...

Nem, urak — fakad ki Sztálin elvtárs —, rossz helyre fordulnak önök ezzel az egységre való felhívással!"³

A „Jegyinsztvo” csoportja sem taktikáján, sem programján nem változtatott az 1917 áprilisától októberéig eltelt időben. A júliusi napok után Plehanov ellenforradalmi álláspontot foglalt el, ellenségesen fordult szembe az Októberi Forradalommal. Az októberi napokban Plehanov csoportjának tagjai résztvettek az ellenforradalmi „A haza és a forradalom megmentésének bizottságá”-ban, a polgárháború éveiben pedig, szövetkezve a többi burzsoá pártokkal, a „Jegyinsztvo” csoportja különböző ellenforradalmi szervezetekben vett részt, Gyenyikin és Kolcsak malmára hajtva a vizet.

A „MILJUKOV-JEGYZÉK”

Az 1917 március 2-án megalakult Ideiglenes Kormányának szándékában sem volt, hogy akár egyet is megoldjon a forradalom alapvető kérdései közül. A nép békét követelt, de a háború folytatódott. A parasztok földet követeltek, de a föld a földesurak kezében maradt. A munkások nyolcórás munkanapot követeltek és a termelés meg az elosztás ellenőrzését, az Ideiglenes Kormány pedig minden eszközzel támogatta a válalkozókat a munkások elleni harcukban. Az ipari központok éheztek — nem volt kenyér. Falun a paraszt-

³ Sztálin Művei. 3. köt. Szikra 1950. 10—11. old.

lázadásokat büntető osztagokkal fojtották el. Az Ideiglenes Kormány nemzetiségi és külpolitikája semmiben sem különbözött a cárizmus politikájától. Az Ideiglenes Kormány már fennállása legelejétől kezdve a „végső győzelemig tartó háború” álláspontját foglalta el.

Az Ideiglenes Kormány és a nép között a külpolitika kérdései miatt történt meg az első összeütközés.

Az Ideiglenes Kormány külügyminisztere Miljukov volt, a kadet párt „vezére”. Liberális frázisai ellenére szakasztott olyan hódító politikát folytatott, mint a cári diplomaták.

Oroszország számára, amely a legnagyobb fekete-tengeri hatalom volt, mindig igen nagy jelentőségű volt a Fekete-tengerből a Földközi-tengerbe vezető átjáró (Dardanellák) kérdése. Amidőn a cári kormány beavatkozott az imperialista háborúba, a tengerszoros meghódításáról, Konstantinápoly elfoglalásáról, Galícia (Ausztria-Magyarország egyik tartománya) elfoglalásáról, Törökország felosztásáról ábrándozott.

Álmában Miljukov már el is nyerte „Törökország meghódítójának” babérait.

A háborúban elgyötört nép nem a háborús szenvedélyek fellobbantását, hanem a véres háború legsürgősebb befejezését várta az Ideiglenes Kormánytól. De maga az élet bizonyította be a néptömegeknek, hogy az Ideiglenes Kormány csupán orruknál fogva vezeti őket békeígéréteivel, míg valójában az imperialista hódítóháború folytatására törekszik.

Amikor az úgynevezett „szövetséges hatalmak” képviselői: Paléologue francia nagykövet és Buchanan angol nagykövet pontos választ követeltek az Ideiglenes Kormánytól arra a kérdésre, mi az álláspontja a háborúval kapcsolatban, Miljukov nagysietve táviratot küldött Oroszország külföldi képviselőinek, amelyben kijelentette, hogy „az orosz forradalom célja a végső győzelemig tartó háború”. 1917 április 18-án

hivatalos jegyzéket intézett a „szövetséges hatalmakhoz”, amelyben kijelentette: az Ideiglenes Kormány hű marad azokhoz a szerződésekhez, amelyeket a cárizmus kötött, s az Ideiglenes Kormány kész folytatni az imperialista háborút, egészen a győzelemig.

Április 19-én Miljukovnak erről a nyilatkozatáról (jegyzékéről) tudomást szereztek a munkások és a katonák. A „Miljukov-jegyzék” példátlan felháborodást keltett a néptömegekben.

Április 20-án hatalmas tiltakozó tüntetések kezdődtek az Ideiglenes Kormány imperialista politikája ellen. A bolsevik párt Központi Bizottságának felhívására legalább 100 000 petrográdi munkás és katona vonult ki az utcára ezekkel a jelszavakkal: „Közzétenni a titkos szerződéseket!”, „Le a háborúval!”, „Mindenkinek hatalmat a Szovjeteknek!”. Ezek a két napon át tartó tüntetések azt mutatták, hogy megingott a tömegeknek az Ideiglenes Kormányba vetett bizalma.

Az áprilisi tüntetések az Ideiglenes Kormány válságának kezdetét jelezték.

A mensevikek és az eszerek a megrendült Ideiglenes Kormány segítségére siettek.

Kezdeményezésükre összehívták a Mária-palotában a Munkás- és Katonaküldöttek Petrográdi Szovjetje Végrehajtó Bizottságának és az Ideiglenes Kormánynak együttes tanácskozását. Az Ideiglenes Kormány ellenforradalmi miniszterei arcátlanul kijelentették itt, hogy az „ország megmentése” érdekében meg kell zabolázni a katonákat, parasztokat és a forradalmi munkásokat. Támogassatok bennünket nehéz ügyünkben, segítsetek nekünk, hogy támadóháborút viselhesünk — szólította fel a Szovjetek Végrehajtó Bizottságát az Ideiglenes Kormány minisztereinek nevében Miljukov —, s akkor minden jóra fordul, különben — távozzunk.

A mensevikek és az eszerek, akik megrettentek ezektől a fenyegetésektől, úgy határoztak, hogy tárcát

vállalnak az Ideiglenes Kormányban, s ezáltal fokozzák az Ideiglenes Kormány tekintélyét a tömegek szemében.

Május 2-án, a tömegek nyomására kivált az Ideiglenes Kormányból az a két miniszter, akiket legjobban gyűlölt a nép: Gucskov hadügyminiszter és Miljukov külügyminiszter és a mensevikekkel meg az eszerekkel való megegyezés eredményeként csakhamar — május 6-án — megalakult az első koalíciós (vagyis a különböző pártok képviselőiből álló) kormány. A koalíciós kormány miniszterelnöke és külügyminisztere a kadet Lvov herceg lett. A koalíciós kormányban hat „szocialista” miniszter vett részt — a mensevikek, eszerek és egyéb kispolgári pártok képviselői, akik a szocialista névvel álcázták magukat.

Így tehát a mensevikek, akik 1905-ben megengedhetetlennek tartották, hogy a munkásosztály képviselői résztvegyenek az ideiglenes *forradalmi* kormányban, most, 1917-ben lehetségesnek tartották, hogy résztvegyenek az ideiglenes *ellenforradalmi* kormányban.

A mensevikek és az eszerek részvétele az Ideiglenes Kormányban nem változtatta meg sem ennek burzsoá jellegét, sem pedig ellenforradalmi bel- és külpolitikáját. „Békepolitika helyett a háború továbbfolytatásának politikáját kezdte megvalósítani. A nép demokratikus szabadságjogainak védelme helyett olyan politikára tért át, mely arra irányult, hogy e jogokat megsemmisítse s a munkásokat és katonákat fegyveres erővel letörje.

Amit a burzsoázia képviselői — Gucskov és Miljukov — nem mertek megtenni, azt meg merte tenni a «szocialista» Kerenszkij, Cereteli, Csernov és Szkobelev⁴. Kerenszkij, aki hadügyminiszter lett, teljes erejéből azon igyekezett, hogy támadást készítsen elő a fronton. Csernov földművelésügyi miniszter hadat viselt a parasztok ellen, akik elfoglalták a földesurak

⁴ A SzK(b)P története. Rövid tanfolyam. Szikra 1951. 237. old.

földjeit. A mensevik Szkobelew, munkaügyi miniszter, segítségére volt a tőkéseknek a munkások jogainak megnyirbálásában.

Mindez azt bizonyította, hogy a mensevikek és az eszerek végérvényesen csatlakoztak az ellenforradalmi burzsoázia táborához.

A BOLSEVIK PRAVDA AZ OKTÓBERI NAPOKBAN

1912-ben, Lenin útmutatása értelmében és Sztálin kezdeményezésére, létrejött a bolsevik munkás napilap — a *Pravda*.

A Lenin és Sztálin vezette *Pravda*, mely a forradalmi fellendülés idején született, hathatós eszköze lett a munkásosztály összefogásának a bolsevik párt körül. A *Pravda* állott a bolsevik pártosságért vívott harc középpontjában, s könyörtelenül lecsapott a munkásosztály ellenségeire — a likvidátorokra, trockistákra, vperjodistákra, eszerekre.

Lenin volt a *Pravda* eszmei lelkesítője és legtevékenyebb munkatársa. A *Pravda* szervezésében hatalmas része volt Sztálin elvtársnak. Lenin letartóztatásai és száműzetései közti időszakokban Sztálin elvtárs vezette a *Pravda* munkáját. A *Pravda*-val nőtt fel a forradalmi proletariátusnak az az egész nemzedéke, mely az Októberi Szocialista Forradalmat véghezvitte. Az 1912-es *Pravda* — mondotta Sztálin elvtárs — lerakta a bolsevizmus 1917-es győzelmének alapköveit.

A *Pravda* szakadatlan üldöztetések közepette végezte munkáját: a cári rendőrség gyakran tiltotta be az ujságot, amely csupán a munkástömegek támogatása révén folytathatta működését. Az első világháborút megelőző két és fél év alatt a cári cenzúra és a cári bíróság nyolc ízben tiltotta be a *Pravda*-t. De az ujság mégis megjelent másnap, más cím alatt.

A régi *Pravda*-t röviddel az első világháború kitörése előtt — 1914 július 8-án tiltotta be a kormány.

Az önkényuralom megdöntése után, 1917 március 5-től a *Pravda* ismét mint a bolsevik párt központi lapja jelent meg. Március 12-én tért vissza Petrográdra a turuhanszki száműzetésből Sztálin elvtárs. Három napra rá, 1917 március 15-én az OSzDMP Központi Bizottsága megbízta Sztálin elvtársat a *Pravda* vezetésével.

1917 áprilisától, Oroszországba való visszatérte után, Lenin állott a *Pravda* vezetőségének élére. A *Pravda* belső munkatársai V. M. Molotov, J. M. Szverdlov, M. Sz. Olminszkij, K. N. Szamojlova és mások voltak. Ebben az időszakban a *Pravda*, az ellene irányuló üldözések ellenére, hatalmas munkát fejt ki annak érdekében, hogy a bolsevik párt köré tömörítse a munkásokat, a forradalmi katonákat és a parasztokat. Lelplezi az imperialista burzsoáziát és csahosait — a mensevikeket és az eszereket, harcol a burzsoá-demokratikus forradalomból a szocialista forradalomba való átmenetért.

1917 júliusi napjaiban a *Pravda* szerkesztősége a burzsoá Ideiglenes Kormány üldözésének tűzébe került. Július 5-én, a munkások és katonák petrográdi tüntetése után, a *Pravda* szerkesztőségének helyiségeit a hadapródiskolások és a kozákok szétrombolták. A *Pravda* és a *Szoldatszkaja Pravda* című ujságokat betiltották. Ám másnap, az ujság soronkövetkező száma helyett, megjelent a *Lisztok Pravdi*. Ez közölte „Nyugalom és kitartás” címen az OSzDMP Központi és Petrográdi Bizottságának, valamint az OSzDMP Katonai Szervezetének felhívását.

1917 július 23-tól kezdve az OSzDMP Központi Bizottsága mellett működő Katonai Szervezetnek *Rabocsij i szoldat* címen sikerült megszerveznie az ujság kiadását. A párt Központi Bizottsága azt az utasítást adta, hogy amíg a párt központi sajtószervét meg nem teremtik, a *Rabocsij i szoldat* töltsse be annak szerepét. Amikor Lenin a júliusi napok után illegalitásba

vonult, a párt központi sajtószervének felelős szerkesztője Sztálin lett.

A júliustól októberig terjedő időszakban a párt központi lapja óriási munkát kifejtve tömöríti a munkásokat a bolsevik párt körül és készíti elő a fegyveres felkelést.

1917 augusztus 13-tól kezdve a bolsevikok központi lapja *Proletarij*, ennek betiltása után *Rabocsij*, majd *Rabocsij Puty* címen jelent meg.

1917 október 23-án (november 5-én) este az Ideiglenes Kormány rendeletet adott ki a *Rabocsij Puty* és a *Szoldat* című bolsevik ujságok betiltásáról. Október 24-én reggel, páncélautók fedezete alatt, a hadapródiskolások elfoglalták a *Rabocsij Puty* nyomdájának helyiségét, szétzúzták a soronkövetkező szám szedését, lefoglalták a már kinyomott példányokat és lepecsételték a nyomda helyiségét. Sztálin elvtárs utasítására a Forradalmi Katonai Bizottság fegyveres őrseget küldött a nyomdához. A vörösgárdisták és a forradalmi katonák visszaszorították a páncélautókat és erős őrseget állítottak az ujság szerkesztősége és nyomdája elé. A *Rabocsij Puty* újból megjelent.

Amikor Polkovnyikov ezredes, a petrográdi katonai körzet csapatainak parancsnoka értesült arról, hogy folytatják a *Rabocsij Puty* nyomását, ismét erős osztagot rendelt ki azzal a paranccsal, hogy tiltsák be az ujságot és tartóztassák le szerkesztőjét, Sztálint. De a vörösgárdisták lefegyverezték, letartóztatták és a Péter-Pál erődbe zárták az osztagot. Nem sikerült a bolsevik ujságot betiltani. Október 24-én (november 6-án) dél előtt 11 órakor megjelent a *Rabocsij Puty* soronkövetkező száma, az Ideiglenes Kormány megdöntésére szólító felhívással.

A *Rabocsij Puty* utolsó száma 1917 október 26-án jelent meg. Október 27-től, vagyis a petrográdi fegyveres felkelés győzelmét követő harmadik naptól

kezdve, a bolsevik párt központi lapja ismét régi címén — *Pravda* — jelent meg.

1917-ben a központi lapon kívül a bolsevikok még több más ujsággal és kiadvánnyal is rendelkeztek.

1917 április 15-től kezdve adta ki az OSzDMP Központi Bizottságának Katonai Szervezete a *Szoldatszkaja Pravda* című ujságot. A *Szoldatszkaja Pravda* nagyon népszerű volt Petrográd katonái és munkásai között. A munkások saját pénzükkel járultak hozzá a lap kiadásához és a frontkatonák közti ingyenes terjesztéséhez. Az ujság példányszáma elérte az ötvenezret; ennek felét a frontra küldték. 1917 júliusi napjaiban, a *Pravda*-val egyidőben, a *Szoldatszkaja Pravda*-t is szétzúzta és betiltotta az Ideiglenes Kormány. 1918 márciusának első napjaiban jelent meg újra.

Hatalmas munkát végzett a katonák között az *Okopnaja Pravda* című bolsevik ujság. Először 1917 április 30-án jelent meg Rigában. Az ujság első számait az újladogai ezred Katonabizottsága adta ki, a katonák saját pénzén. 1917 május 17-től kezdve az ujság az OSzDMP(b) Rigai Bizottsága katonai szervezetének és orosz tagozatának, majdpedig a lett határterület szociáldemokrata szervezetének lapja lett. 1917 június 21-én az ujságot betiltották, de már másnap, június 23-án, az *Okopnaja Pravda* helyett egy másik ujság, az *Okopnij Nabat* jelent meg.

1917 október 29-től kezdve az ujság felvette előbbi nevét, ismét *Okopnaja Pravda* címen jelent meg, egészen 1918 februárjáig.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom előkészítésének és véghezvitelének időszakában a fentemlített ujságokon kívül Petrográdon, Moszkvában és a vidéken is még sok más bolsevik ujság jelent meg. Ezek az ujságok, Lenin és Sztálin vezetésével, a bolsevik párt köré tömörítették a munkásokat, a forradalmi katonákat és az élenjáró parasztokat a szocialista for-

radalom győzelméért vívott harcukban, a győzelem után pedig — a Szovjethatalom megszilárdítása és a szocializmus építése érdekében.

A FÖLDBIRTOK OROSZORSZÁGBAN

A NAGY OKTÓBERI SZOCIALISTA FORRADALOM ELŐTT

Az 1861. évi reform előtt Oroszország egész földállománya a következő fő kategóriák szerint tagozódott:

- 1) állami (kincstári) földek;
- 2) koronabirtokok (a cári család tagjainak földbirtokai);
- 3) egyházi és kolostori földek;
- 4) magántulajdonban lévő (főként nemesi) földek.

Az úgynevezett „parasztreform” után a fentemlített kategóriákhoz még egy kategória járult — a paraszti juttatott földek. Ezek olyan földek voltak, amelyek az 1861. évi reform következtében a földközösség tulajdonába mentek át, a földközösség tagjai pedig, a parasztok, felosztották egymás között a földet.

Ahhoz, hogy elképzelhessük a paraszti és a földesúri földbirtok nagyságát a Nagy Októberi Szocialista Forradalom küszöbén, az 1905. évi adatokat kell elővennünk, mert későbbi összegezett statisztikai kimutatók nincsenek.

Lenin rendkívül alaposan és sokoldalúan tanulmányozta az oroszországi agrárkérdést. „A szociáldemokrácia agrárprogramja az 1905—1907-es első orosz forradalomban”, „Az agrárkérdés Oroszországban a XIX. század végén” című és egyéb műveiben kimutatta, hogyan oszlott meg a föld Oroszországban a különböző osztályok között.

Az 1905. évi összeírás adatait felhasználva, Lenin megemlíti, hogy európai Oroszországban megközelítően összesen 395,5 millió gyeszjatyina föld volt. Ezek közül kincstári, koronabirtok, egyházi és alapítványi föld —

155 millió gyeszjatyina, paraszti föld — 138 millió gyeszjatyina, magánbirtok — 102 millió gyeszjatyina.

Első pillantásra úgy tűnhet, hogy a legtöbb szántóföldje a „kincstárnak” volt. De nem ez a valóság. Igaz, 138 millió gyeszjatyina föld volt a kincstár birtokában, de ezek a földek szinte teljes egészükben az északi kormányzóságokban terültek el, vagyis olyan vidékeken, ahol a forradalom előtt nem lehetett földművelést űzni. Európai Oroszországban a kincstárnak, az egyháznak, a kolostoroknak és különböző intézményeknek összesen 39,5 millió gyeszjatyina földművelésre alkalmas földje volt.

Oroszországban éppen ezért a parasztok és a földesurak között dúlt a leghevesebb harc a földért.

„A földszűke Közép-Oroszországban — írta Lenin — nem kivétel, hanem szabály. És éppen azért szenvednek földszűkében a parasztok, mert túlságosan fesztelenül, mert túlságosan terjedelmesen helyezkedtek el a földbirtokos urak. «Paraszti szűke» — ez azt jelenti, hogy a földesurak ragadták magukhoz a földterületeket.

«Paraszti földínség» — ez azt jelenti: földesúri földbőség.”

Azok a meggyőző számadatok, amelyeket Lenin közöl, páratlanul élesen világítanak rá a fenti szavak igazára.

Paraszti juttatott föld 138 millió gyeszjatyina volt. Magánbirtok 102 millió gyeszjatyina volt.

Am hasonlítsuk csak össze, hogy oszlott meg a föld, — máris eléinktárul a parasztok szembeszökő földínségének képe.

A 102 millió gyeszjatyina magánbirtokban lévő földből 79,5 millió gyeszjatyina mindössze 135 000 tulajdonos birtokában volt, akiknek mindegyike több mint 50 gyeszjatyinával rendelkezett. Eközben a 138 millió gyeszjatyina paraszti földparcella 12,3 millió parasztudvar között oszlott meg! Amíg egy földbirtokosra

átlag 600 gyeszjatyina jutott, addig egy parasztudvarra — alig több 11 gyeszjatyinánál.

A paraszti milliók vészes földínségének és a nagybirtokosok földbőségének képe még világosabbá válik, ha megvizsgáljuk, hogyan oszlik meg a föld az egyes osztályokon belül.

A 135 000 nagybirtokos közül kiválik a 699 mammutbirtokos; az ő kezükben összpontosult 20,8 millió gyeszjatyina föld, vagyis 30 000 gyeszjatyina jutott egyre-egyre.

Oroszország legnagyobb földbirtokosa II. Miklós cár volt. Összesen 7 millió gyeszjatyina fölött rendelkezett. Óriási földbirtokok összpontosultak a cári méltóságok és a főnemesek kezében. Golicin hercegnek például 1 millió gyeszjatyinánál is több földje volt, Rukavisnyikov földbirtokosnak — 850 000 gyeszjatyina, Bobrinszkij grófnak — 60 000 gyeszjatyina földje volt.

Am egészen másképpen oszlottak meg a *paraszti juttatott földek*.

Európai Oroszországban összesen 12,3 millió paraszti udvar volt. Csakhogy ez a szám nemcsak a szegényparasztok és középparasztok udvarait foglalja magában, hanem a kulákgazdaságokat is. Éppen ezért az udvaronkénti 11,1 gyeszjatyinás átlag nem ad képet a paraszti juttatott földek túlnyomó többségének valódi méreteiről. Ahhoz, hogy helyes képet kapjunk erről, tekintsük meg az alábbi táblázatot.

A paraszti juttatott földek megoszlása európai Oroszországban

A juttatott földek nagysága	Az udvarok száma		A reájuk jutó föld	
	millió	%	millió gyeszjatyina	%
15 gyeszjatyináig. ...	10,1	80	73	54
15-től 30 " ...	1,6	15	32	22
30 gyeszjatyinán felül	0,6	5	33	24
Összesen ...	12,3	100	138	100

Tehát a közepes és módos udvarok 20%-a (2,2 millió) birtokában közel ugyanannyi föld volt, mint a 80%-ot kitevő (10,1 millió) szegényparaszti udvarok birtokában. Itt még azt is figyelembe kell venni, hogy az akkori idők paraszti mezőgazdasági technikájának színvonalát véve, még a 15 gyeszjatyinás parcellák sem adtak annyit, amennyi egy család eltartásához elegendő lett volna. Mit mondjunk akkor azokról a parasztokról, akiknek 5—8 gyeszjatyina földjük volt (3,3 millió ilyen udvar volt), vagy akiknek 5 gyeszjatyinánál is kevesebbük volt (ilyen udvar mintegy 3 millió volt).

A fentebb közölt adatokat összegezve, Lenin azt írta, hogy 10 millió paraszti udvar 73 millió gyeszjatyina földdel rendelkezik, míg a 28 000 földbirtokos — 62 millió gyeszjatyinával. Ez volt tehát az a talaj, amelyen kibontakozott a parasztság harca a földért.

Az 1905—1907. évi burzsoá forradalom egyáltalán nem változtatta meg a fentebb leírt helyzetet.

A nyomorúságos juttatott földek folytán a parasztság zöme arra kényszerült, hogy a legsúlyosabb feltételek mellett béreljenek földet a földbirtokosoktól.

Nemcsak a súlyos bérleti összeg kisajtolásával rabolták a parasztokat. A parasztok óriási váltságdíjat is fizettek a földesuraknak a jobbágyságból való „felszabadításuk” fejében. A földesurak rablásához járult még a cári kormány rablása: a parasztokat roppant földadóval terhelték meg. Nem feledkezett meg a parasztról a zemsztvo sem, amelynek a parasztok zemsztvo-adót fizettek. A parasztok menthetetlenül eladósodtak, minthogy az összes adók és kivetések gyakran meghaladták gazdaságuk jövedelmét.

„A paraszt életszínvonala — írta Lenin — a koldus színvonalára hanyatlott: a jószággal együtt lakott, rongyokban járt és labodával táplálkozott; a paraszt menekült juttatott földjéről, ha volt hova menekülnie, még meg is váltotta magát juttatott földjétől, vagyis fizetett

annak, aki hajlandó volt átvenni parcelláját, amely után nagyobb megváltási összeget kellett fizetni, mint amennyi hasznát hajtott. A parasztok állandóan éheztek s az egyre gyakoribb rossz termések idején tízezerrel pusztultak az éhínség és a járvány következtében”⁵.

Mint ismeretes, Sztolipin „agrárreformja” némileg megváltoztatta a földek fentemlített megoszlását, de távolról sem a szegényparaszság és a középparaszság javára, hanem a falusi burzsoázia — a kulákság javára.

A cári kormány pártfogásával a kulákság lett az önkényuralom új támasza. Ez ugyanakkor azt jelentette, hogy a parasztok túlnyomó többségének élete még rosszabbra fordult, mint az 1905. évi forradalom előtt. Most már nemcsak a földesurak állottak vele szemben, hanem a kulákok is, akik kis földesurakká váltak. A Sztolipin-féle agrárpolitikával járó változások még inkább kiélezték a szegény- és kisbirtokos paraszság millióinak harcát a földért.

Nem oldotta meg a földkérdést az 1917. februári második burzsoá-demokratikus forradalom sem. Az eszer párt, amely a kulákság érdekeit fejezte ki és a februári forradalom kezdetén némi befolyást gyakorolhatott a parasztokra, elárulta a parasztokat, a legaljasabb módon becsapta őket, s megtagadta a harcot a földesúri földtulajdon megszüntetéséért.

Csupán a Nagy Októberi Szocialista Forradalom, amelyet a munkásoszály és a szegényparaszság valószínűsített meg, a bolsevik párt vezetésével — csupán az Októberi Forradalom söpörte ki teljesen a burzsoá mocskokkal együtt a középkor és a jobbagyság mocskát is. A II. Szovjetkongresszus megszavazta a földről szóló dekrétumot, amely mindörökre eltörölte a föld magántulajdonát. A földet nacionalizálták. A földesúri és kolostori földeket, a koronabirtokokat átadták a dolgo-

⁵ Lenin. Az agrárkérdésről. 1. köt. Szikra 1950. 59. old.

zóknek, ingyenes használatra. A dekrétum értelmében a parasztság 150 millió gyeszjatyina földhöz jutott, megszabadult attól a kötelezettségtől, hogy évente bérleti díjat fizessen a földért a földesuraknak, ami hatalmas összeg volt — évente 500 millió aranyrubel.

A Nagy Október győzelmével hazánk parasztsága örökre megszabadult a földesurak elnyomásától és lehetősége nyílt arra, hogy a munkássággal együtt, annak vezetésével, a szocialista társadalom aktív építőjévé váljon.

A SZEGÉNYPARASZT BIZOTTSÁGOK

1918 tavaszán és nyarán heves harc folyt a falun. A kulákok szervezte ellenforradalmi felkelések kiterjedtek a Szovjetköztársaság fő gabonatermő vidékeire (Volgamellék, Don, Kubán, Ukrajna). Az élelmezési helyzetet súlyos veszély fenyegette. A városok rendes élelmiszerellátásától függött valójában a Szovjetköztársaság élete. Falun volt gabona, de a forradalom sikerein felbőszült kulákok megtagadták, hogy rögzített árakon adják el a gabonát az élelmezési szerveknek. Ugyanakkor azonban ádáz gabonaspekulációba fogtak. Ilyen körülmények között óriási jelentősége volt a szegényparasztság megszervezésének, a szegényparasztság bevonásának a gabonabegyűjtésbe.

1918 június 11-én az Oroszországi Központi Végrehajtó Bizottság rendeletet adott ki „A szegényparasztság megszervezéséről, gabonával, elsőrendű fontosságú közszükségleti cikkekkel és mezőgazdasági felszereléssel való ellátásáról”. Az említett rendelet értelmében megalakított járási és községi szegényparaszt bizottságoknak nagy szerepük volt a Szovjet-állam megszilárdításában, fennállása első szakaszában.

Hivatalosan a szegényparaszt bizottságok az Oroszországi Központi Végrehajtó Bizottság fentemlí-

tett rendelete értelmében alakultak meg. Valójában azonban ezek a bizottságok már jóval előbb megalkultak. A rendelet csupán megerősítette a vidéken keletkezett helyzetet, amennyiben a szegényparaszt bizottságokat legális szervezetekké változtatta.

A szegényparaszt bizottságok megválasztásában résztvehetett és a bizottságoknak tagja lehetett minden paraszt, azok kivételével, akiknek gabonafölöslegük vagy más élelmiszerük volt feleslegben, akiknek kereskedelmi vagy ipari vállalkozásuk volt és bér munkást alkalmaztak, egyszóval — a kulákok és jómódú középparasztok kivételével.

A szegényparaszt bizottságokról szóló rendelet lényegét a következőkben foglalhatjuk össze: a szegényparaszt bizottságok feladata volt, hogy a szegényparasztok között elosszák a gabonát, az elsőrendű fontosságú közszükségleti cikkeket és mezőgazdasági munkaeszközöket, és segítsék a helyi élelmezési szerveket abban, hogy megszerezzék a kulákok és a jómódú középparasztok gabonafölöslegeit.

A rendelet különböző kedvezményeket biztosított a szegényparasztoknak a gabona és a mezőgazdasági munkaeszközök elosztása terén. Abból a gabonafölöslegből, amelyet július 15 előtt (vagyis az új termést megelőző legsúlyosabb időben) szedtek el a kulákságtól, ingyenesen, abból a gabonafölöslegből, amelyet július 15 és augusztus 15 között szedtek el, a rögzített ár 50 százalékáért, végül az augusztus 15 után elszedett fölöslegből 20 százalékos árendeménnyel osztottak ki gabonát a szegényparasztok között. Ez a rendszer arra ösztönözte a szegényparaszságot, hogy mihamarabb elszedje a kulákság gabonafölöslegét.

A Szovjethatalom első felében a kulákok kihasználták a falusi Szovjetek gyengeségét és sok helyen megkaparintották a földesúri majorságokat, mezőgazdasági felszereléseket, jószágot, imitt-amott pedig még a legjobb földeket is. A szegényparaszt bizottsá-

gokról szóló rendelet éppen ezért feljogosította a szegényparaszt bizottságokat, hogy kedvezményes feltételek mellett osszák fel a szegényparasztok között a kulákok által megkaparintott földesúri vagyont. A mezőgazdasági munkaeszközöket 15—50 százalékos árengedménnyel adták el a szegényparasztoknak.

A szegényparaszt bizottságok történelmi jelentősége óriási volt. A rendelet tulajdonképpen aránylag szűk körre: a szegényparasztságnak gabonával, elsőrendű fontosságú közszükségleti cikkekkel és mezőgazdasági munkaeszközökkel való ellátására, az élelmezési szervek munkájának segítésére a kulákok gabonafölöslegének megszerzésében stb. korlátozta a szegényparaszt bizottságok működését. Valójában azonban a szegényparaszt bizottságok munkaköre sokkal szélesebb volt.

A szegényparaszt bizottságok valójában a proletárdiktatúra szerveivé alakultak át a falun. Igen nagy mértékben elősegítette ezt az átalakulást a munkások és a helyi kommunisták segítsége, akiknek vezetésével léptették életbe falun a szegényparaszt bizottságokról szóló rendeletet. A legtöbb és a legjobb szervezetű szegényparaszt bizottság ott jött létre, ahol erős pártszervezet volt és ahol közellátási osztagok tartózkodtak, vagy pedig olyan munkások, akik a városokból utaztak haza szülőfalujukba, mert leállott a gyáruk, vagy végül frontkatonák, akik a fronton szívták magukba a bolsevizmus eszméit.

„Ezek a munkások — írta Lenin — beviszik a faluba a szocializmust, a maguk oldalára állítják a szegényparasztságot, szervezik és tanítják, segítenek neki *elnyomni a burzsoázia ellenállását*”⁶.

A közellátási osztagok segítsége meggyorsította a szegényparasztbizottságok szervezését. 1918 júliusában és augusztusában már megszervezték a szegény-

⁶ Lenin. Az agrárkérdésről. 2. köt. Szikra 1950. 443. old.

paraszt bizottságok zömét. Az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság főbb vidékein összesen több mint 40 000 szegényparaszt bizottságot tartottak számon.

A szegényparaszt bizottságok maguk köré tömörítették a falu legforradalmibb rétegeit, bevonták a kulákok elleni közös harcba a dolgozó középparaszt-ságot és afelé haladtak, hogy átalakuljanak a község vagy járás egész politikai, közigazgatási, gazdasági életének irányító szervévé.

A bizottságok harcot szerveztek a kulákság ellen, mintegy 50 millió hektár földet ragadtak el a kulákoktól, melyet a szegényparasztok és középparasztok között osztottak fel; elosztották a földesuraktól elkobzott mezőgazdasági felszerelést; elkobozták és a szegényparaszságnak adták át a kulákok termelési eszközeinek egy részét.

Nagy szerepet játszottak a szegényparaszt bizottságok a gabonabegyűjtésben, valamint a munkásosztály és a Vörös Hadsereg gabonaellátásában. Segítségére voltak a közellátási szerveknek, hogy számbavegyék és elszedjék a falu kulákrétegeinek gabonafölöslegét, hogy megszervezzék a gabona elszállítását a gyűjtőpontokra, a gabona őrzését stb. A szegényparaszt bizottságok hatalmas munkát végeztek a gabona- és élelmiszerspekuláció elleni harcban: elkobozták az élelmet a spekulánsoktól, büntetéssel és sarccal sujtották őket. A szegényparaszt bizottságok mellett, a fentemlített intézkedések végrehajtására, a vidéki Vörös Gárda és a Milícia működött.

A szegényparaszt bizottságok működése segítségére volt a pártnak és az államnak a gabonamonopólium megvalósításában. A szegényparaszt bizottságok megszervezése után a begyűjtött gabona mennyisége jelentősen növekedett.

De nemcsak közellátási kérdésekre szorítkozott a szegényparaszt bizottságok működése. A szegény-

paraszt bizottságok rendkívül fontos szerepet játszottak a Vörös Hadsereghez csatlakozó nagyszámú önkéntes osztagok szervezésében és megalakításában, amelyeket azután különböző frontokra irányítottak.

A szegényparaszt bizottságok foglalkoztak a parasztok politikai és kulturális nevelésével is. A szegényparaszt bizottságok könyvtárakat, olvasószobákat létesítettek, felolvasásokat rendeztek az írástudatlannak, ujságokat és folyóiratokat osztogattak, kulturális bizottságokat, zenei és színjátszó köröket alakítottak. Útépítéssel is foglalkoztak, gondoskodtak a vidék közrendjéről, résztvettek a járási és kerületi Szovjetek ülésein.

Nagy jelentőségük volt a szegényparaszt bizottságoknak a kulákok gazdasági és politikai hatalmának megdöntésében. A falu kuláktalanítása, középparaszti fejlődése, a szegényparasztoknak középparaszti színvonalra emelésével — mindez jelentős mértékben a szegényparaszt bizottságok működésének eredménye volt.

Éppen ezért nem meglepő, hogy a kulákság ádáz harcot folytatott a szegényparaszt bizottságok ellen. A kulákok eszköze a szegényparasztság megvesztegetése, leitatása, megfélemlítése volt. Gyakran megesett, hogy a kulákok belülről kísérelték meg bomlasztani a szegényparaszt bizottságokat: vagy maguk furakodtak be, vagy pedig bérenceiket csempészték be.

A falusi — községi és járási — Szovjetekeket akkor választották meg, amikor a szocialista forradalom még nem jutott el a faluig. A Szovjetek választása nem az osztályelv alapján történt, s így befurakodhattak a Szovjetekbe a kulákok és csahosaik. Ezért sok Szovjet vagy a kulákok kezében volt, vagy azok erős befolyása alatt állott. Az ilyen Szovjetek persze nem tudták megoldani a reájuk váró hatalmas feladatokat.

Amikor megalakultak és megerősödtek a szegény-

paraszt bizottságok, ők vették kezükbe falun a való-
ságos hatalmat. Így tehát sajátos helyzet támadt.

A szegényparaszt bizottságok óriási politikai szerepe ellenére is, ezek a szervezetek már felépítésüknél fogva sem helyettesíthették a Szovjeteket. De a szegényparaszt bizottságok működése következtében maguk a Szovjetek is erősen javítottak összetételükön, egyre inkább a Szovjethatalom szilárd támaszává váltak.

Ilyen körülmények között céltalanná vált a szegényparaszt bizottságok további működése. Ezért a VI. Szovjetkongresszus, amely 1918 november 6-a és 9-e között ült össze, elrendelte a szegényparaszt bizottságok felosztatását és az összes községi meg járási Szovjetek újraválasztását. A községi Szovjetek újraválasztásának irányítását a szegényparasztbizottságokra bízták.

1918 december 21-én, a kongresszus határozatának végrehajtására, az Oszszorosországi Központi Végrehajtó Bizottság rendeletet adott ki a községi és járási Szovjetek egész országra kiterjedő újraválasztásáról és a szegényparaszt bizottságok felosztatásáról.

Amikor ezek a választások lezajlottak, a szegényparaszt bizottságok feloszlottak, s a Szovjetek lettek az egyedüli teljesjogú hatalmi szervek a falun.

Lenin és Sztálin nagyra becsülték a szegényparaszt bizottságok munkáját és szerepüket a szocializmus építésében.

„A szegényparaszt bizottságok megalakítása a falun fordulópontot jelentett... a sokkal nehezebb, történelmileg sokkal jelentősebb és valóban szocialista feladatra, amely abban áll, hogy a faluba is bevigye a tudatos szocialista harcot...”⁷

A szegényparaszt bizottságok munkája révén —

⁷ Lenin. Az agrárkérdésről. 2. köt. 459. old.

mondotta Lenin — jött létre „ez a hatalmas fordulat, amely ily rövid idő alatt vezetett minket a faluban a szocializmushoz...”⁸

MIKOR ÉS MIÉRT VÁLTOZTATTA MEG NEVÉT A BOLSEVIK PÁRT

Lenin és Sztálin nagy pártja nem mindig nevezte magát a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártjának. Eredetileg, egészen 1918 márciusáig, amikor VII. kongresszusát tartotta, az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt (bolsevik), rövidítve: OSzDMP(b) nevet viselte. A VII. kongresszuson a párt Oroszországi Kommunista (bolsevik) Pártra, rövidítve: OK(b)P-re változtatta nevét. 1925 decemberétől, a XIV. pártkongresszus óta a párt felvette a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártja — rövidítve: SzK(b)P — nevet.

Miért változtatta meg nevét a bolsevik párt?

Ahhoz, hogy erről tiszta képet nyerjünk, elsősorban arra kell visszagondolnunk, hogyan vélekedtek a proletárpárt elnevezéséről a munkásosztály nagy tanítói, a tudományos kommunizmus megalapozói: Marx és Engels. Álláspontjuk ezzel a kérdéssel kapcsolatban világosan látható már abból is, hogy az általuk 1847-ben megalapított proletárpárt számára Marx és Engels a „Kommunisták Szövetsége” elnevezést javasolták, a programnak pedig, amelyet e párt részére írtak, a „Kommunista Kiáltvány” („A Kommunista Párt Kiáltványa”) címet adták.

A továbbiakban, amikor sok proletárpárti szociáldemokrata pártnak kezdte nevezni magát, Marx és Engels bírálták ezt az elnevezést, mert pontatlannak, homályosnak, tudományos szempontból helytelennek tartották. Marx és Engels több ízben is hangoztatták,

⁸ *Lenin—Sztálin. Az Októberi Forradalomról.* Szikra 1949. 67. old.

hogy a proletárpártoknak a *kommunista* nevet kell felvenniök. A proletárpártok, mondotta Marx és Engels, azért nevezzék magukat kommunistáknak, mert ez az elnevezés pontosan utal végső céljukra — a kommunizmus megvalósítására.

Ami az elterjedt „szociáldemokrata” elnevezést illeti, Marx és Engels — Lenin szavaival élve — csupán azért „törődtek bele”, mert a proletárpártokra akkor a forradalom kezdetéhez való lassú közeledés feladata várt, azért, mert „akkor, a Párizsi Kommün veresége után, a történelem a lassú szervező és felvilágosító munkát tűzte napirendre. Egyéb munka nem volt”⁹.

Akárcsak Marx és Engels, nagy követőik és utódaik: Lenin és Sztálin is már működésük legkezdetétől fogva szüntelenül hangsúlyozták, hogy a proletárpárt végső célja — a kommunizmus megvalósítása.

Azokban az években (a múlt század végén) a szociáldemokrácia soraiba befurakodott opportunisták egyre nyiltabban kezdtek harcolni a forradalmi marxizmus ellen. Azt követelték, hogy a proletariátus mondjon le a forradalomról, a szocializmusról, a proletárdiktatúráról. A szociáldemokrata pártok homályos elnevezését az opportunisták úgy magyarázták, mintha a szociáldemokratáknak csupán egyes szocialista és demokratikus átalakulásokért, nempedig a kommunizmus diadaláért kellene küzdeniök.

Marx és Engels forradalmi tanát védelmezve és továbbfejlesztve, Lenin és Sztálin könyörtelenül leplezték az opportunizmust és rámutattak arra, hogy a szocialista és demokratikus irányban folyó harc távolról sem meríti ki a proletárpárt feladatait. A mi végső célunk — mondotta Lenin — az, hogy elérkezzünk a győzelmes kommunista forradalomhoz. A mi feladatunk, mondotta Sztálin, felszabadítani az emberiséget,

⁹ *Lenin. Marx, Engels, marxizmus. Szikra 1949, 309. old.*

boldogságot adni a világnak, felépíteni a kommunista társadalmat.

Így tehát olyan helyzet alakult ki, amikor, egyfelől, szociáldemokratának nevezték magukat az igazi marxisták, a kommunizmus bajnokai, Lenin, Sztálin és eszmetársaik, másfelől pedig — azok is, akik a marxizmus elleni harc útjára léptek, akik tagadták a kommunizmus kivívásának feladatát: a nyugateurópai opportunisták és társaik az oroszországi szociáldemokráciában — az „ökonomisták”.

Így ment ez egészen 1903-ig, az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt II. kongresszusáig, amelyen, mint ismeretes, Lenin híveit, akik a szavazásokon többséget kaptak, bolsevikoknak, Lenin ellenfeleit, az opportunistákat pedig mensevikeknek kezdték nevezni.

A bolsevikok és a mensevikek azonban a kongresszus után is formálisan ugyanannak a szociáldemokrata pártnak voltak a tagjai.

De mennél jobban múlt az idő, annál nyilvánvalóbbá vált az opportunisták megvesztegethetősége Nyugaton és Oroszországban, s annál tűrhetetlenebbé vált ez a helyzet, hogy az igazi marxisták: a bolsevikok is és a marxizmus árulói: a mensevikek is szociáldemokratáknak nevezzék magukat. 1914-ben, az első imperialista világháború kirobbanása után, amikor Nyugaton a szociáldemokrata pártok többsége elárulta a munkásosztályt és nyíltan állástfoglalt az imperialista burzsoázia védelme mellett, Lenin javasolta a bolsevik párt elnevezésének megváltoztatását. „Nem tenők-e jobban — írta Lenin —, ha lemondunk az általuk (az opportunisták által — Szerk.) bemocskolt és megalázott «szociáldemokrata» elnevezésről és visszatérünk a régi marxista «kommunista» elnevezéshez?”¹⁰

¹⁰ Lenin Művei. 3. kiad. XVIII. köt. 73. old. (oroszul).

A továbbiakban Lenin több ízben is visszatért arra a kérdésre, hogyan változtassák meg a párt elnevezését. 1917-ben, híres Áprilisi Téziseiben Lenin kereken kimondotta: „*Kommunista Pártnak* kell neveznünk magunkat — ahogy Marx és Engels kommunistáknak nevezték magukat”¹¹.

1918 márciusában tartotta a bolsevik párt VII. kongresszusát, amelyen, más kérdéseken kívül, megvitatták Lenin javaslatát is a párt nevének megváltoztatásáról. A kongresszuson Lenin a következőket mondotta: „Pártunknak, amely iránt jelenleg szerte a világon kétségtelenül rendkívül nagy a dolgozó tömegek rokonszenve — pártunknak kötelessége, hogy mentől határozottabban, élesebben, világosabban, kétértelműségtől mentesen jelentse ki: megszakítja kapcsolatát ezzel az avult hivatalos szocializmussal, s ehhez a párt nevének megváltoztatása lesz a legalkalmasabb eszköz.”

A kongresszus ezt a határozatot hozta: „Pártunk (Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt [bolsevik]) a jövőben neveztesse *Oroszországi Kommunista (bolsevik) Pártnak*.”

Amikor 1922-ben megalakult a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége, ez az elnevezés is idejét múlta. A XIV. pártkongresszus, amely 1925-ben ült össze, határozatot hozott, melynek értelmében az OK(b)P nevét a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártja elnevezésre változtatta meg.

A Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártjának — ennek a Lenin és Sztálin által megteremtett és felnevelt pártnak — egész története nyilvánvalóan bebizonyította a világ minden dolgozójának, hogy becsülettel viseli a kommunista párt elnevezést. A Szovjetunió népei a bolsevik párt vezetésével döntötték meg a cárizmust, a tőkések és a földesurak hatalmát, e párt

¹¹ Lenin Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 42. old.

vezetésével vitték véghez a győzelmes szocialista forradalmat, építették fel a szocialista társadalmat. A Szovjetunió népei a bolsevik párt vezetésével védtek meg szocialista hazájukat a Nagy Honvédő Háborúban és valósítják meg a fokozatos átmenetet a szocializmusból a kommunizmusba.

Csak a kommunista pártok fejezik ki híven a nép reménységeit, harcolnak állhatatosan azért, hogy a dolgozó emberiség megszabaduljon a kapitalizmus szörnyűségeitől. Csupán a kommunista pártok küzdenek a tudományos kommunizmus eszméinek megvalósításáért, azért, hogy az igazi népuralom diadalmaskodjék az egész világon.

TARTALOM

<i>E. Burdzsalov.</i> Lenin Áprilisi Tézisei és történelmi jelentőségük	7
<i>I. Mamontov.</i> A bolsevik párt VI. kongresszusa.. ..	35
<i>M. Sztjepanov.</i> Lenin és Sztálin, az októberi fegyveres felkelés vezetői és szervezői	73
<i>G. Kosztomarov.</i> A moszkvai bolsevikok a Nagy Októberi Szocialista Forradalom előkészítésének és győzelmének idején	102
<i>N. Jelizarov.</i> A bolsevik párt harca a Szovjethatalom megszilárdításáért	126
Függelék	157

Felelős lektor: Pásztor Lajosné

A könyv szedését 1951 december 1-én kezdték meg. — Megjelent 1952 január 5-én, 12 000 példányban. — Ez a könyv az MNOSZ 5601—50 Á és MNOSZ 5602—50 Á szabványok szerint készült.

4245. Franklin-nyomda Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28.
Felelős: Janka Gyula.

